

**JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH
ZDRAVOTNĚ SOCIÁLNÍ FAKULTA**

Rodinná mediace jako způsob řešení rodinných sporů

Diplomová práce

**Vedoucí práce :
Mgr. Jitka Macháčková**

**Autor :
Bc. Lucie Vyoralová**

24.5.2010

Abstrakt

Family mediation as a method of resolving family disputes

Family disputes rank among the most mentally and emotionally demanding. Despite that they can be resolved in a cultivated manner through an intermediate. A mediator does not decide the dispute on behalf of the parties but he/she can help them to find their own solution acceptable for all the involved parties.

The theoretical part of the thesis outlines the conflict as a subject matter of the mediation. It also describes mediation as a form of negotiation. One part of the thesis is dedicated to the person of the mediator and his/her role and competence in the mediation process. Further, the thesis deals with the process and forms of mediation. The theoretical part also contains a characterization of mediation in family conflicts and it describes objectives of family mediation, its advantages and limitations. It also describes the tasks of the mediator in a divorce procedure and the legal regulation of family mediation. The thesis also deals with children in parental legal disputes and with the importance of a family for a child.

The objective of the practical part was to determine how mediation, as a method of resolving divorce disputes, is viewed by workers in charge of social and legal protection of children operating in the South Bohemian region and to determine to what extent the respective social workers are familiar with mediation. In order to obtain comprehensive information about the divorce mediation, we also approached mediators involved in this type of disputes. One of the objectives of the thesis was to determine how the mediators view divorce mediation in the South Bohemian region. Last but not least, I was interested in mutual cooperation between the two involved entities. The purpose of the conducted interviews was to find out whether there are any obstacles which prevent the development of divorce mediation and its more frequent use in the South Bohemian region. Main object, by having answered partial questions, was to describe the potencial of divorce mediation and its real usage in the South Bohemian region.

In order to obtain the necessary data we used a qualitative research. As a technique to collect the qualitative data we used semi-structured interviews with open questions. The respondents – workers of social and legal protection of children - were asked previously defined circles of questions which focused on a mediation method in general, mediator's working post, divorce mediation and questions focusing on cooperation with mediators specialized in divorce mediation. The first three circles of questions were identical also for the interviewed mediators. The latter were additionally asked questions about the introduction of divorce mediation and availability of the method.

Interviews were recorded on a dictaphone and subsequently converted into a written form. Before the beginning of the interview each interviewed person was assured that the interview was anonymous and no names or workplaces were recorded.

For the purposes of a qualitative research we approached seven workers of the authority in charge of social and legal protection of children at workplaces in Písek, České Budějovice, Strakonice and Milevsko. For the purposes of research we also interviewed four mediators dealing with family (divorce) mediation in the South Bohemian region.

The results of the thesis may improve the awareness of the discussed issues. The thesis may also serve as a pilot project for a more extensive research.

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma „Rodinná mediace jako způsob řešení rodinných sporů“ vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své diplomové práce, a to v nezkrácené podobě nebo v úpravě vzniklé vypuštěním vyznačených částí archivovaných Zdravotně sociální fakultou elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách.

V Českých Budějovicích dne 24. 5. 2010

.....

Lucie Vyoralová

Poděkování

Touto cestou bych ráda poděkovala Mgr. Jitce Macháčkové za vedení diplomové práce, za vstřícný přístup, věnovaný čas a podporu při zpracování.

Obsah :

Úvod	9
1. Současný stav.....	11
1.1 Konflikt jako předmět mediace.....	11
1.1.1 Konflikt a jeho dopady.....	11
1.1.2 Příčiny konfliktů	12
1.1.3 Druhy konfliktů.....	12
1.1.3.1 Konflikty představ.....	13
1.1.3.2 Konflikty názorů	13
1.1.3.3 Konflikty postojů	14
1.1.3.4 Konflikty zájmů	14
1.1.4 Způsoby řešení konfliktů	14
1.2 Mediace jako metoda vyjednávání	15
1.2.1 Definice mediace.....	15
1.2.2 Principy mediace.....	16
1.2.2.1 Pochopení odlišností	17
1.2.2.2 Dobrovolnost.....	17
1.2.2.3 Důvěrnost a důvěra	17
1.2.2.4 Hledání nových možností.....	18
1.2.2.5 Změna ze soupeření na spolupráci	18
1.2.2.6 Nestrannost a neutralita.....	19
1.2.2.7 Svoboda rozhodování.....	19
1.2.2.8 Převzetí zodpovědnosti	19
1.2.2.9 Orientace na budoucnost	20
1.2.3 Cíle mediace	20
1.2.4 Výhody mediace	21
1.2.4.1. Případy vhodné k mediaci.....	22
1.2.5 Negativa mediace	23
1.2.5.1 Případy nevhodné k mediaci	23
1.2.6 Možnosti využití mediace.....	24

1.2.7 Historie mediace	24
1.2.7.1 Historie mediace v České republice.....	25
1.2.8 Mediace v trestně právní justici	26
1.3 Mediátor.....	27
1.3.1 Kompetence mediátora	27
1.3.2 Role mediátora	28
1.4 Proces mediace	29
1.4.1 Příprava mediace.....	29
1.4.2 Zahájení mediace	30
1.4.3 Zisk informací	30
1.4.4 Porozumění zájmům	30
1.4.5 Hledání řešení	31
1.4.6 Vytváření a sepsání dohody	31
1.4.7 Závěrečné slovo	32
1.4.8 Výsledky mediačního procesu	32
1.5 Formy mediace	32
1.6 Mediace v rodinných konfliktech	34
1.6.1 Děti v rodičovských soudních sporech	34
1.6.2 Význam rodiny pro dítě	36
1.6.3 Rodinná mediace.....	36
1.6.4 Cíle mediace v rodinných sporech.....	37
1.6.5 Výhody mediace v rodinných sporech.....	38
1.6.6 Omezení mediace v rodinných sporech	38
1.6.7 Rodinná mediace v České republice	39
1.6.8 Právní úprava rodinné mediace.....	39
1.6.9 Mediátor v rozvodovém řízení.....	40
2. Cíl práce.....	42
2.1 Cíle práce	42
3. Metodika	43
3.1 Metody výzkumu	43

3.2 Charakteristika cílového souboru	44
4. Výsledky.....	45
4.1 Odpovědi pracovníků orgánu sociálně-právní ochrany dětí	45
4.2 Odpovědi mediátorek zabývajících se rodinnou (rozvodovou) mediací	57
5. Diskuse	76
6. Závěr	97
7. Seznam použitých zdrojů	98
8. Klíčová slova.....	103
9. Přílohy.....	104

Úvod

Konflikty jsou nutnou a nevyhnutelnou součástí našeho života. Skutečnost, že jejich prožívání je pro mnohé z nás náročné, je nepopiratelná. Především konflikty spojené s rozvodem patří bezesporu k těm citově a emočně nejvíce náročným. Protože se konfliktům nelze vyhnout, je potřeba je umět efektivně řešit.

Domnívám se, že velká část rodičů je schopna se na porozvodovém uspořádání dohodnout sama, aniž by zahájila nenávistnou soudní bitvu. Ne všem rodičům se to ale podaří. Dvojice, které nejsou schopny dohodnout se bez pomoci, mohou zvolit alternativní řešení a využít služeb kvalifikovaného mediátora.

Mediaci v rozvodových sporech považuji za způsob, jak se pokusit o nalezení společné dohody kultivovaným způsobem. Mediace může rodičům pomoci k podpoře jejich vzájemné kooperace při stanovení tak citlivých otázek jako je svěřením dítěte do péče, stanovení výživného, určení forem výchovy a vzdělávání dětí či finančního a majetkového uspořádání. Nízká míra konfliktů mezi rodiči, ke které může mediace podle mého názoru přispět, je rovněž významný faktor pro dobrou adaptaci dětí po rozvodu. Osobně vnímám mediaci jako efektivní a prospěšný způsob, jak se vypořádat se vzájemnými spory.

Zjistit, jakým způsobem na mediaci jako na způsob řešení rozvodových sporů nahlíží pracovníci/ce orgánu sociálně-právní ochrany dětí působící v Jihočeském kraji a zjistit, do jaké míry jsou s mediací obeznámeni/ny, bylo cílem rozhovorů, které se uskutečnily v průběhu února až dubna. Příslušné sociální pracovnice/pracovníci jsou s rodiči v rámci své pracovní činnosti běžně v kontaktu a mají tedy příležitost je o možnosti využití této alternativy informovat.

K získání komplexních informací o rozvodové mediaci byly osloveny rovněž mediátorky zabývající se touto problematikou. Zjistit, jakým způsobem nahlíží mediátoři/mediátorky na rozvodovou mediaci v Jihočeském kraji, bylo stanoveno jako jeden z cílů diplomové práce. V neposlední řadě jsem se zajímala o vzájemnou spolupráci těchto dvou subjektů. Prostřednictvím rozhovorů jsem se chtěla dozvědět, zda-li existují překážky bránící rozvoji rozvodové mediace a jejímu častějšímu užití

v Jihočeském kraji. Zodpovězení uvedených dílčích otázek směřovalo k cíli hlavnímu, kterým bylo zmapovat, jakým způsobem je využívána rozvodová mediace a její potenciál k řešení rozvodových sporů v Jihočeském kraji.

Téma mediace jsem si zvolila především proto, že si myslím, že do budoucna má rodinná mediace potenciál k tomu, aby byla více rozšířena a využívána.

1. Současný stav

1.1 Konflikt jako předmět mediace

Nikdo z nás nemá konflikty rád a nikdo je vědomě nevyhledává. Přesto se s nimi setkáváme často. V práci, na veřejnosti, doma, mezi přáteli. Konflikty jsou neodmyslitelnou součástí našeho života (4).

Konflikt může být nejobecněji definován jako střed dvou motivací. Mluvíme zde o střetu protichůdných zájmů, postojů, potřeb, hodnot, představ, plánů, cílů a podobně. Každý konflikt lze chápat jako destabilizační prvek sociálního systému, v jehož rámci konflikt vznikl. Reakce, která následuje, může způsobit změnu systému a to jak v pozitivním smyslu, tak i v negativním. Stejně tak i pro jednotlivce a jeho osobní růst, může být konflikt brzdou nebo ho naopak může posunout kupředu (22).

Konflikty můžeme obecně rozdělit do dvou kategorií a to na spory a problémy. Jako spor můžeme označit konflikt, u něhož se s konkrétními způsoby věcného řešení identifikují určité skupiny nebo skupiny osob. Spor je tedy chápán jako konflikt, ve kterém hrají důležitou roli preference různých výsledků řešení různými účastníky nebo jejich skupinami. Problém, který je jádrem konfliktu, účastníci částečně či úplně ztotožňují s osobami, které hájí odlišné postoje (44).

Problémy můžeme chápat jako konflikty, kde všichni účastníci neusilují o prosazení svého, ale usilují o nalezení řešení. V případě problémů tedy převažuje společný zájem nalézt řešení nad tendencí účastníků preferovat nějaký konkrétní výsledek. Dá se říci, že jde spíše o dva přístupy než o dva principiálně rozdílné typy. O tom, zda bude mít konflikt povahu sporu nebo problému, rozhodují samotní aktéři (43).

1.1.1 Konflikt a jeho dopady

Termín konflikt má v našem jazyce negativní přízvuk i přes to, že sám o sobě není konflikt ani dobrý ani špatný. Záleží vždy na tom, jakým způsobem danou konfliktní situaci člověk prožívá, jak na něj působí a jakým způsobem ji řeší (18).

Konflikty vznikající plíživě, mohou po dlouhou dobu zůstat skryté. Takové konflikty poté mohou vést k vzájemnému nepřátelství a k agresi mezi jedinci, kteří se nachází v konfliktní situaci. Důsledkem je oboustranně deformovaná sociální percepce,

vzájemná nedůvěra, osočování a jiné formy agrese. Popírání konfliktní situace, může vést k rozvoji konfliktu a třeba i po letech může vést k náhlému výbuchu agrese (39).

Mezi další možné negativní efekty konfliktu patří nárůst negativních pocitů, a pocit zbytečně vynaložené energie, která by se dala lépe využít, v některých případech může dojít k uzavření se jedince před ostatními (5).

Konflikty však mají rovněž pozitivní prvek. Přimějí nás k zaujmutí postoje, k ujasnění si našich hodnot, očekávání a etických norem. To vše může přispět k sebeuvědomění si své osobnosti, posílení identity i posílení vlastního sebevědomí (32).

Můžeme říci, že konflikt je přirozenou a tedy i nezbytnou součástí každé změny. Konflikt nás podněcuje k zamyšlení, přehodnocení situace, k uvolnění napětí a k upravení našich vztahů (49).

1.1.2 Příčiny konfliktů

Stejně jako konflikty samotné, i jejich příčiny mohou být různé. Příčinou konfliktu může být věcná rovina, která se týká obsahu a cílů, kterých chtějí strany dosáhnout. Rovněž tak může být příčina konfliktu ve vztahové rovině, ve které jsou ukryty psychické potřeby a emocionální rozložení a v neposlední řadě v rovině hodnotové, ve které se promítají základní postoje a hodnoty účastníků konfliktu. S ohledem na to, z jaké příčiny konflikt vznikl, se poté odlišuje i strategie zvolená k jeho řešení. Uvedené tři roviny od sebe není snadné oddělit, v každé konfliktní situaci se vzájemně prolínají. Často tedy může dojít k situaci, kdy záminka k otevření konfliktu je věcná rovina, ale vztah s dotyčnou osobou je pravou příčinou daného konfliktu (22).

1.1.3 Druhy konfliktů

Každá klasifikace má pouze omezené možnosti. To platí rovněž i pro klasifikaci konfliktů. Reálné situace se pouze ojediněle vyskytují v čisté podobě. Naopak většinou mají smíšený a složitý průběh, v němž se uplatňují různé faktory psychického a sociálního života a prostředí. I přes to, co zde bylo uvedeno, má klasifikace konfliktů

svůj přínos. Ujasňuje nám orientaci v konfliktní situaci, vede k rychlejší a věcnější analýze a má mnoho dalších nepopíratelných výhod (18).

Podle počtu zúčastněných osob je možné konflikty rozdělit do čtyř tříd:

1. Intrapersonální konflikty – vnitřní, osobní konflikty jedince
2. Interpersonální konflikty – konflikty mezi dvěma lidmi
3. Skupinové konflikty – konflikty, které existují uvnitř dané skupiny
4. Meziskupinové konflikty – konflikty mezi dvěma a více skupinami (18).

Podle převládající psychologické charakteristiky, můžeme konflikty rozřadit následujícím způsobem.

1.1.3.1 Konflikty představ

Za základní prvek představy je považován vjem. Souhrn vjemů je zpracováván mozkiem a doplněn o dřívější zkušenost. Při tomto procesu, na kterém se podílí naše očekávání a fantazie může dojít ke zkreslení. Dva lidé se mohou dívat na stejnou věc a výsledkem je, že každý vidí něco jiného (28).

Ke konfliktům představ dochází, střetnou-li se prvky našeho vnímání. Zdroj konfliktu je v rozdílné schopnosti získávat, uchovávat a vybavovat si představy (18).

Předpokládat, že různí lidé mají naprosto stejnou představu o téže věci, je do určité míry iluzorní. Z toho vyplývá, že konflikty představ jsou jevem zcela normálním, s nímž je ve styku s druhými lidmi nutné počítat (28).

1.1.3.2 Konflikty názorů

Za názor považujeme představu spojenou s vyjádřením hodnotícího soudu. Oblast hodnocení může být příčinou vzniku konfliktu tehdy, použijeme-li odlišná hodnotící kritéria nebo jednotlivým kritériím přikládáme různou váhu. Ke konfliktu přitom dojde snadněji mezi lidmi, kteří mají odlišné hodnotící škály. O názorových rozporech se mezi lidmi hovoří snadněji než o konfliktech postojů, představ nebo

zájmů. Je tedy možné se domnívat, že rozdílné názory jsou přijímány jako něco do značné míry přirozenějšího než jiné rozdílnosti (28).

1.1.3.3 Konflikty postojů

Postoje získáváme osobním poznáním, pokusem a omylem a interakcí s druhými lidmi. Postoje si uvědomuje nebo neuvědomujeme, to znamená, že mohou být vědomé či nevědomé. Postoje vyjadřujeme slovy, obrazy, představami, gesty, symboly a mnoha dalšími způsoby (47).

Postoj můžeme chápat jako hodnotící vztah, který má složku kognitivní, emocionální a konativní a jako takový vyjadřuje kladný, neutrální nebo záporný vztah subjektu k určitému objektu (39).

Konflikt postojů vzniká jako střet odlišných tendencí v našem jednání. Postoje, jak již bylo uvedeno, obsahují kladné nebo záporné hodnocení daného jevu a zpravidla vyústí do ustáleného způsobu jednání (18).

1.1.3.4 Konflikty zájmů

Hovoříme-li o zájmech, máme na mysli motivaci, která je hnací silou člověka. Motivaci lze definovat jako souhrn všech intrapsychických dynamických sil nebo-li motivů, které zpravidla aktivizují a organizují naše chování i naše prožívání s cílem změnit existující neuspokojivou situaci, případně dosáhnout něčeho pozitivního. Motivace našeho chování je mimořádně složitá a je výsledkem komplikované souhry vrozených i získaných faktorů (46).

Konflikt zájmů vzniká v případě, kdy dochází ke střetu snah lidí, usilujících o uspokojení svých potřeb. Konflikty zájmů řadíme mezi nejsložitější a nejtěžší druhy konfliktů. Právě zde se vytvářejí ohniska největších těžkostí v mezilidských vztazích (28).

1.1.4 Způsoby řešení konfliktů

Ke konfliktu a jeho řešení se každý postaví odlišným způsobem. Zatímco někoho z nás může konflikt motivovat k akci, jiný se raději přizpůsobí nebo z konfliktní situace

unikne. Další člověk do řešení konfliktu zapojí jiné osoby či instituce. Na správně zvoleném stylu řešení konfliktu závisí, jaký emocionální dopad na nás situace bude mít, na kolik se promítne do našich vztahů a zda se podobných konfliktů budeme do budoucna vyvarovat, případně zdali je budeme schopni účinně řešit (22).

Velkou část konfliktů jsou lidé schopni vyřešit sami, existují však i konflikty, které jsou v rámci vlastních sil neřešitelné a k jejichž uspokojivému řešení může pomoci prostředník. V mnoha případech se lidé obracejí na soudce, který za účastníky rozhodne z moci autority. Spory je však možné řešit i cestou mimosoudní, prostřednictvím alternativních řešení sporů (33).

Výběr alternativy řešení daného sporu závisí na vůli a dohodě sporných stran. Právní úprava České republiky předkládá poměrně širokou škálu alternativních možností řešení. Řadíme zde dohody uzavřené stranami bez asistence třetí osoby, které slouží k řešení otázky společného jmění manželů, spoluvlastnictví, dědického řízení, rodinně právních vztahů, závazkového práva a podobně. Dalšími možnostmi jsou asistované smíry, vyrovnávací a rozhodčí řízení (14).

Jedním z nových prostředků v oblasti mimosoudního vyjednávání, kterého sporné strany mohou využít, je mediace. Mediace je metoda, která má v demokratické společnosti své pevné místo. V posledních letech se této metodě dostává zasloužené pozornosti i u nás (33).

Přetíženost soudů, nákladnost a formálnost soudního řízení jsou rozhodujícími faktory vedoucími k rozvoji alternativních řešení sporů. Soudní systém však jako takový zpochybňován není. Rozvoj alternativních řešení je reakcí na společenskou realitu, nutící stát hledat alternativní opatření k řešení sporů a zajištění ochrany práv a oprávněných zájmů účastníků (17).

1.2 Mediace jako metoda vyjednávání

1.2.1 Definice mediace

Mediaci lze definovat jako alternativní strukturovaný proces řešení mezilidských konfliktů a různých typů sporů za účasti třetí nezávislé strany. Mediace je určena těm, kteří se rozhodli řešit své konflikty a spory smířčí a mimosoudní cestou. Jde o

dobrovolný proces, který klade zřetel na zájmy obou stran (40).

Za proces a průběh jednání je zodpovědný nestranný zprostředkovatel, mediátor. Za obsah jednání a za podobu výsledné dohody jsou odpovědní aktéři konfliktu. Mediátor by měl pomoci sporným stranám aktivovat jejich schopnost nalézt vlastní zdroje k řešení konfliktní situace. Tím je u stran rozvíjen potenciál konfliktní situace řešit nadále samostatně. Jde tedy nejen o vyřešení daného sporu, ale rovněž o ukázání cesty, jakým způsobem spory pro příště řešit efektivně (22).

Mediace motivuje lidi k tomu, nebát se změnit své postoje a chování. Pomáhá jim ve stanovení realistických cílů, v nalezení nových přístupů, ve vyjádření pocitů a v zaměření energie pozitivním směrem. Je to efektivní, hospodárná a šetrná metoda, která umožňuje na konflikty nahlížet jako na procesy mezilidské interakce, které se odehrávají v právním rámci, nikoli jako na čistě právní problémy (33).

Účelem mediace není posuzování viny či nevin, ani rozhodování o tom, kdo je v právu a kdo ne. Účelem je dát stranám možnost vysvětlit svůj přístup ke sporu a objasnit si nedorozumění a zájmy jednotlivých účastníků (40).

Filozofií mediace je myšlenka, že sporné strany spolu mohou vytvořit přijatelnější rozhodnutí ve sporné věci, než jakákoli jiná strana zasahující do sporu zvenku. Dohoda vytvořená společným úsilím více reflektuje zájmy a práva stran (20). Mediace je multidimenzionální obor, který v sobě zahrnuje právní, psychologická, sociální a rovněž sociologická specifika. V mnoha případech je mediace využíváno jako jedné z metod sociální práce (2).

1.2.2 Principy mediace

Mediace je specifický postup řešení konfliktů, který je charakterizován určitými základními principy. Dodržování těchto principů, které jsou předpokladem pro úspěch mediačního procesu, pomáhá zabezpečit, že strany vnímají pomoc třetí osoby, mediátora, pozitivně (33).

Mezi základní principy mediace patří pochopení odlišností, dobrovolnost, důvěrnost a důvěra, hledání nových možností, změna soupeření na spolupráci,

neustrannost a neutralita, svoboda rozhodování, převzetí odpovědnosti a orientace na budoucnost (18).

1.2.2.1 Pochopení odlišností

Jedním ze základních principů mediace a předpokladem důvěry a spolupráce je schopnost účastníků pochopit právo druhé strany na vlastní pojmání skutečnosti. Účastníci konfliktu jsou ve většině případů soustředěni pouze na své vlastní pozice, názory, postoje, zájmy a potřeby a považují je za jediné správné, za jedinou možnost vnímání skutečnosti. V procesu mediace je mediátorem odlišnost názorů zdůrazňována. Výrazem pochopení vzájemných odlišností je výsledná dohoda, která reflektuje a uspokojuje potřeby a zájmy účastníků mediace (18).

1.2.2.2 Dobrovolnost

V případě mediace platí princip absolutní dobrovolnosti charakterizovaný tím, že záleží pouze na projevech vůle obou účastníků mediace, zda mediační činnost bude zahájena, zda bude řádně probíhat a zda případně bude ukončena i úspěšným uzavřením mediační dohody (20).

K účasti na mediačním procesu ani k přijetí dohody nelze nikoho nutit. Podmínkou úspěšného průběhu mediace je, že se strany rozhodnou k mediaci dobrovolně přistoupit a spolupracovat na vyřešení vzniklé situace (49).

1.2.2.3 Důvěrnost a důvěra

Důvěrnost procesu mediace je také nejméně podstatná. K mediačnímu sezení jsou přizváni pouze lidé, kterých se spor bezprostředně týká a kteří mají právo v něm rozhodovat. Mediátor je vázán mlčenlivostí a nesmí nikomu poskytovat jakékoli zprávy o průběhu mediačního procesu (49).

Důvěrnost je rovněž faktorem usnadňujícím komunikaci klientů. Účastníci mediace mohou stanovit vlastní zásady o důvěrnosti, které mají ústní či písemnou podobu. Informace, k jejichž odhalení dojde během mediačního procesu, zůstávají důvěrné a bez souhlasu klientů není možné, aby byly zveřejněny (18).

Výjimku z výše uvedeného tvoří situace, kdy se mediátor dozví o skutečnosti spáchání trestného činu uvedeného v paragrafu 167 nebo 168 trestního zákona. V takovém případě je mediátor povinen oznámit nebo překazit takový trestný čin. Přesto však skutečnosti, které vyšly najevo během procesu mediace a které se týkají trestného činu, ohledně něhož je mediace vedena, nemohou být použity jako důkaz v standardním soudním řízení (54).

Důvěra v to, že je možné konflikt řešit, a řešit ho za pomoci mediace, důvěra v osobu mediátora, jeho schopnosti a dovednosti a také důvěra v sám sebe, v druhou stranu, v to, že je člověk schopen řešit problémy konstruktivně, je u mediace rovněž základní (18).

1.2.2.4 Hledání nových možností

Princip hledání nových možností je možné analyzovat ze dvou pohledů. Z pohledu širšího je již samotné řešení konfliktu mediací hledáním nové alternativy. Z užšího pohledu provází hledání nových možností celý proces mediace. Ať se již jedná o pohled na vlastní či partnerovu situaci, objevování vlastních potřeb, zájmů a motivů, tak rovněž hledání možných řešení nepříznivé osobní situace. Hledání možných řešení je také jednou z fází mediačního procesu. Hledání možností dohody a spolupráce souvisí s opuštěním původních soupeřivých pozic klientů a nasměrováním na vztah spolupráce (18).

1.2.2.5 Změna soupeření na spolupráci

Spolupráce, soupeření a konflikt jsou základní podoby mezilidských vztahů. V souvislosti s řešením konfliktů jsou spolupráce a soupeření dvě extrémní formy. Změna soupeřivého vztahu na spolupráci je výsledkem procesu mediace, současně je však také jejím předpokladem. K mediaci by nemohlo dojít, kdyby se pro ni klienti svobodně nerozhodli. Kooperace je jedním ze základních pojmů mediace. Považujeme ji za předpoklad, prostředek i cíl (18).

1.2.2.6 Nestrannost a neutralita

Zásada nestrannosti je pilířem mediačního procesu. Mediátor by měl mediovat pouze takové případy, ve kterých je schopen zaručit svojí nestrannost. Pokud dojde k situaci, kdy si je mediátor vědom skutečnosti, že není z jeho strany možné dál vést mediaci nestranně, je jeho povinností z mediace odstoupit (2).

Neutralita je testem mediátorových schopností pomoci stranám mediačního procesu nalézt vlastní východisko, aniž by jim vnucoval své vlastní názory na žádoucí řešení konfliktu. Neutralitou mediátora rozumíme jeho specifické praktické působení na klienty, jeho vnější chování, nikoli jeho vnitřní nastavení. Mediátor neprosazuje vlastní názory a řešení, ale respektuje postoje, názory a návrhy vzešlé od klientů (18).

Pokud má být při mezilidských konfliktech pomoc účinná, je neutralita pomáhajícího základním předpokladem. Znamená to, že pomáhající dává za pravdu všem účastníkům konfliktu, zajímá se o jejich vidění problému, chápe klienty a nesnaží se dávat za pravdu takovému názoru, který by mohl znamenat spojení s některým účastníkem, proti druhému (27).

1.2.2.7 Svoboda rozhodování

Svoboda rozhodování souvisí s principem dobrovolnosti. Klienti mají možnost od mediace odstoupit. Stejně tak může dojít k ukončení mediace ze strany mediátora. Svoboda rozhodování je rovněž úzce propojena s principem převzetí zodpovědnosti. Klientům je dána příležitost uvažovat o všech navrhovaných řešeních a pro některá se rozhodnout a to podle vlastních potřeb a zájmů. Za způsob řešení situace konfliktu také musí být schopni převzít plnou odpovědnost a být si vědomi toho, že to jsou zejména oni, kdo určuje, jak bude výsledná dohoda a uspořádání vztahů mezi oběma stranami sporu dále vypadat (18).

1.2.2.8 Převzetí zodpovědnosti

Při mediaci jsou role přiměřeně rozděleny. Klienti se mohou soustředit na samotný způsob řešení konfliktu a procesem se zabývat jen v rovině kontroly, kdy kontrolují spravedlnost a neutralitu mediátora. Zatímco mediátor je zde od toho, aby se

zabýval procesem, věcnou stránku řešení konfliktu může sledovat s určitým odstupem (18). V důsledku toho, že účastníci sporu pracují na výsledném řešení vlastními silami, cítí k vytvořené dohodě větší odpovědnost. Tím je zajištěna perspektiva dalšího soužití a respektování toho, co bylo dohodnuto (33).

1.2.2.9 Orientace na budoucnost

Orientace na budoucnost umožňuje přístup, který počáteční příčinu nepovažuje za nutnou součást chápání toho, co se děje v danou chvíli. V průběhu mediačního jednání se vychází z minulosti z toho, jakým způsobem konflikt vznikl, jak byly dosud řešeny konfliktní situace. Především je ale kladen důraz na to, aby vyřešení situace konfliktu bylo přínosem do budoucna, přispělo k zlepšení schopnosti obou stran konflikty řešit. Mediaci je tedy zaměřená do budoucnosti (18).

1.2.3 Cíle mediace

Při určování cíle mediace je nutné rozlišit mezi cíli klientů a mezi cíli mediace jako procesu a vztahu. Cíl mediace z pohledu klientů je cílem jejich jednání. Jedná se o jejich zakázku zaměřenou na samotné řešení konfliktu. Zakázka má dynamickou povahu, může se během mediace měnit v souvislosti s tím, jak klient postupně objevuje či přehodnocuje své zájmy a potřeby. Cílem mediace jako procesu a vztahu je uspokojení zájmů a potřeb klientů (18).

Během mediace by mělo dojít k neutrálnímu posouzení situace, kdy obě strany dostanou prostor vyjádřit svůj postoj a své představy řešení. Výsledkem jednání by měla být dohoda, která není výhrou pro jednu ani pro druhou stranu, ale jedná se o stranami dosažený konsenzus. Smyslem mediace tedy není nalezení objektivní pravdy a následné rozhodnutí třetí osobou, ale přivedení stran k jednacímu stolu a smírné vyřešení sporu závaznou dohodou (2).

Mediaci si klade za cíl pomoci klientům pochopit jejich situaci a zájmy, umožnit jim lépe pochopit podstatu a různé aspekty konfliktu, mobilizovat jejich síly a lépe zvládnout konfliktní situaci. Mezi další cíle mediace patří umožnit znesvářeným stranám společný náhled na vzájemný vztah a tím je opět orientovat na sebe,

podporovat kooperativnost a slušnost při řešení konfliktů, nastolit otevřenou komunikaci a poskytnout klientům model pro řešení případných konfliktů do budoucna. Všechny uvedené dílčí cíle se spolupodílejí na konečném cíli a tím je spokojenost klienta (18).

Dohoda, která je rovněž cílem a výsledkem mediace by měla být jasně formulovaná, srozumitelná a uskutečnitelná v praxi. Dohoda má písemnou podobu a je stvrzována podpisy stran i mediátorem (33). V dohodě jsou zahrnuty konkrétní postupy a řešení, rozdělení zodpovědnosti, úkolů a rovněž i sankce za jejich nedodržení (49).

1.2.4 Výhody mediace

Žádná osoba zvenčí nerozumí povaze konfliktu ani jeho kontextu tak, jako strany samy. Klienti si sami volí mediátora, hodnotí jím zvolený přístup a techniky, ovlivňují časový rozvrh procesu, organizační záležitosti, poplatky, rozsah sdělení, počet účastníků, přítomnost dalších osob a další záležitosti. Tím vším, co bylo uvedeno, klienti utvářejí proces mediace tak, aby vyhovoval jejich potřebám. Můžeme říci, že mediace eliminuje sevřenou formu rituálu, kterou mají tradiční poziční systémy (18).

Za významný přínos mediace můžeme považovat skutečnost, že pomáhá k nalezení řešení, kterého by bylo jen obtížně dosažitelné ve standardním soudním řízení, a to způsobem, který je pro účastníky výrazně příjemnější. Znesvářené strany mají větší možnost navázat přímý kontakt. Mediace je dokáže orientovat na sebe navzájem tím, že jim pomůže nalézt společný náhled na vzájemný vztah (54).

Během mediace jsou účastníci aktivně zapojováni do procesu vyjednávání, hledání alternativ a vytváření výsledné dohody. Oproti tomu autoritativní soudní rozhodnutí nic z výše uvedeného neumožňuje. Soudní proces má jasně vymezený, formální charakter a není v něm místo pro případné vyjednávání či hledání alternativ. Jedna ze sporných stran zde odchází jako vítěz a druhá jako poražený (49).

Prostřednictvím mediace nedochází ke zhoršení vztahů mezi účastníky sporu, naopak vztahy se mohou podstatně zlepšit. Mediace jim umožňuje uvědomit si, že spolupráce bývá pro řešení konfliktu nejvýhodnější a dává jim model, jakým způsobem se naučit spolupracovat (43).

Výhodou mediace je rovněž její rychlost a nízké finanční náklady. Konflikty lze řešit téměř okamžitě bez vyčerpávajícího a destruktivního období protahování řešení. Tím, že je mediace osvobozena od procesních povinností a pevného jednacího řádu, je mediátorům umožněno reagovat na potřeby klientů bezprostředně či po krátkém časovém období. Mediační služby rovněž nepředstavují pro klienty tak vysoké finanční náklady jako u soudních výdajů a dalších právních služeb. Klienti se v zájmu zachování vyváženosti o finanční náklady spojené s mediací dělí (18).

V mediaci platí pravidlo, že informace, které strana výslovně neoznačí za veřejné, zůstávají v tajnosti. Tuto důvěrnost musí zachovávat jak druhá strana, tak i mediátor. Důvěrnost se týká celého procesu a vztahuje se na všechny informace, které při řízení vyjdou najevo. Mediace poskytuje stranám výhodu soukromí na rozdíl od soudního řízení, jehož průběh je často poznamenán zvýšeným zájmem veřejnosti (18).

Mediace přináší výhody účastníkům mediace, jejich právním zástupcům i soudům. Prostřednictvím mediace se otevírá komunikace, mediace pomáhá stranám pohlížet na spor objektivně, ne z protichůdných pozic. Rovněž i řešení, na jehož tvorbě se strany spolupodílejí, je pro účastníky uspokojivější než rozhodnutí třetí strany. Soudům mediace zmenšuje agendu, mohou tudíž rozhodovat efektivněji (26).

1.2.4.1 Případy vhodné k mediaci

Předpokladem vhodnosti indikace je souhlas obou stran s účastí na mediaci. K účasti na mediačním procesu nelze nikoho nutit. Skutečnost, že se strany rozhodnou k mediaci dobrovolně přistoupit a spolupracovat na řešení vzniklé situace, je podmínkou jejího úspěšného průběhu (49).

Mediace je vhodná především pro takové jedince, kteří i nadále musí vzájemně spolupracovat. Jedná se například o odděleně žijící rodiče, pokud jde o jejich děti, či obchodní partneři při řešení obchodních vztahů. Pro mediaci jsou vhodné rovněž spory, kde by odkládání řešení konfliktu prohlubovalo jeho negativní důsledky (18).

Pokud obě znesvářené strany mají pocit odpovědnosti za vzniklý konflikt, jedná se rovněž o situaci, kdy je vhodná indikace k mediaci. Aby byla mediace úspěšná, musí být mezi jejími účastníky zachována komunikace alespoň na minimální úrovni. Mediace

je vhodná rovněž v tom případě, pokud spor a jeho potencionální řešení dává prostor pro hledání dohod, které vyhovují oběma stranám. To znamená, že zde existuje více než jedna nebo dvě možnosti řešení (33).

1.2.5 Negativa mediace

Rovněž i mediace má svá negativa. Velmi problematická je otázka správnosti a spravedlnosti dosažené dohody. Pokud strany uzavřou během mediace dohodu, aniž by věděly, na co všechno mají právní nárok, vyvstává právě otázka správnosti a spravedlnosti takové dohody. Je-li například jedna ze stran silnější osobností, má-li větší ekonomickou moc, lepší znalost práva, může být výsledek mediace těmito skutečnostmi rovněž ovlivněn (26).

Mediace ani jiná metoda alternativního řešení sporu, nemůže nahradit efektivně fungující a spravedlivý systém soudnictví. Má ale ve vhodných případech soudnictví odlehčit, aby se soudy mohly intenzivně věnovat případům, které jsou mimořádně složité a kde alternativní způsob řešení nepřipadá v úvahu (23).

1.2.5.1 Případy nevhodné pro mediaci

Pro zachování objektivnosti při posuzování metody mediace je důležité upozornit i na případy, které nejsou pro mediaci vhodné. Ne každý interpersonální konflikt je totiž vhodné podstoupit mediaci. Tato metoda by neměla být aplikována na řešení dlouhodobých emocionálních vztahových krizí, které spadají do oblasti zájmu psychoterapie. Mediace v takovýchto případech je možné využít pouze pro řešení dílčích, věcnějších konfliktů (18).

Situací, které nejsou vhodné k mediaci je celá řada. Jedná se o situace, které musí být ze zákona projednány u soudu při porušení základních občanských či ústavních práv. Spadají sem dále případy, kdy jedna ze stran použije hrozeb či fyzického násilí. Pokud jedna ze stran nedává k dispozici důležité informace a odmítá jejich objektivní ověření, je dalším z příkladů. Pasivní účastníci, kteří chtějí konflikt řešit i za cenu zřeknutí se vlastních práv, taktéž nepředstavují vhodné účastníky mediace. Limitem mediace jsou rovněž účastníci, užívající drogy či alkohol, osoby

s patologickými rysy osobnosti nebo agresivními rysy, kteří nejsou schopni produktivní diskuze (33).

Mediace by se zásadně neměla používat u závažných trestných činů, u organizované zločinnosti a u ekonomické kriminality se škodou velkého rozsahu. V případě, že má mediátor morální, etické zábrany či předsudky, jde rovněž o situaci nevhodnou k mediaci (18).

I přes to, že mediace má své limity a v některých případech není její indikace vhodná, představuje tato metoda slibný a racionální prostředek řešení konfliktů v různých oblastech lidského konání (33).

1.2.6 Možnosti využití mediace

V současné době v mnoha zemích světa hraje mediace při řešení sporů ústřední úlohu. Američané již dlouhou dobu využívají mediaci ve sporech odborů s vedením podniků či při řešení mezinárodních konfliktů. V posledních desetiletích došlo v Americe k obrovskému rozmachu mediace. Využívá se zde v rozvodových řízeních, ve sporech ohledně péče o děti, v sousedských sporech, při řešení problémů týkajících se životního prostředí, při obchodních sporech, v některých oblastech školství, při sporech pojišťoven s klienty atd. Mediace je zde sponzorována procesními i odvolacími soudy a ziskovými i neziskovými organizacemi (49).

Mediace nabývá stále více na významu a její poskytování se realizuje v řadě oblastí. Své uplatnění nachází všude tam, kde dochází ke konfliktům, které je třeba řešit.

1.2.7 Historie mediace

Mediace není objevem našeho století. Mnohé nasvědčuje tomu, že postupy blízké mediaci jsou starší než lidstvo samo, protože velmi podobné chování bylo popsáno i u některých primátů. Techniky blízké těm, které používají mediátoři dnes, byly známy v různých obdobích čínské historie, jsou součástí japonské kultury, židovské tradice a mají své ekvivalenty rovněž v některých tradičních afrických kmenových kulturách (44).

Mediace má své kořeny také ve středověku při řešení trestných činů. Způsoby

řešení sporů týkajících se viny, trestu a urovnání konfliktu mezi poškozeným a obviněným, spojené i s fenoménem smírčích křížů, mají v Evropě velmi silnou tradici. Zjednodušeně řečeno toto nové středověké právo stanovilo, že vrah poté, co byl usvědčen, nemusel být vždy popraven, jak tomu bylo předtím. Do popředí se dostávala snaha vyřešit jeho provinění jiným, pro něj, pro pozůstalé i společnost optimálnějším způsobem. Při společném jednání o podmínkách uzavírání vzájemné dohody mezi účastníky konfliktu bylo dbáno na to, aby se obě strany usmířily a zavázaly se dále již neusilovat o pomstu. Pachatel vždy musel na místě vraždy vystavět kříž, který představoval upomínku na tragickou událost, byl dokladem pokání a smíření s bohem a pozůstalými (18).

Mediace jako specifická komunikační metoda založená na pomoci třetí nezávislé strany vešla v širší povědomí až v souvislosti s řešením politicko-společenských konfliktů v USA a v Kanadě v šedesátých letech dvacátého století (30).

Právě tedy Spojené státy americké a Kanada jsou považovány za kolébkou moderní mediace. V současné době jsou mediační služby nejvíce rozšířeny ve Francii, Německu, Velké Británii, Dánsku, Norsku, Finsku, Holandsku a Rakousku (40).

1.2.7.1 Historie mediace v České republice

O mediaci se v České republice začíná hovořit počátkem 90. let. V této době se objevují první semináře a kurzy mediace, které zpravidla za pomoci zahraničních kolegů organizovaly neziskové organizace (18).

Znalost této techniky v netrestní oblasti byla přivezena mediátory z USA z iniciativy Partners for Democratic Change. Mediátoři zde mimo jiné pomohli založit České centrum pro vyjednávání a řešení konfliktů. Cílem bylo šířit mediaci v celé oblasti mimosoudního vyjednávání, na universitní a nestátní úrovni. Část organizace přešla později do sítě Partners Czech, malá část založila vzdělávací agenturu Centrum dohody a většina zájemců založila Asociaci mediátorů České republiky. Jedná se o nevládní organizaci, která sdružuje jak profesionální i dobrovolné mediátory, tak i laickou veřejnost, podporující myšlenku mimosoudního způsobu řešení konfliktů a rozvoje mediačních služeb. Asociace mediátorů České republiky byla založena v roce

2000 a je členem sítě Světového fóra mediátorů. Většina členů asociace jsou zkušení odborníci, držitelé řady mezinárodních certifikátů v oblasti komunikace, řešení konfliktů, vyjednávání a mediace (1).

Také stát se zasloužil o větší využívání mediace u nás tím, že od 1. ledna 2001 zřídil zákonem č. 257/2000 Sb. Probační a mediační službu ČR jako složku sociální práce v trestní justici. Zde je mediace využíváno jako jedné ze dvou základních oblastí působení k řešení konfliktů mezi pachatelem a poškozeným (18).

U nás však stále mnoho lidí v situacích, kdy své konflikty nedokážou efektivně sami řešit, využívá autority soudu jako jediné instance (33).

1.2.8 Mediace v trestně právní justici

Mediací mezi poškozeným a obviněným se rozumí proces, ve kterém je poškozenému a obviněnému na základě jejich souhlasu umožněno aktivně se účastnit řešení sporu souvisejícího s trestnou činností, za přítomnosti třetí strany. Mediace mezi obviněným a poškozeným vychází z obecných zásad a principů mediace, nicméně má svá specifika, která jsou dána kontextem trestního řízení, v jehož rámci se uplatňuje (37).

V právním řádu České republiky je mediace jako nástroj urovnání trestněprávních konfliktů upravena zákonem č. 257/2000 Sb., o probační a mediační službě, ve znění pozdějších předpisů. Zákon mediaci definuje jako mimosoudní zprostředkování za účelem řešení sporu mezi obviněným a poškozeným a jako činnost, směřující k urovnání konfliktního stavu vykonávanou v souvislosti s trestním řízením. Zákon přitom stanoví, že mediaci lze provádět výlučně s výslovným souhlasem obviněného a poškozeného. Na rozdíl od mediace v jiných oblastech, jde o ze zákona službu bezplatnou (41).

Zákon o probační a mediační službě je normou spadající do trestního práva, respektive trestního procesu, jejímž účelem je zakotvit do našeho právního řádu další možnosti alternativních sankcí namísto nepodmíněného trestu odnětí svobody. V úvahu přicházejí u trestných činů, které jsou méně závažné, kdy ustupuje zájem státu na potrestání pachatele a je upřednostňována kompenzace škody nebo jiné újmy způsobena

oběti trestného činu (26).

Programy narovnání mezi pachatelem a obětí, pro které se rovněž ujalo označení mediace v trestních věcech, patří dnes v USA, v Kanadě a ve vyspělých evropských zemích k běžné praxi. Za přítomnosti mediátora dochází k osobnímu setkání pachatele s obětí trestného činu. Poškozenému se tím dostává příležitosti z očí do očí vyjádřit protistraně své negativní emoce, jako zlost, smutek, strach, přičemž nastává abreakce v podobě uvolnění emočního napětí, které je nezbytné pro psychosomatické uzdravení. Na druhé straně pachatel dostává možnost lépe se vcítit do situace oběti a vhodným způsobem se jí omluvit. Tím může pachatel aktivně zahájit pozitivní změny svého chování i osobnosti (12).

Smyslem mediace v nejobecnějším smyslu je zprostředkování řešení konfliktu mezi normami chování obviněného a normami společnosti, ve které žije, s přihlédnutím k oprávněným zájmům všech subjektů, které jsou trestnou činností dotčeni (54).

1.3 Mediátor

Už samotné tvrzení, že mediace je metoda kultivovaného řešení sporu za asistence třetí strany, naznačuje, že právě na této osobě leží velmi těžké břímě. Mediátor musí být schopen vést jednání sporných stran citlivě s ohledem na to, že každý mezilidský konflikt je pro psychiku zúčastněných stran neobyčejně zatěžující (11).

1.3.1 Kompetence mediátora

Mediátor by měl být školený profesionál se specifickými dovednostmi, analytickými schopnostmi, odbornými znalostmi a zkušenostmi, které využívá k usnadnění komunikace mezi spornými stranami a k efektivnímu vedení a strukturování mediačního procesu (33).

Zahraniční literatura, která se zabývá požadavky na pracovníky v pomáhajících profesích, rozlišuje takzvané tvrdé a měkké dovednosti. Tvrdé dovednosti jsou přesně definované. Jde o zvládání a používání technik, procedur a systémů a lze je předat dál lidem, kteří mají potřebné vzdělání a přípravu. Měkké dovednosti jsou individuálně pojaté i hodnocené. Týkají se postojů lidí, kulturních hodnot, vzájemných vztahů a typů

chování (18).

Lidé, jejichž měkké dovednosti jsou rozvinuty ve velké míře, jsou považováni za emocionálně inteligentní. Emocionální inteligence představuje schopnost člověka správně zacházet s vlastními pocity i s pocity druhých (10).

Za odborné znalosti lze považovat teoretické vědomosti odborného charakteru získané vzděláním. Z hlediska výkonu profese mediátora je třeba rozlišit odborné znalosti věcného problému konfliktu a odborné znalosti metody mediace. Odborné znalosti a dovednosti metody mediace jsou nezbytným předpokladem k tomu, aby poskytovaná služba byla efektivní (18).

Osobnostní předpoklady stojí na stejné úrovni jako odborné dovednosti. Úspěšná vzájemná spolupráce mediátora s klientem předpokládá empatii, vstřícný zájem, vřelost, respekt a schopnost vhledu do situace klienta. Důležitá je rovněž schopnost adekvátního zvažování a hodnocení klientovi situace (18).

Potřeba odborných znalostí mediátora se obvykle přímo úměrně zvyšuje s tendencí účastníků sporu dožadovat se hodnocení, odhadů a předpovědí nebo návrhů ze strany mediátora. Typ potřebných odborných znalostí mediátora závisí na tom, jaké hodnocení či směřování účastníci mediace požadují. Dá se však říci, že přílišné odborné znalosti v daném oboru mohou mediátora svádět k více hodnotící roli a tím narušovat proces formulace konstruktivního řešení (49).

1.3.2 Role mediátora

Role mediátora spočívá především v profesionálním vedení procesu mediace a oboustranné podpoře účastníků sporu tak, aby našli konstruktivní řešení a překonali sporné otázky v průběhu diskuse (53).

Podstatné je, že mediátor zásadně není obhájcem ani poradcem zúčastněných stran, nerozhoduje o vině či podílu na vzniku a podstatě konfliktu. Jeho role spočívá v profesionálním vedení procesu a ve vyvážené podpoře obou účastníků jednání. Mediátor musí být schopen navázat mezi stranami přetřhanou výměnu informací (11).

Určit výsledek, k němuž má mediace dospět rovněž není mediátorovým úkolem. Mediátor negarantuje výsledek, ale proces, podporuje strany v kooperativním jednání a

usnadňuje proces jednání mezi stranami. Není posuzovatelem, kritikem, neradí, nesoudí ani nehledá viníka. Mediátor poskytuje klientům sociální podporu a podporuje je v jejich emocionálně těžké situaci. Podporu mediátor poskytuje nasloucháním, empatickým porozuměním, povzbuzováním a sdílením příběhu klientů (18).

Jednou ze základních funkcí mediátora je vedení procesu komunikace. Aby byl mediátor schopen efektivního vedení komunikace, musí rozumět mezilidským vztahům a technikám vyjednávání. Musí být schopen naslouchat a vnímat skryté emocionální, psychologické a hodnotové orientace. Právě ty totiž mohou představovat klíč k vyřešení více kvantifikovatelných problémů. Musí také zajistit, aby k těmto orientacím bylo přihlédnuto v procesu mediace, v dohodě a ve výsledném vztahu obou stran (49).

1.4 Proces mediace

Struktura mediace je v naší i zahraniční odborné literatuře podrobně zpracována. Mezi odborníky panuje vzácná shoda v tom, jakým způsobem nahlížet na celkový průběh mediace. Drobné odchylky jsou v rozčlenění do jednotlivých fází podle toho, kterou událost považuje určitý autor za důležitou a hodnou samostatného pojmenování (18).

Fáze mediace jsou následující: zahájení mediace, získání informací, porozumění zájmům, hledání řešení, vytváření a sepsání dohody a závěrečné slovo (19). Dá se však říci, že každá mediace má individuální průběh. Struktura je tedy jen jakým si vodítkem, ale ne dogmatem a omezením (18).

1.4.1 Příprava mediace

Někteří z autorů přidávají takzvanou nultou fázi mediace. Nultou fází mediace je její příprava. Cílem této fáze je získat klienty pro mediaci a ověřit si, zda chtějí svůj konflikt řešit. Mediátor by měl podat všechny potřebné informace, které strany potřebují k rozhodnutí podstoupit mediační proces nebo ho odmítnout. V přípravné fázi je dojednáván termín prvního společného setkání, a pokud jde o komerční sféru, dojednávají se výše honoráře (33).

1.4.2 Zahájení mediace

Samotná mediace je zahajována úvodním slovem mediátora. Mediátor vysvětlí účel mediace a navrhne účastníkům určitá pravidla, podle kterých se mediace bude odehrávat. Zároveň nastíní program a časový rámeček, ve kterém se mediace bude odehrávat. Cílem tohoto zahajovacího bloku je získat důvěru stran a vytvořit jakousi strukturu, kostru procesu, o kterou se bude mediace opírat (44).

Klienti často přicházejí na první společné jednání v napětí, s obavami z neznámého prostředí, z přístupu mediátora, z průběhu jednání a z budoucnosti. Úvodní slovo je dobrou adaptací klientů na nové podmínky. Mnoho z úvodních slov klienti zapomenou. Doporučuje se proto s úvodním slovem nespěchat a přehledně je strukturovat. I tak je často potřeba opakovat některé informace i v průběhu dalších fází mediace (18).

1.4.3 Získání informací

Následuje fáze získání informací. V této fázi pomáhá mediátor účastníkům pochopit, v čem spočívá jejich problém, shromáždit relevantní data a ujasnit si zájmy a preference stran. Stejně tak kritéria naplnění těchto zájmů (44). K získávání informací mediátor užívá různých technik – empatického porozumění, aktivního naslouchání a také pasivní techniky - neverbální komunikace, nespécifická přitakání a otevřené otázky (33).

1.4.4 Porozumění zájmům

Cílem třetí fáze, kterou nazýváme porozumění zájmům, je pomoci každé ze sporných stran pochopit, jak vnímá konflikt druhá strana. Strany by během této fáze měly opustit původní soupeřivé pozice a přejít k postupnému odhalování vlastních zájmů, motivů, hodnot, potřeb a porozumění druhé straně. Vše, co zde bylo uvedeno, je pro člověka v konfliktu emočně velice náročné. V této fázi mohou mít klienti tendenci uniknout od bolestných témat a soustředit se na první nabídnutá řešení, která však zpravidla vychází z jejich pozic, ne zájmů. Úkolem mediátora je zajistit atmosféru bezpečí a důvěry a tím klientům napomoci v této pro ně nelehké fázi (18).

1.4.5 Hledání řešení

Další fází bychom mohli nazvat jako hledání řešení. S pomocí mediátora hledají sporné strany různé možnosti, jak řešit dílčí problémy a jakým způsobem tato řešení skloubit v uspokojivé řešení celého sporu (44).

Proces hledání řešení postupuje od nejjednodušších sporných bodů ke složitějším. Každé dílčí kroky i výsledná dohoda by měly uspokojovat zájmy obou stran. V této fázi je možné využívat nejrůznější techniky tvůrčího myšlení jako například brainstorming, vývojový diagram, rozbor předností a nedostatků atd. Hlavním úkolem mediátora v této fázi je podněcovat klienty k tvůrčímu a kooperativnímu přístupu a udržovat proces, který je zaměřený na budoucnost (18).

1.4.6 Vytváření a sepsání dohody

Jakmile strany mají před sebou různé možnosti vyřešení sporu, následuje fáze vytváření a sepsání dohody. Dosažení dohody má za cíl pomoci stranám dospět k vzájemně přijatelnému řešení těch návrhů, na nichž se předběžně shodly. V dohodě by mělo být konkrétně uvedeno kdo, kde, kdy a jakým způsobem bude plnit to, na čem se strany dohodly. Dohoda by měla být sepsána tak, aby byla vyvážená, reálná, konkrétní, časově vymezená, dosažitelná a měřitelná (33).

Konečná dohoda v písemné podobě je podepisována klienty i mediátorem. Ačkoli dohody dosažené mediací ani neustavují právní precedens, ani se precedenty neřídí, mívají často závažné právní důsledky (18).

V dohodě by měly zúčastněné strany pamatovat na způsob, jakým budou řešit spory, které mohou vzniknout během realizace dohody. Z toho důvodu bývá dobré zahrnout do dohody větu v tom smyslu, že v případě sporu se strany vrátí k mediaci. Pokud mediace proběhla k všeobecné spokojenosti, nebudou strany v budoucích sporech již mediátora potřebovat, ale je prozíravé takové ustanovení k dohodě připojit v případě řešení případných budoucích sporů (49).

1.4.7 Závěrečné slovo

V poslední fázi, která se nazývá závěrečné slovo, mediátor shrne proces mediace, s důrazem na výsledky, kterých se podařilo stranám dosáhnout. Zároveň by mediátor neměl opomenout ocenit snahu klientů k nalezení přijatelného řešení. Závěrečné zhodnocení poskytuje zpětnou vazbu pro klienty i pro mediátora (18).

1.4.8 Výsledky mediačního procesu

Ne všechny případy končí sepsáním dohody, s níž jsou klienti spokojeni. Výsledkem mediace může být i shoda klientů na tom, že jejich dohoda není možná, tedy takzvaná dohoda o „nedohodě“. Dalším možným, v tomto případě dočasným ukončením spolupráce, je dohoda o odkladu nebo přerušení. Jde o dohodu mezi klienty, že jednání bude pokračovat v budoucnosti. Kdy k tomuto pokračování dojde, přitom nemusí být stanoveno. Můžeme se setkat i se situací, kdy účastníci rezignují na proces mediace a mediaci ukončí. Dohody tedy není dosaženo (18).

Mediace může být ukončena i ze strany mediátora a to v případě, kdy je mu jasné, že se strany nechtějí nadále mediace účastnit, že by proces nevedl k efektivnímu výsledku. V takovém případě může mediátor proces mediace pozastavit nebo ukončit s tím, že stranám doporučí, aby vyhledaly jinou vhodnou profesionální pomoc (26).

1.5 Formy mediace

Autoři zabývající se mediací vymezují tyto formy mediace: mediace zaměřená na řešení konfliktů, mediace zaměřená na schopnosti konflikt řešit, mediace se zdůrazněnou neutralitou, mediace se zdůrazněnou efektivitou, krizová mediace, týmová mediace, kyvadlová mediace, nepřímá mediace, mediace v zastoupení, společné a oddělené jednání (18).

V zásadě ale opět platí, že co mediace a mediátor, to originál. Výše uvedený přehled tedy slouží spíše k vymezení prostoru, ve které se mediace pohybuje. Konkrétní mediace bývají směsí výše zmíněných postupů. Uvedené formy se v rámci jednoho mediačního řízení mohou prostupovat a to adekvátně konkrétní situaci (44).

Při mediaci zaměřené na řešení konfliktu je podstatné vyprodukování dohody.

Mediátor volí převážně řídicí postup a mediační jednání má jasnou strukturu. Během mediace zaměřené na schopnost řešit konflikt je proces volnější a jednání probíhá přímou formou. Cílem je změna vztahů a dovedností. Mediátoři probouzejí v klientech schopnost v budoucnu řešit konflikt samostatně (18).

V případech, kdy je pro řešení konfliktů nejdůležitější nestrannost a důvěra v mediátora, užívá se mediace se zdůrazněnou neutralitou. Mediátor není předem obeznámen s klienty ani s povahou sporu. Mediace se zdůrazněnou efektivitou se využívá v případech, kdy je důležité především dosáhnout řešení a není velké nebezpečí, že vzniknou zásadní pochybnosti o nestrannosti mediátora. Na rozdíl od výše zmíněné situace, mediátor před vlastním započítím mediace shromažďuje co největší množství relevantních informací, které poté používá k zefektivnění procesu hledání řešení (44).

Dalším typem mediace je mediace krizová. Pod pojmem krize si můžeme představit stav vážného oslabení adaptačních schopností, který je subjektivně vnímán jako bezmoc a neschopnost se s událostí vyrovnat obvyklými způsoby a v obvyklém čase (35). Krizová mediace by měla začít co nejdříve od vzniku akutního konfliktu, který má velké destabilizační účinky. Mediace u klientů v krizi zpravidla řeší jen určité aspekty konfliktu a to ty, které s vzniklou krizí přímo souvisejí (18).

Týmové mediace je využíváno zejména, pokud se jedná o složité případy. U komplikovaných případů je vhodnější, pokud proces sledují dva lidé. U partnerských sporů bývají moderátory muž a žena (21).

Kyvadlová mediace je formou mediace, kdy mediátor jedná jako zprostředkovatel mezi dvěma stranami, které zůstávají fyzicky odděleny. Mediátor předává vzájemné vzkazy nebo aktivně vyjednává jménem strany druhé. Tím však podstupuje riziko, že bude porušena neutralita a nestrannost. Alternativou mediace kyvadlové je nepřímá mediace, která je vhodná u dlouhodobých, hluboce emočně prožívaných konfliktů. Mediace v takovém případě má svá specifika a je uskutečňována dvěma mediátory. Pokud není možné osobní setkání účastníků konfliktu, využívá se mediace v zastoupení. Ta je využívána především při mediaci mezi pachatelem a obětí sexuálního deliktu, při zastupování policistů, kteří se z bezpečnostních důvodů obávají

setkání s pachatelem, rovněž se mediace v zastoupení využívá v konfliktech, v nichž vystupují děti (18).

Společné a oddělené jednání lze rovněž považovat za způsob uspořádání mediace. Někteří mediátoři využívají schůzek mezi čtyřma očima vždy, protože se domnívají, že účastníci sporu hovoří otevřeně pouze tehdy, neposlouchá-li je protistrana. Jiní mediátoři využívají schůzek mezi čtyřma očima jen v případě potřeby a to obvykle v situaci, kdy se jednání ocitne ve slepé uličce. Někteří z mediátorů jsou dokonce zásadně proti soukromým schůzkám a to z důvodu, že přímá komunikace mezi znesvářenými stranami je jedním z hlavních přínosů mediace (49).

1.6 Mediace v rodinných konfliktech

Soustředěnější zájem posledních let o problematiku rodiny je pravděpodobně odrazem přítomnosti celé řady negativních společenských jevů, které souvisejí s rodinným životem. Jako příklad můžeme uvést nestabilitu rodinných vztahů, vzrůstající počet rozvodů a nárůst počtu takzvaných problémových rodin (18).

1.6.1 Děti v rodičovských soudních sporech

Každý rozvod má stránku ekonomickou, právní a osobní a představuje zátěž pro všechny zúčastněné. Všichni ti, kdo se účastní rozvodu, o něco přicházejí. Dospělí ztrácejí partnera, děti přicházejí o stálou přítomnost jednoho z rodičů. Negativní změny mohou nastat i ve vztahu dítěte k tomu rodiči, s nímž žije po rozvodu (34).

Finanční změny spojené s rozvodem rovněž nelze opomenout. Ekonomické problémy mohou vyústit v nutnost přestěhovat se nebo změnit školu dítěte. Matky, které před rozvodem byly v domácnosti, jsou nuceny hledat si zaměstnání, případně lépe placené místo pokud pracovaly nebo hledají pomoc u státu. Finanční situace otců je v průměru lepší, po rozvodu však mohou mít pocit, že jejich rodičovská role je redukována pouze na roli materiální (9).

Formulace, která uvádí, že rozvod rodičů je pro děti frustrující a traumatizující záležitostí s ireversibilními důsledky a že děti jsou rozvodem rodičů vždy a napořád poznamenány lze považovat za zobecňující a zavádějící. Na opačném pólu stejně

zjednodušujícím, najdeme postoje bagatelizující rozvod i jeho důsledky. Rozpad manželství, kde je dítě či děti lze chápat jako zátěžovou a frustrující situaci. V případě dětí je ohrožena především potřeba jistoty a potřeba bezpečí. Všichni přímo zúčastnění se v rozvodovém a porozvodovém období musí vyrovnat se selháním a s významnou životní ztrátou. Důsledky, které se děti týkají, mohou být jak reversibilní, tak ireversibilní, vše je závislé na průběhu, délce trvání rozvodových procesů a zejména na jednání a chování rozvádějících se a rozvedených rodičů (45).

Výzkumy ukazují, že rodiče až překvapivě často soudí, že rozvod se jejich dětí nedotýkal, že jej nevnímaly. Zkušenosti dětských psychologů ale říkají, že se až na řídké výjimky rozvod dotýká dětí vždy. I to, jakým způsobem rozvod proběhne, či zda konflikt mezi rodiči přetrvává i v době po rozvodu sehrává v životě dítěte podstatnou roli (31).

Psychické reakce dětí na rozvod mohou být často skryté, ale ne méně závažné než u dospělých. Děti mívají často po rozvodu rodičů pocity zavržení, trpí depresemi, mohou si vytvářet fantastické hypotézy vysvětlující rozpad manželství rodičů nebo se mohou nekriticky stavět po bok jednomu z rodičů a k druhému zaujímat nepřátelský postoj (34). Děti během rozvodu mohou trpět pocity zmatenosti, smutku, vnitřního chaosu a bolesti (13).

Pokud by rozvod měl být charakterizován jedním slovem, bylo by to slovo změna. Ke změnám dochází dlouho před vlastním fyzickým odloučením, ale i po vlastním rozvodu. Změny mohou mít na rodinu jak negativní, tak pozitivní vliv, pokaždé ale vyžadují od dětí nutnost přizpůsobit se. První rovina přizpůsobení se změnám, je vždy obtížná, ale pokud rozvod probíhá klidně, lze ji stabilizovat poměrně rychle. Druhá rovina se dotýká dlouhodobé dětské psychiky. Stabilita, které je dosaženo po rozvodu, může být lepší nebo horší či zcela odlišná než předrozvodová. Vždy záleží na konkrétním rodinném prostředí a na psychice dítěte, zda bude budoucí ovlivnění pozitivní či negativní (8).

Mnoho z dětí je schopno se rozvodu dobře přizpůsobit, i když někdy za cenu předčasné dospělosti. Smutek, který prožijí, dokážou pozitivně využít a vytvořit si vlastní názor. Uvědomí si, že rozvod může být konstruktivním řešením, pokud

manželské soužití rodičů nebylo funkční. Velice významným faktorem je čas, který v mnoha případech opravdu léčí (13).

1.6.2 Význam rodiny pro dítě

Můžeme říci, že většina aktuálních výzkumů se shoduje v tvrzení, že alespoň v prvních letech života jedince je rodina nezastupitelná (55). Rodina představuje ojedinělý typ sociální skupiny, která poskytuje v podstatě nenahraditelné klima a prostředí pro seberozvoj jedince. Rodina je sociálním prostorem, který po celý život zásadně ovlivňuje socializaci jedince (50).

Především pro dítě je tedy význam rodiny nezpochybnitelný. Při celkovém rozvoji osobnosti dítěte jak v oblasti duševní, tělesné, tak i sociální hraje rozhodující úlohu právě rodina (7).

Sociologicky je rodina primární skupinou, v níž se dítě socializuje a vstupuje do lidského společenství, učí se žít s ostatními lidmi, v dalších skupinách formálních i neformálních a osvojuje si roli občana (16).

V rodinách, kde není dostatek lásky, a rodiče se hádají, platí mnohem větší pravděpodobnost rozvoje problémů s osobností a s chováním dítěte. Konflikty a zmatek v rodině mají na děti bezpochyby negativní vliv (56).

Na rodinu je důležité nahlížet jako na nejdůležitější vztahový kontext v životě dítěte. Zdravý a zdárný vývoj dítěte závisí ve značné míře na kvalitě a funkčnosti rodiny (52).

Rodina hraje tedy klíčovou úlohu při formování dítěte od narození až do dospělosti. Každý rodič by si proto měl uvědomit, že mít dítě znamená velkou odpovědnost za jeho výchovu, vývoj a příznivé nasměrování v podstatě pro celý další život (25).

1.6.3 Rodinná mediace

Rodinné spory patří k citově a emočně nejvíce náročným. I přes to je možné je řešit kultivovaným způsobem za pomoci prostředníka. Mediátor spor nerozhoduje za strany, ale pomáhá jim nalézt vlastní, pro všechny zúčastněné přijatelné řešení. Mediace

může pomoci soustředit se na podstatné záležitosti, oprostít se od vyvolávání či prohlubování nepřátelství a také představuje možnost, jak si uchovat kontrolu nad průběhem procesu (3).

V rodinných vztazích rozlišujeme mediaci rodinnou a mediaci rozvodovou. Rodinná mediace se nejčastěji dotýká konfliktů generačních, majetkových a dědických, dále předmanželské smlouvy či péče o nemocného člena rodiny (18).

Rozvodová mediace řeší konflikty v rámci již probíhajícího rozvodového řízení manželů. V souvislosti s rozpadem manželství pomáhá mediátor rozvádějícím se rodičům uzavřít mediační dohodu, která upravuje způsoby péče i děti, výši alimentů, rozdělení majetku, uspořádání majetku a další problematické záležitosti, které se vyskytují při rozpadu manželství či partnerství (57).

Základním principem rodinné-rozvodové mediace je spolupráce rodičů s mediátorem ve snaze nalézt optimální rozvodové uspořádání. Rodiče mají možnost si za pomoci mediátora ujasnit své představy o potřebách dětí i svých a získat také přehled o právních náležitostech rodinných vztahů (3).

Náročnost prožívání konfliktního vztahu partnerů se odráží i v náročnosti prožívání mediace. Negativní emocionální prožívání konfliktu mezi partnery je často tak hluboké, že mezi nimi v prvních fázích mediace nemůže dojít k přímému kontaktu. Rodinná mediace vždy balancuje na pomezí rodinného poradenství či psychoterapie (18).

1.6.4 Cíle mediace v rodinných sporech

Cílem rodinné mediace je nabídnout komunikační prostor v případech rodinných konfliktů, a tím i předcházet potencionálním konfliktům a rodinným dysfunkcím. Cílem je rovněž zlepšit rodinné vztahy, přistoupit k nim odlišným způsobem a pomoci objasnit a odstranit problémy či nedorozumění. Důležité je naučit členy rodiny o problémech hovořit a snažit se nalézt společná řešení. Cílem rodinné mediace je znovu vložit rodinným příslušníkům do rukou vedení vlastní budoucnosti (57).

Rozvodová mediace řeší problémy spojené se samotným rozvodem či rozchodem partnerů, ochranu zájmů nezletilých dětí a s tím související finanční a

majetkové otázky. Cílem rozvodové mediace je uspokojivá stabilizace rodinných vztahů, a tedy i prevence negativních jevů, které rodinné krize doprovázejí, a to především psychické problémy dětí, které plynou z bojů o jejich svěřeni jednomu z rodičů (30).

Děti jsou tak vystaveny menšímu počtu konfliktů mezi rodiči a rodiče se vyhnou psychickým problémům, které z boje o svěřeni dítěte nutně plynou. Právě nízká míra konfliktů mezi rodiči je jedním z nejdůležitějších faktorů pro adaptaci dětí po rozvodu. Mediace může napomoci snížit porozvodové napětí a komplikace (18).

1.6.5 Výhody mediace v rodinných sporech

U většiny rodin představuje mediace nejlepší možnost řešení složitých problémů spojených s rozvodem. V případě, že je spor řešen soudně, mezi rodiči se rozlévá ještě více pocit nepřátelství a nedůvěry. Kromě citového přínosu rodičům i dětem je mediace méně nákladná než soudní spor. Zprostředkované dohody pomocí mediátora bývají rovněž pružnější než soudem nařízená řešení, protože je lze po vzájemné dohodě měnit a není třeba žádat soud (56).

Další výhody mediace proti soudnímu řízení spočívají především v zachování soukromí v osobních a rodinných záležitostech, v redukci nepřátelství mezi partnery a v podpoře jejich vzájemné kooperace při stanovení tak citlivých otázek, jako je svěřeni dětí do péče, stanovení výživného, určení forem výchovy dětí a jejich vzdělávání či finančního a majetkového uspořádání (30).

1.6.6 Omezení mediace v rodinných sporech

Rovněž rodinná mediace má svá omezení a nepředstavuje ideální řešení pro všechny páry. Partneři totiž musí být ochotni spolupracovat při hledání řešení, která budou spravedlivá vůči všem členům rodiny. Zprostředkování obvykle selhává ve třech situacích a to pokud se některý z rodičů dopouští fyzického násilí, je-li závislý na alkoholu nebo na drogách či váže-li se jeho štěstí a pocit bezpečí na dítě. Úspěch mediace závisí i na obsahu sporů či problémů (56).

Při aplikaci rozvodové mediace musí být brána v úvahu určitá specifika, která

rodinné spory doprovázejí. Protože jde zpravidla o silně emočně nabitě vztahy, které mohou výrazně ovlivnit všechny členy rodiny, je nezbytným úkolem mediátora oddělit konfliktní partnerskou rovinu od případné roviny rodičovské a podpořit schopnost rozcházejících se partnerů být i přes vzájemný konflikt nadále komunikujícími lidmi a kompetentními rodiči (30).

1.6.7 Rodinná mediace v České republice

Instituce zabývající se speciálně rodinnou mediací u nás je Společnost pro rodinnou mediaci, která byla založena v roce 1995. Zmíněná společnost pracuje jako občanské sdružení, které má za cíl propagovat a podporovat rodinnou a rozvodovou mediaci jako alternativu k soudnímu projednávání rodinných konfliktů. Sdružení podporuje praktický výkon rodinné mediace a zakládání nových středisek (18).

Členové rodiny mohou rovněž využít veřejné služby Asociace mediátorů České republiky, která má ve svém portfoliu služeb mimo jiné i řešení rodinných kauz (1).

V případech, kdy lidé nejsou schopni své konflikty sami efektivně řešit, dává velká část z nich přednost soudu před jinými alternativami. O možnostech alternativního řešení konfliktů mimosoudní cestou nemá naše společnost stále ještě dostatečné povědomí. Přestože zatím není zákon o mediaci v netrestní oblasti schválen, dávají naše občansko-právní, rodinně právní a obchodní normy již nyní přednost dohodě účastníků pře dalším projednáváním věci a rozhodnutí rozsudkem po provedení úplného dokazování (2).

1.6.8 Právní úprava rodinné mediace

Jak dokazují pozitivní zahraniční zkušenosti při využívání rodinné (rozvodové) mediace dochází k redukci konfliktů, k zajištění kontinuity vztahů mezi rodiči a jejich dětmi, k redukci doby nutné k urovnání konfliktu a ke snížení ekonomických a společenských nákladů na rozvod. Z těchto zkušeností vychází i Doporučení Rady Evropy č. R (98) 1 ze dne 21. 1. 1998. Vládám členských států Výbor ministrů doporučuje mimo jiné zavádění nebo podporu rodinné mediace, uskutečňování nebo posilování všech opatření na podporu a ve prospěch užívání rodinné mediace jako

prostředku k řešení rodinných sporů. Dále usnadňování schvalování mediačních dohod soudními nebo jinými oprávněnými orgány. Zajišťovat mechanismy k vynucení takových dohod podle platných zákonů a informovat o možnostech jejího využívání (24).

Cílem je připravit mediační systém s legislativním rámcem pro všechny oblasti. Z toho důvodu Ministerstvo spravedlnosti společně s experty z řad Asociace mediátorů České republiky, České advokátní komory, Soudcovské unie, Probační a mediační služby a dalšími odborníky připravilo návrh Zákona v netrestních věcech. Přičemž s jeho platností se počítá od roku 2011. V našem právním systému je od října 2008 využívání mediace v rodinné oblasti zatím upraveno novelizovaným občanským soudním řádem, který umožňuje opatrovnickým soudům (v rozvodových kauzách, kde jsou děti) přerušit soudní jednání na dobu tří měsíců a poslat účastníky soudního jednání k mediaci nebo rodinné terapii (2).

1.6.9 Mediátor v rozvodovém řízení

Mediace představuje bezkonfliktní způsob, jehož pomocí mohou rodiče v průběhu rozvodu i po něm řešit své spory. Zkušený mediátor je nestranným odborníkem se znalostí rodinného práva, psychologie a vyjednávacích technik. Rozvádějící se rodině pomáhá jasně definovat sporné otázky a dosáhnout dohody v nejlepším zájmu všech zúčastněných. Mediátor nikomu nestranní, neobviňuje ani nerozhoduje. Snaží se rodičům pomoci pochopit potřeby dětí, dosáhnout optimální dohody a posilovat rodičovský vztah. Cílem je pomoci rodině, aby vyřešila otázky spojené s rozvodem a dosáhla úspěšné dohody ohledně rodičovství (56).

Úkolem mediátora je dovést sporné strany ke společné a oboustranně přijatelné dohodě, ve které budou ušetřeny a jasně formulovány budoucí záležitosti. Mediační dohoda tak umožňuje rodičům držet ochrannou ruku nad svými dětmi, i když už nejsou manželé, mít vliv na výchovu svých dětí a naplnit tímto způsobem jejich nezadatelnou potřebu a právo být s oběma rodiči i po rozpadu jejich partnerství. Prostřednictvím mediace lze řešit všechny spory, které na čas narušily komunikaci a zvýšily napětí v rodině (57).

Rodinná mediace je postavena na zjištění, že většina rozvádějících partnerů má

zachovanou schopnost a vůli zůstat i nadále kompetentními rodiči. Proces mediace v rozvodové situaci zdůrazňuje odpovědnost rodičů za rozhodnutí, která ovlivní jejich děti. Většina z mediátorů v rozvodovém řízení působí jako obhájci dětí a informují rodiče o dětském psychickém vývoji a o jejich potřebách. Východiskem úvah mediátorů je zájem dětí, z toho důvodu by odmítli schválit návrh, který by děti mohl poškodit (18).

2. Cíl práce

2.1 Cíle práce

Cílem diplomové práce je zmapovat, jakým způsobem je využívána rodinná (rozvodová) mediace a její potenciál k řešení rozvodových sporů v Jihočeském kraji.

Výzkum si klade za cíl nalézt odpovědi na následující výzkumné otázky.

- 1.** Jakým způsobem na mediaci jako na způsob řešení rozvodových sporů nahlíží pracovníci/ce orgánu sociálně-právní ochrany dětí působící v Jihočeském kraji?
- 2.** V jaké míře jsou pracovníci/ce orgánu sociálně-právní ochrany dětí obeznámeni/ny s metodou mediace?
- 3.** Jakým způsobem na mediaci jako na způsob řešení rozvodových sporů nahlíží mediátoři/mediátorky působící v Jihočeském kraji?
- 4.** Existuje v Jihočeském kraji spolupráce mezi pracovníky/pracovnicemi orgánu sociálně-právní ochrany dětí a mediátory/mediátorkami zabývajícími se rozvodovou mediací?
- 5.** Existují překážky bránící rozvoji rozvodové mediace a jejímu častějšímu užití v Jihočeském kraji?

3. Metodika

3.1 Metody výzkumu

K získání potřebných dat byl použit kvalitativní výzkum. Tento výzkum je charakterizován jako proces hledání porozumění založený na různých metodologických tradicích zkoumání daného sociálního nebo lidského problému. Výzkumník při něm vytváří komplexní, holistický obraz, analyzuje různé typy textů, informuje o názorech účastníků výzkumu. Zkoumání je prováděno v přirozených podmínkách. Výhodou kvalitativního přístupu je získání hloubkového popisu případů (15).

K získání potřebných informací byly stanoveny výzkumné otázky, na něž budou v průběhu výzkumu hledány odpovědi. Výzkumnou otázku tedy můžeme chápat jako tvrzení, na které chceme znát odpověď v souvislosti se zkoumaným problémem.

Jako technika sběru dat byla v kvalitativním výzkumu použita metoda polostrukturovaných rozhovorů s otevřenými otázkami. Polostrukturované dotazování se vyznačuje definovaným účelem, určitou osnovou a pružností celého procesu získávání informací (15).

Otázky byly kladeny na základě předem pevně stanovených okruhů (viz. příloha č.1). Otevřené otázky ponechávají dotazovaným volbu, jakým způsobem k nim přistoupí. Během dotazování byly kladeny doplňující a zpřesňující otázky, aby získané informace byly komplexní. Rozhovory byly zaznamenávány pomocí diktafonu a následně byly převedeny do písemné podoby. Před započítím rozhovoru byl vždy dotazovaný ubezpečen, že rozhovor je anonymní, jména ani pracoviště nebyla zaznamenávána.

Kvalitativnímu výzkumu je vytýkáno, že jeho výsledky představují sbírku subjektivních dojmů. Pro jeho pružný a nestrukturovaný charakter ho lze na rozdíl od výzkumu kvantitativního jen těžko replikovat. Protože pracuje pouze s omezeným počtem jedinců a obvykle na jednom místě, vznikají obtíže se zobecňováním výsledků. Ve srovnání se statistickou analýzou se analýza kvalitativní nedá formalizovat (15). Závěry výzkumu diplomové práce nebudou zobecňovány. Výzkum si klade za cíl popsat významné oblasti tématu.

Po nastudování dostupných pramenů a výzkumů, které již byly realizovány na související témata, byly do výzkumu zařazeny otázky, u kterých byla domněnka, že by mohly být uváděny.

3.2 Charakteristika výzkumného souboru

Odpovědi byly získávány od pracovníků orgánu sociálně-právní ochrany dětí (dále jen OSPOD) a od mediátorek zabývajících se rodinnou (rozvodovou) mediací v Jihočeském kraji.

Pro potřeby kvalitativního výzkumu bylo osloveno sedm pracovníků OSPOD působících v Písku, Českých Budějovicích, Strakoniciích a Milevsku. Příslušné sociální pracovníce OSPOD jsou s rodiči v rámci své pracovní činnosti běžně v kontaktu a mají tedy příležitost je o možnosti využití rodinné (rozvodové) mediace informovat. Pro potřeby výzkumu byly rovněž osloveny čtyři mediátorky zabývajících se rodinnou (rozvodovou) mediací v Jihočeském kraji.

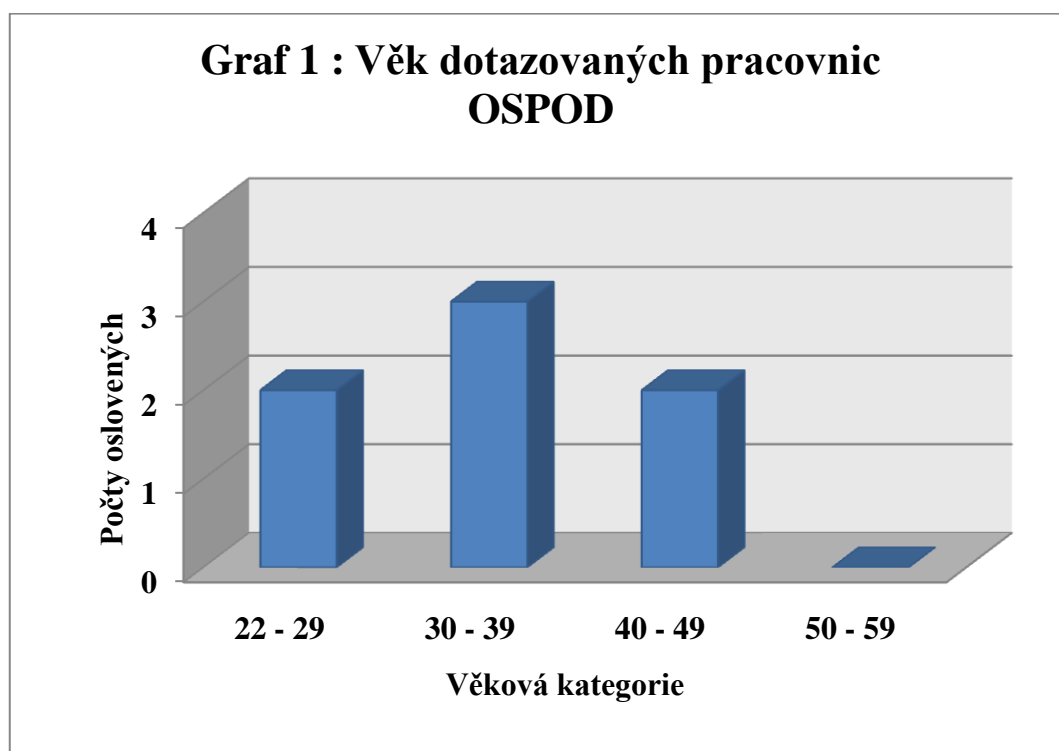
Rozhovory probíhaly v průběhu měsíců února až dubna a vždy byly prováděny na pracovišti dotazovaného.

4. Výsledky

4.1 Odpovědi pracovníků orgánu sociálně-právní ochrany dětí

V této kapitole jsou ve třech okruzích interpretována data získaná rozhovory s pracovníky orgánu sociálně-právní ochrany dětí a v pěti okruzích jsou analyzována a interpretována data získaná od mediátorek zabývajících se rozvodovou mediací. Prostřednictvím citací jsou uvedeny odpovědi, které jsou přínosné a shrnují danou problematiku.

Jako první jsou zde uváděny odpovědi získané na základě rozhovorů s pracovníky orgánu-sociálně právní ochrany dětí. Pro potřeby výzkumu bylo osloveno celkem sedm informantů. Všechny oslovené byly ženy.

Zdroj: Vlastní výzkum

Okruh č. 1: Otázky zaměřené na metodu mediace obecně

Otázka č. 1: Jakým způsobem jste se seznámil/a s metodou mediace?

Většina mnou oslovených pracovnic OSPOD se s metodou mediace seznámila v práci, prostřednictvím školení a seminářů. Dvě oslovené pracovnice se o mediaci dozvěděly ve škole při výuce. K získání více informací o mediaci další dvě vyvinuly vlastní iniciativu a informace týkající se mediace vyhledávaly prostřednictvím internetu. Dvě z odpovědí jsou zde uvedeny.

„Ve škole to nebylo, už jsem ze školy dlouho. S mediací jsem se seznámila až potom v práci v praxi, kdy jsem byla na dvoudenním kurzu nebo spíš školení po osmi hodinách, kdy jsem se seznámila s mediací, s řízenými rozhovory. Ale samozřejmě se za mediátora nepovažuji.“

„Mé seznámení s mediací proběhlo na školení v práci. Potom jsem další informace získala z tisku a na internetu, když jsem sama informace o této metodě vyhledávala.“

Otázka č. 2: Jak byste definoval/a mediaci?

Mediaci pracovnice OSPOD chápou jako proces, ve kterém je snaha stran o dosažení vzájemné dohody. Prostřednictvím volby jiných slov v podstatě všechny dotázané definovaly mediaci podobným způsobem. Pět oslovených zdůraznilo, že jde o metodu alternativní, která probíhá mimosoudní cestou. Dvě ze sedmi oslovených při definování mediace nezdůraznily roli mediátora. Odpovědi čtyř pracovnic jsou zde pro dokreslení uvedeny.

„Mediaci já chápu jako řízený rozhovor s lidmi za účelem dosažení vzájemné dohody mezi jednotlivými stranami v rámci mediace. Vím, že ještě existuje třeba mediace pracovní, firemní. Cílem mediace je dosažení vzájemné dohody mezi jednotlivými stranami.“

„Mediaci bych definovala jako mimosoudní řešení sporů, které probíhá za účasti prostředníka, kterým je mediátor. Ten usměrňuje jednání tak, aby došlo k vzájemné dohodě.“

„Mediace je pro mě řešení problémů, které rodina má a to za pomoci třetí neustranné osoby. Je to bez soudu. Mediace je pro mě snaha o hledání dohody a řešení.“

„Mediaci bych definovala jako řešení sporů, které je mimosoudní cestou. Je tam asistence třetí strany takzvaného mediátora. Je důležité zdůraznit, že mediátor je neustranný a nikomu při sporu nenadržuje.“

Otázka č. 3: V čem spatřujete výhody mediace?

Výhody mediace byly nejčastěji spatřovány v její dobrovolnosti a v možnosti uzavření dohody, kterou jim nenařídila třetí strana, ale která vzejde z iniciativy rodičů. Dohoda, kterou rodiče vytvořili o vlastní vůli podle pracovníc OSPOD, rodiče více motivuje k dodržování. Princip dobrovolnosti a dohody uvedly tři pracovníce. Podle názoru jedné z pracovníc je výhodou mediace její možnost zklidnění emocí, obnovení komunikace a nenásilné uspořádání narušených vztahů. Obnova komunikace zazněla i u další oslovené. Mezi další výhody, které zazněly, patří neustrannost, možnost získat náhled druhé strany a jedna pracovníce uvedla, že je podle jejího názoru mediace levnější alternativou. Tři odpovědi jsou zde citovány.

„Já výhody mediace spatřuji v takovém tom zklidnění emocí, v tom jim může mediace pomoci. Probírá se to všechno v klidu, to je plus. Mediace jim může napomoci k obnovení komunikace a k nenásilnému uspořádání narušených vztahů. To, že se snaží sami se nějak dohodnout, je jediné dobře.“

„Výhoda se mi jeví v její nezaujatosti. To, že nikomu neustraní. Rodiče mají možnost dozvědět se, jak to třeba vidí ten druhý. Další výhodou určitě je, že je dobrovolná. Rodiče tam jsou o své vůli.“

„Výhodu mediace spatřuji v tom, že je dobrovolná. To, že se sejdou a společně se snaží domluvit, je na svobodné vůli rodičů, nikdo jim nic nenařídil. To je pro mě nejpodstatnější výhoda. Potom vidím výhodu v přítomnosti třetí nezávislé osoby, která má tu možnost uklidnit situaci, když je potřeba. Zároveň si myslím, že pokud se rodiče na něčem dohodnou sami, má to pro ně větší váhu, než když jim to nařídí soud.“

Otázka č. 4: Vidíte naopak v něčem i její nevýhody?

Jako nevýhoda byla v jednom případě uvedena vysoká cena mediace a ve dvou případech bylo zmíněno, že mediace není v některých případech vhodná a není všelékem. Ve čtyřech případech se k nevýhodám této metody pracovnice nevyjádřily.

„Nevýhodu vidím v tom, že je to placená služba. Spoustu rodičů si myslím, že cena odradí. Jinak by do toho třeba šli. Tady se mediace myslím pohybuje v rozmezí 390-490 Kč,- a je to třeba v desítkách hodin. A spoustu rodičů cena odradí. Chápu, že i mediátoři se musí něčím živit a je pravda, že strany pokud budou něco hradit, tak určitě k mediaci budou přistupovat zodpovědněji. Pokud jdete ale k soudu bez advokáta, v opatrovnických věcech u soudu nic neplatíte a lidi na to hřeší a s jakýmkoliv sporem jdou rovnou k soudu a před soudem se můžou dohadovat a nestojí je to nic. Jako problém tedy vidím cenu. Hodně lidí dnes počítá každou korunu.“

Otázka č. 5: Jaké povědomí o mediaci a možnostech jejího využití mají podle Vás rodiče?

Všechny oslovené se shodly u jedné otázky a to té, která se týkala obecného povědomí rodičů o mediaci. Povědomí rodičů je podle pracovnic OSPOD nízké. Některé z nich nedostatečnou informovanost rodičů dávaly do souvislosti s malou propagací mediace a s tím, že mediace v České republice nemá tak velkou tradici. Jedna z odpovědí je zde uvedena.

„Nemyslím si, že by rodiče měli o mediaci dostatek informací, vůbec ne, spíš naopak. Možná to souvisí i s tím, že podle mě u nás mediace nemá tak velkou tradici jako třeba v ostatních zemích. Myslím si, že i propagace mediace je nedostatečná. V televizi, rádiu se o mediaci nedoslechneme. Čas od času narazím na článek třeba v novinách nebo v časopise. To je všechno.“

Okruh č. 2: Otázky zaměřené na pracovní pozici mediátora

Otázka č. 6: Jaká je úloha mediátora v procesu mediace?

Mediátora vnímají dotázané především jako nestranného zprostředkovatele výměny informací. Mediátor podle oslovených zklidňuje situaci, dbá o vyvážení komunikačního prostoru, naslouchá stranám, snaží se navodit bezpečnou atmosféru a směřuje strany k uzavření dohody. Dvě z odpovědí jsou citovány.

„Úkolem mediátora je zajistit, aby obě ze stran měly stejný prostor k tomu, aby se vyjádřily. Mediátor by měl stranám komunikaci ulehčit a měl by být schopen navodit bezpečnou atmosféru.“

„Mediátor je tam od toho, aby pokud je to potřeba rodiče uklidnil, aby rodiče byli schopni konstruktivní debaty. Měl by stranám pomoci v utvoření dohody. Není tam od toho, aby někoho soudil nebo kritizoval, zachovává neutralitu.“

Otázka č. 7: Jaký by měl podle Vás být mediátor zabývající se rodinnou (rozvodovou) mediací?

Mezi vlastnosti, které byly mediátorovi nejčastěji přiřazovány, patřily komunikační dovednosti, ty byly uvedeny ve čtyřech případech. Dále potom empatie zmíněna dvakrát, trpělivost a umění naslouchat taktéž dvakrát. Racionalita a emoční vyrovnanost byly uvedeny jednou. Odpověď jedné z oslovených je citována.

„Myslím si, že by v první řadě měl umět efektivně se stranami komunikovat. Určitě by jim měl být schopen naslouchat, měl by být empatický, aby byl ve své roli pro rodiče uvěřitelný.“

Otázka č. 8: Jaké vzdělání by podle Vás měl mít mediátor zabývající se rodinnou (rozvodovou) mediací?

Mediátor zabývající se rozvodovou mediací by měl mít podle pěti dotázaných nejlépe vysokoškolské vzdělání humanitního zaměření. Pro jednu z pracovníků byla postačující vyšší odborná škola. Jedna z dotázaných uvedla jako dostatečné středoškolské vzdělání s maturitou. Všechny oslovené se ale shodly v tom, že k tomu, aby mediace byla prováděna profesionálně, je nezbytné, aby mediátor absolvoval výcvik v metodě mediace. Tato podmínka zazněla bez výjimky od všech dotázaných.

Okruh č. 3 : Otázky zaměřené na rozvodovou mediaci

Otázka č. 9: V čem podle Vás může rozvádějícím se rodičům mediace pomoci?

Podle názoru oslovených pracovníků OSPOD může mediace rodičům pomoci při posuzování vhodné formy péče o dítě a při úpravě styku (kontaktu) s dětmi. Tato odpověď zazněla od většiny oslovených. Dále jim podle odpovědí může například pomoci v tom, aby se jejich napjatý vztah nepromítl do vztahu s dítětem, může jim pomoci vylepšit komunikaci, dohodnout výši výživného, majetkové záležitosti a vyřešit otázky spojené s výchovou. Možnost získání nového náhledu na věc se zohledněním potřeb dítěte prostřednictvím mediace uvedla jedna z oslovených.

„Určitě jim právě může pomoci v tom, aby byli schopni se domluvit, u koho bude dítě a jakým způsobem, jak často budou probíhat návštěvy u druhého rodiče. Myslím, že pomocí mediace by rodiče často mohli dostat nový náhled na situaci. Aby neviděli jenom to svoje, ale zkusili pochopit, jak to vidí ten druhý a že je tady taky to dítě, které má své potřeby.“

Otázka č. 10: Jsou v mediaci zohledněny zájmy dětí, jaký je Váš názor?

V názoru na to, zda-li jsou v mediaci zohledněny zájmy dětí, se mnou oslovené pracovnice až na jednu výjimku shodly v odpovědi, že ano. Dvě oslovené dodaly, že mediátor by nepodpořil schválení dohody, která by dítě mohla poškodit. Pouze jedna z dotázaných uvedla, že neví. Prioritním úkolem mediátora podle jejího názoru je dosažení dohody.

„Mediátor není opatrovníkem, má především dovést strany k dohodě, takže tady nevím.“

„Já myslím, že ano, že hájí zájmy dětí. Mediátor by určitě nedovolil schválení něčeho, co by dítě poškozovalo. A zájmem dítěte po rozvodu podle mě je, aby zůstalo v kontaktu s oběma z rodičů. A v tom mu mediaci, pokud je vedena dobře, může pomoci. Rodiče tam mají prostor si všechno vyříkat a domluvit se.“

Otázka č. 11: Co si myslíte o účasti dětí na mediaci?

Názory oslovených na otázku, zda je účast dětí na mediaci vhodná či nikoliv, se různily. Podle dvou oslovených je jejich přítomnost vhodná a děti by měly mít právo vyjádřit se. Objevil se i opačný názor v tom smyslu, že by děti u mediace být neměly. Uvedený názor byl zastoupen v jednom případě. Zbytek pracovnic by posuzoval, zda má dítě být u mediace či nikoliv, individuálně. Dvě z odpovědí jsou citovány.

„To bych řekla, že je individuální. Posuzovala bych to podle věku, to jak je dítě vyspělé, jak vůbec vnímá tu situaci kolem sebe, jestli se chce třeba zúčastnit nebo ne. Jeho názor je důležitý a měl by být zohledněn.“

„Podle mě to vhodné není. Myslím, že by při dohadování se rodičů být děti neměly.“

Otázka č. 12: Jak hodnotíte návrh zákona o mediaci v netrestních věcech?

Tazatele zajímalo, jakým způsobem pracovnice orgánu sociálně-právní ochrany dětí pohlíží na návrh zákona o mediaci v netrestních věcech. Pouze jedna pracovnice byla se zmíněným návrhem blíže obeznámena a hodnotila jej jako prospěšný. Čtyři oslovené pracovnice OSPOD návrh zákona o mediaci v netrestních věcech neznaly. Dvě dotázané o existence uvedeného návrhu věděly, ale jeho bližší znalost neměly.

„Ano, ten návrh jsem četla a přijde mi, že by mediaci legislativní ukotvení prospělo. Byla bych určitě pro, aby už ho schválili. Potom si i myslím, že by mediace byla daleko víc využívána.“

Otázka č. 13: Spatřujete budoucnost mediace jako prostředku k řešení rodinných (rozvodových) sporů?

V názoru na otázku, zda spatřují budoucnost mediace jako prostředku k řešení rodinných sporů pracovnice OSPOD zcela jednotné nebyly. Podle čtyř z nich, má mediace potenciál k tomu, aby byla více využívána bez bližšího odůvodnění. Jedna oslovená si nemyslí, že mediaci budou v budoucnu rodiče častěji využívat. Pro jednu z pracovnic nebyla odpověď na otázku snadná. Její názor je zde uveden. Jedna z pracovnic vidí budoucnost mediace v souvislosti se zdražováním soudů. Její názor také uvádím.

„To je těžké říct. Pro rodinné spory je totiž typické, že hodně lidí nedokáže ustoupit ze svých pozic a nejsou si schopni odpustit křivdy, které se v minulosti staly. To, jak jeden druhému ublížili, si nechtějí odpustit, udělat tlustou čáru a jet dál, toho nejsou schopni. A často se třeba dohodnout ani nechtějí. To, že dítěti ubližují často ani nevidí. Oni chtějí, aby soud rozhodl za ně, nejlépe aby toho druhého potrestal. O nějakou dohodu bohužel často nestojí.“

„Jelikož se budou soudy více a více zdražovat, což si myslím, že je dobře, soudy jsou hodně zaneprázdněný, tak si myslím, že budoucnost mediací má. Opatrovnické soudy jsou povinny zabývat se návrhy na úpravu styku nebo výživného a to je všechno bezplatně. A lidi toho potom hrozně zneužívají. Projednávání často trvá dlouho a soudy tím jsou zahlceny. Mediátor a mediace by měli pomoci.“

Okruh č. 4: Otázky zaměřené na spolupráci s mediátory zabývajícími se rodinnou (rozvodovou) mediací.

Otázka č. 14: Představte si situace, kdy máte rodičům mediaci představit, jakým způsobem byste to udělala?

Další z otázek, prostřednictvím které chtěla autorka práce zjistit, zda jsou pracovnice OSPOD schopny rodiče s mediací kvalifikovaně seznámit, byla situace, ve které měly pracovnic popsat, jakým způsobem by rodiče o mediaci informovaly. Pět z dotázaných volilo jiná slova, ale v podstatě by mediaci představily podobným způsobem, dvě z odpovědí jsou pro ilustraci uvedeny. Jedna z pracovnic by si vzala na pomoc informační leták a jedna z pracovnic by rodiče odkázala na někoho, kdo je podle ní více kompetentní a má více informací.

„Asi bych jim řekla, že mediace je možnost, která jim pomůže nalézt východisko z jejich situace. Řekla bych jim, že v uzavření dohody jim bude pomáhat třetí, neutrální strana. Zdůraznila bych, že možnost projevit se budou mít obě strany a že obě strany se na tom, jak to dopadne podílejí rovným dílem. S tím, že bych jim určitě řekla, že je to dobrovolné, že to, že tam půjdou a pokusí se domluvit, že jim nikdo nenařizuje, že by šlo o jejich dobrovolnou iniciativu a že si myslím, že je to ku prospěchu, aby to zkusili.“

„Rodičům bych řekla, že mediace jim může pomoci domluvit se na tom, co potřebují. Určitě bych se zmínila o tom, že ten, kdo jim může v dohodě pomoci je neutrální. Dále bych jim vysvětlila, že mediace může mezi nimi vylepšit komunikaci a pomoci jim v nalezení dohody.“

Otázka č. 15: Kdy je podle Vás vhodné rodičům mediaci doporučit?

Mediaci je podle pracovníc OSPOD vhodné rodičům doporučit téměř ve všech případech. Především pracovníce uváděly situace, kdy vidí, že rodiče jsou nakloněni tomu svoji situaci řešit a funguje mezi nimi komunikace.

„Doporučila bych jim ji, když bych viděla, že jsou spolu ještě schopni komunikovat alespoň na minimální úrovni. A kdybych viděla, že mají nějakou motivaci k tomu se dohodnout. Ale myslím, že jí můžou zkusit podstoupit skoro vždy.“

Otázka č. 16: Kdy si naopak myslíte, že doporučit rodičům mediaci není vhodné?

Na otázku, v jaké situaci by rodičům mediaci naopak nedoporučily, uváděly pracovníce OSPOD nejčastěji situace, kdy by jeden z rodičů byl závislý na návykových látkách, na alkoholu a v případě přítomnosti násilí v rodině. Uvedené situace byly zmíněny pěti dotázanými. Jedna z pracovníc uvedla, že by mediaci nedoporučila u rodiny, u které by věděla, že komunikace a vztahy jsou již velmi silně narušeny. Podle názoru jedné z pracovníc není situace, ve které by indikace k mediaci nebyla vhodná.

„Tak třeba pokud by manžel ženu bil, určitě by se to mělo řešit jinak ne mediací. Tam by žádná domluva vhodná nebyla. Nebo pokud je třeba alkoholik, tady všude je třeba radikální řešení a ne, aby byl prostor pro jeho další působení.“

Otázka č. 17: Pokud se Vám mediace jeví pro rodiče jako vhodná alternativa, jak dále postupujete?

Pět pracovníc dále uvedlo, že pokud se jim mediace jeví jako vhodná alternativa, která by mohla rodičům v dané situaci pomoci, navrhnou jim ji. Jedna z odpovědí je zde uvedena.

„Já mediaci rodičům nabízím, pokud si myslím, že by to u nich mělo smysl. A potom už je na nich jestli mediaci využijí a bude jim v něčem prospěšná.“

Od dvou pracovnic zazněla odpověď, že mediaci rodičům nedoporučují. Jedna z toho důvodu, že si myslí, že by o ní nebyl zájem. Jedna pracovnice je zaměstnaná krátce a ještě neměla podle svých slov příležitost.

„Abych řekla pravdu, tak mediaci nedoporučuju. Nevím, myslím, že by o ní nebyl zájem.“

Všechny mnou oslovené shodně uvedly, že kontakt na mediátora, který se zabývá rozvodovou mediací, jsou schopné rodičům zprostředkovat.

Otázka č. 18: Je podle Vás dostatek kvalifikovaných mediátorů, které můžete rodičům doporučit?

V tom, jestli je mediátorů, na které se rodiče mohou obrátit dostatek či nikoli, se názory oslovených lišily. Tři oslovené uvedly, že podle nich je jich dostatek. Tři pracovnice OSPOD měly názor přesně opačný a jedna odpověděla, že neví, že jejich počet souvisí s poptávkou po rozvodové mediaci v tom kterém městě. Její odpověď je zde uvedena.

„To nevím, abych se přiznala, nemám takový přehled, abych řekla, jestli si myslím, že je jich málo nebo dostatek a nerada bych si něco vymýšlela. Ale asi to, kolik jich, kde je závisí asi i na tom, jaká je v kterém městě po nich poptávka.“

Otázka č. 19: Jste s některým z mediátorů ve stálém kontaktu?

Čtyři oslovené jsou v kontaktu s konkrétním rozvodovým mediátorem.

Otázka č. 20: Z Vaší zkušenosti, jaký je ze strany rodičů zájem o mediaci?

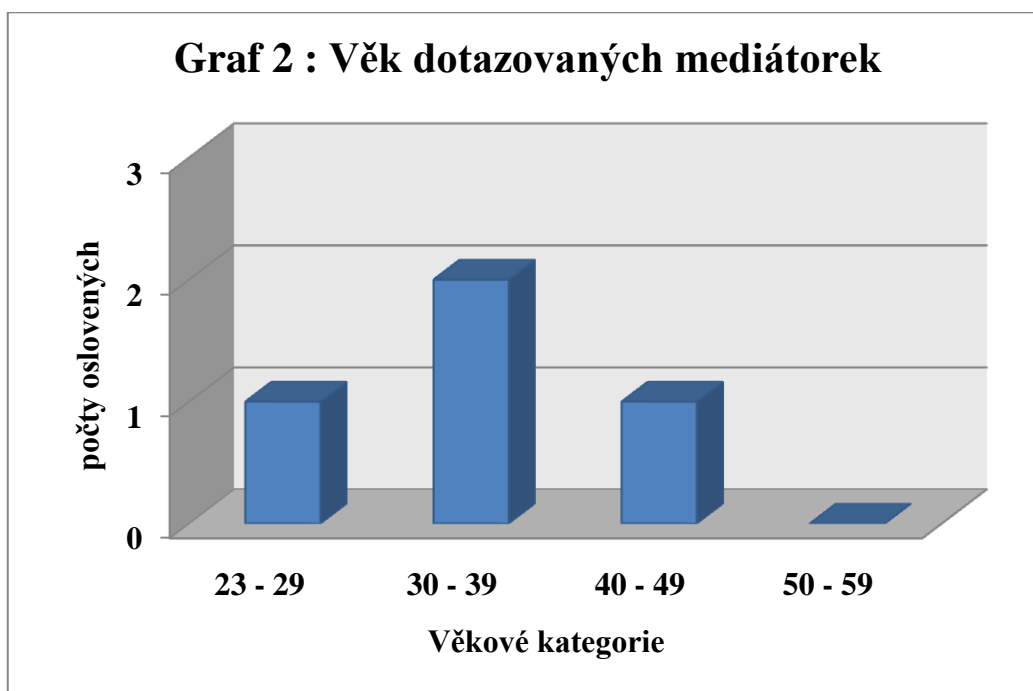
V tom, jestli mají rodiče o mediaci zájem, se zkušenosti jednotlivých pracovníků také lišily. Jednoznačná odpověď na tuto otázku nepadla. Převážily odpovědi, že některé rodiče možnost využít mediace jako prostředku k řešení sporu zaujme a některé nikoliv. Jedna z pracovníků uvedla, že z její zkušenosti zájem o mediaci rodiče nemají. Jedna z oslovených uvedla, že se ještě nesetkala se situací, kdy by již rodiče přišli obeznámeni s možností mediace a chtěli ji využít. Její odpověď je zde uvedena.

„Ještě se mi třeba nestalo, že by rodiče přišli sami s tím, že by o mediaci měli zájem.“

4.2 Odpovědi mediátorek zabývajících se rodinnou (rozvodovou) mediací

Odpovědi získané prostřednictvím rozhovorů s mediátorkami zabývajících se rodinnou (rozvodovou) mediací v Jihočeském kraji jsou interpretovány na následujících stránkách. Celkem byly osloveny čtyři mediátorky.

Zdroj: Vlastní výzkum

Okruh č. 1: Otázky zaměřené na vstup do rodinné (rozvodové) mediace.

Otázka č. 1: Jakým způsobem byste popsala spolupráci mezi Vámi a pracovníky OSPOD?

Na otázku, jakým způsobem hodnotí mediátoři zabývající se rozvodovou mediací spolupráci s pracovníky orgánu sociálně-právní ochrany dětí, byly získány následující odpovědi. Jako poměrně dobrou hodnotily spolupráci tři mediátorky. Jedna

z oslovených popsala vzájemnou spolupráci jako výbornou. Dvě z odpovědí jsou zde uvedeny.

„Spolupráce tady existuje a řekla bych, že vše funguje docela dobře. Je to vždycky o lidech.“

„Musím říci, že spolupráce mezi námi a OSPOD funguje výborně.“

Otázka č. 2: Jakým dalším způsobem se o Vás klienti dozvídají?

O možnosti mediace se mohou případní zájemci dozvědět rovněž z internetových stránek. Ty mají v současné době v provozu všechny mnou oslovená zařízení. S možností využití mediace seznamují rodiče při prvním kontaktu sami pracovníci.

„Často se stává, že mediaci nabízíme klientům sami, pokud třeba volají a ptají se, jaké služby jim můžeme nabídnout, seznámíme je právě s možností využití mediace.“

„Stává se, že o nás ví třeba z internetu. Často to tak chodí, že si nás vyhledají sami.“

Otázka č. 3: Jakým způsobem probíhá zkontaktování protistrany, pokud Vás klient osloví?

Na otázku, jakým způsobem probíhá zkontaktování protistrany, odpovídaly oslovené následovně. Jedna z mediátorek se při své praxi setkala pouze s klienty, kteří byli s metodou mediace seznámeni, ale jak uvedla, nebyl by pro ni problém telefonicky zkontaktovat druhou stranu a s mediací ji seznámit. Navázání spolupráce s druhou stranou prostřednictvím telefonu uvedly i další dvě mediátorky. Jedna z oslovených uvedla, že lepší výchozí situace pro další spolupráci je, pokud telefonický kontakt

proběhnout nemusí, a rodiče jsou schopni se informovat a domluvit se na návštěvě mediátora společně. Tři odpovědi jsou zde citovány.

„Zatím jsem se setkala pouze s případy, kdy se k nám již dostavili manželé nebo páry, které věděli, o co se jedná. S tím, že jeden z páru se třeba o mediaci informoval a potom druhé straně vysvětlil, o co se jedná. Ale dovedu si představit, že jedné ze stran zavolám a mediací ji seznámím.“

„Stává se třeba, že se na nás obrátí maminka při upravování styku s dítětem. A je třeba i na tom špatně, je ubrečená, tak třeba telefonicky kontaktujeme otce a je na něm jestli ta spolupráce bude pokračovat nebo ne. A on třeba potom přijde na schůzku, abychom se dohodli, co by třeba šlo zlepšit nebo nás taky může odmítnout. Ale většinou když voláme, tak druhý rodič spolupracoval.“

„Myslím si, že lepší je situace, kdy kontaktovat stranu nemusíme, když se rodiče domluví na tom, že přijdou sami. Kdy ta jedna strana, která má o mediaci informace, seznámí tu stranu druhou. Tím, že jí nebo jemu zavoláme, je může zablokovat a může mít i pocit, jako kdybychom se proti ní nebo jemu s druhou ze stran spolčili a vytvořili koalici.“

Otázka č. 4: Vyhledávají a iniciují mediaci většinou muži nebo ženy?

Zkušenosti mediátorek se lišily v otázce, zda-li mediaci častěji iniciují muži nebo ženy. Dvě dotázané se častěji setkávají se situací, kdy zájem o mediaci vzejde na popud ženy. Jedna z pracovnic uvedla, že se setkává při své praxi stejně často s oběma případy. U jedné z oslovených nebyla odpověď jednoznačná s tím, že záleží na tom, o jakou situaci se konkrétně jedná. Její odpověď je citována.

„Většinou třeba s tím, že jsou nespokojené, přicházejí ženy a chtějí iniciovat rozvod. Potom třeba otcové často přichází v situaci, kdy rozvod je třeba už vyřešen, i

opatrovnický soud, ale nastávají komplikace. Nevím jak je to jinde, u nás to probíhá tímto způsobem.“

Okruh č. 2: Otázky zaměřené na metodu mediace obecně

Otázka č. 5: Jakým způsobem byste definoval/a mediaci?

O mediaci se mediátorky vyjadřovaly jako o šetrném a konstruktivním způsobu řešení konfliktů. Jako cíl této metody uváděly dosažení vzájemné dohody. Žádná z oslovených neopomenula zdůraznit úlohu mediátora jako prostředníka mezi stranami.

„Mediaci je pro mě snaha o konstruktivní rozhovor, který má cíl dobrat se dohody, která je přijatelná pro obě strany. Je zde přítomnost třetí nezávislé osoby, která právě v tom konstruktivním rozhovoru napomáhá.“

„Mediace je nejšetrnější způsob řešení konfliktů popřípadě nějakých problémů na základě dohody s prostředníkem, který je nezávislá osoba. Pro mě je to nejšetrnější a nejlepší způsob řešení konfliktů.“

„Snaha o dohodu mezi znesvářenými stranami. Nemusí jít ani o znesvářené strany, ale prostě o ty, kdo řeší problém, tak aby se nějakým způsobem v klidu dohodli. Mediátor je tam od toho, aby dohodu pomohl zprostředkovat.“

Otázka č. 6: V čem spatřujete výhody mediace?

Za devizu mediace mediátorky považují možnost vytvoření dohody vzešlé z vůle stran. Dohoda vytvořená tímto způsobem strany potom zároveň více motivuje k jejímu dodržení. Ve dvou případech mediátorky považují mediaci za levnější alternativu. Jako další klady mediace zazněly důvěrnost procesu, šetrnost, odlehčení státní administrativy a přítomnost nezávislé strany. Odpovědi všech čtyř oslovených jsou zde uvedeny.

„Myslím si, že výhodou je, že pokud dohodu vytvořili společně, dohoda potom funguje. Tím, že právě dohoda vzešla ze společné iniciativy stran, cítí k ní potom větší zodpovědnost. Mediace je důvěrná, nikdo další není přítomen, jen ten, koho se konflikt týká.“

„Rozhodně v tom, že se nezatěžují soudy a že je to i finančně výhodnější a určitě i ulehčení státní administrativy. A strany mají potom i asi větší vůli to, na čem se dohodly dodržet, když to vzešlo z jejich dobrovolné iniciativy.“

„Myslím si, že jde o nejlevnější záležitost. Šetrnost v tom, že je to rychlý způsob řešení konfliktu a hlavně, že je tam ta třetí odborná a nezávislá osoba. To je důležité.“

„To, že je na domluvě, že je to „po dobrém“ a že až potom přichází rozhodnutí soudu, které ne úplně musí korespondovat s danou situací, takže rozhodnutí udělá někdo úplně cizí a situaci to nemusí vůbec vyhovovat a odpovídat. Zatímco při mediaci mohou uplatnit své představy, vydefinovat, jak to chápou oni. To, že jsou s výsledkem spokojeni, je potom vede k dodržování dohody.“

Otázka č. 7: V čem naopak spatřujete její nevýhody?

Jedna z mediátorek za nevýhodu této metody nic zásadního nepovažovala s tím, že ani mediace nemusí splnit vždy všechna očekávání. Jako nevýhodná pro pozici mediátora se jí jevila situace, kdy strany měly své právní zástupce. Pro dokreslení cituji její odpověď.

„Nevýhody ani moc nespátřuji, samozřejmě, že mediace není všemocná a nelze očekávat zázraky. Nelíbilo se mi, když klienti při mediaci měli právníky. Byla tam kalkulace a domluva byla těžší. Myslím, že by bylo dobré, aby třeba právníci řešili pouze majetek a mediátor s nimi rozhodoval ve věcech týkajících se dítěte“

Dvě oslovené spatřovaly především výhody mediace a nevýhody této metody neuvedly. Od jedné z tázaných zazněl názor, že to, že se o situaci mluví, je ku prospěchu vždy. Zároveň zdůraznila, že vliv na celý proces má i mediátor.

„Myslím si, že pokud mediace nepomůže, tak ale rozhodně ani neublíží. Projde se určitá cesta, kdy zjistíme, že tudy cesta nevede, protože to je nějakým způsobem zablokované, třeba neústupností jedné strany. Záleží i na osobnosti mediátora, který může situaci uškodit. Ale obecně si myslím, že pokud o problému začneme mluvit, takže to určitě špatně není.“

Otázka č. 8: Jaké povědomí o mediaci a možnostech jejího využití mají podle Vás rodiče?

Povědomí rodičů o mediaci není podle oslovených mediátorek velké. Dávají to do souvislosti s nedostatečnou propagací této metody a s tím, že mediace nemá na našem území tak velkou tradici.

„Já bych řekla, že ještě moc nemají. Není tady ta možnost využít mediaci zas tak zažitá. Ještě tady více funguje taková ta zákopová válka, než to, tak se jdeme dohodnout. I v minulosti tady více bylo direktivní vedení, ne vyjednávání.“

Jedna z dotázaných uvedla, že podle jejího názoru se povědomí o mediaci zvyšuje s vystudováním vysoké školy ve spojení s prací v oblasti sociální práce.

„Já si myslím, že moc lidí povědomí o mediaci nemá. Kdo třeba má vysokou školu a je v oboru, tak jo, ale jinak si myslím, že lidi o mediaci neví.“

Okruh č. 3: Otázky zaměřené na pracovní pozici mediátora.

Otázka č. 9: Jakou úlohu podle Vás sehrává v procesu mediace mediátor?

Mediátorky spatřují svou úlohu především v možnosti pomoci stranám ve vytvoření dohody. Další charakteristikou byla nestrannost. Mediátorovým úkolem je dále usnadnit stranám komunikaci a zajistit, aby strany dostaly stejný prostor vyjádřit se. Mediátor by měl být schopen pomoci stranám vzájemně si více porozumět a dále zaznělo, že by měl být schopen navodit bezpečnou atmosféru. Svou úlohu v procesu mediace viděly dotázané v podstatě stejně. Dvě z odpovědí jsou zde citovány.

„Mediátor je tam od toho, aby usnadňoval oběma stranám komunikaci. Je zde nestranným pozorovatelem, nevytváří koalici s žádnou ze stran. Pomáhá stranám lépe si navzájem porozumět a dohodnout se.“

„Úkolem mediátora je zajistit, aby obě ze stran měly stejný prostor k tomu, aby se vyjádřily. Mediátor je nestranný a měl by stranám ulehčit komunikaci a měl by být schopen navodit bezpečnou atmosféru. Je zde od toho, aby stranám pomohl a dospěl s nimi k závěrečné dohodě.“

Otázka č. 10: K tomu, aby mediátor dosáhl profesionálního výkonu ve své profesi, co podle Vás musí splňovat?

V odpovědi na otázku, jaký by měl mediátor být, aby jeho výkon byl profesionální, se odpovědi dotázaných lišily. Odpovědi všech čtyř mediátorek jsou zde uvedeny. Neutralita, vstřícný postoj, znalost technik, materiální zázemí a zkušenosti nabyté praxí. Tyto požadavky zazněly od jedné z oslovených.

„V první řadě samozřejmě musí zachovat neutralitu vůči stranám. Měl by být vstřícný vůči oběma stranám. Měl by mít znalosti technik, které může při mediaci využít. Měl by mít zajištěné materiální zázemí. Myslím si, že by měl mít zkušenosti, i když ty je možné nabýt pouze praxí.“

Teoretické znalosti, znalosti psychologie, právní povědomí a autoritativní jednání. Především tyto aspekty jsou pro výkon profese mediátora důležité podle názoru další oslovené.

„Určitě, aby měl teoretické znalosti, znal i psychologii a měl by mít právní povědomí. A potom si myslím, že by měl být schopen i asertivního jednání, myslím to tak, aby měl autoritu.“

Jedna z mediátorek kladla důraz na vzdělání mediátora a výcvik v metodě mediace. Dále jsou podle jejího názoru důležité osobnostní předpoklady a komunikační dovednosti. Další podmínky podmiňující mediátorovu profesionalitu jsou právní povědomí, flexibilita, trpělivost, umění naslouchat a nestrannost.

„Mediátor by měl mít asi nejlépe vysokoškolské vzdělání, výcvik v metodě mediace. Potom určitě osobnostní předpoklady a komunikační dovednosti. Měl by mít právní povědomí, měl by být flexibilní, trpělivý, měl by umět naslouchat. Nesmí nikoho upřednostňovat.“

Vzdělání humanitního směru a kurz v metodě mediace uvedla ve své odpovědi i další oslovená. Ke své odpovědi ještě přidala empatii, racionalitu, chuť do práce a schopnost řešit záležitosti týkající se rozvodu. Nutnost být pod dohledem supervizora je podle názoru oslovené rovněž důležitou podmínkou související s profesionalitou mediátora.

„Mediátor by měl mít vysokoškolské vzdělání humanitního zaměření a kurz. Měl by být schopen řešit rozvodové věci, měl by být empatický, ale nesmí ztratit racionální uvažování a měla by ho práce bavit, měl by do ní mít chuť. A určitě by měli být mediátoři pod supervizí.“

Otázka č. 11: Čeho by se měl mediátor zdržet při výkonu své profese?

V odpovědi na otázku, čeho by se měl mediátor vyvarovat, se oslovené shodovaly. Důležité podle jejich názoru je především zdržet se hodnocení a mentorování. Upřednostňování jedné strany před druhou je rovněž nepřijatelné. Podle názoru jedné z oslovených je rovněž důležité, aby pracovní záležitosti nepřenesl mediátor do svého soukromého života. Její odpověď je zde uvedena.

„Podle mého názoru by se měl určitě zdržet hodnocení, nadřezování jedné ze stran, komentářů a neměl by strany poučovat. A určitě by si mediátor neměl své záležitosti takzvaně nosit domů.“

Okruh č. 4: Otázky zaměřené na rodinnou (rozvodovou) mediaci.

Otázka č. 12: Co je podle Vás specifické pro rozvodovou mediaci?

Pro rozvodovou mediaci je podle názoru tří oslovených specifické především to, že samotné prožívání rozvodu je pro mnoho rodičů velice náročné. Komunikace v nefungujícím vztahu je rovněž obtížná. Jedinou motivací k tomu, aby se rodiče byli schopni dohodnout, je ze zkušenosti mediátorek především dítě. Podle zkušeností jedné z mediátorek se naopak dítě často stává prostředkem, pomocí něhož chce jeden z rodičů ublížit tomu druhému. Podle jejího názoru je důležité, jakým způsobem k rozvodu dojde, s tím že každý případ je ojedinelý a nelze tedy nikterak paušalizovat. Podstatné je podle mediátorky rovněž to, jakým způsobem rodiče vnímají potřeby svých dětí. Její názor je zde pro dokreslení uveden.

„Samozřejmě pokud se vyjednává o lidskou bytost, o svěřením dítěte do péče je otázka, jak rodiče znají potřeby dítěte, jak jsou ochotni je respektovat, jak jsou obeznámeni s tím, co je pro dítě dobré a co ne. Často se stává, že jeden z rodičů prosazuje, že dítě chce k sobě a dítě k němu vlastně ani nechce. Je to svízelné, rodiče chtějí dítě oba a dítě třeba řekne jednoznačně, chci k tatkově nebo k mamce. Tam je důležitá otázka toho,

jakým způsobem se to vždy urodí. Protože pokud odchází jeden a to v situaci, kdy to ten druhý neví a je třeba zamilovaný, tak ho to velice zraní a přichází naštvání. A přes děti se potom nechá hodně oplatit. A v momentě, kdy manželství třeba dlouhou dobu skomírá a obě strany berou rozvod jako vysvobození, tak tam se většinou už potom ta rodičovská rovina řeší líp. Nejde říct, že jsou případy takhle a takhle, každý případ je tak individuální, že to nejde jen tak říci. Důležité je třeba i to, jakým způsobem rodiče vnímají své děti, jak vnímají jejich potřeby třeba i v souvislosti s tím, jak rostou. Třeba dítě rádo chodí na víkendy k tatínkovi, ale potom poporoste a má svoji partu a třeba lásku. A táta řekne, že ho třeba navádí maminka a ono to vychází z potřeb dítěte. Takže je potřeba i vnímat změny, které přináší čas.“

Otázka č. 13: V čem podle Vás může rozvádějícím se rodičům mediace pomoci?

Podle názoru jedné z oslovených je dohoda, kterou rodiče uzavřeli dobrovolně pro ně k dodržení motivující více z toho důvodu, že jde o jejich iniciativu a ne soudní rozhodnutí.

Jedna z dotázaných viděla pomoc mediace především v možnosti obnovit komunikaci mezi rozvádějícími se partnery. Fungující komunikace je podle jejího názoru základem další spolupráce mezi rodiči. Zároveň dodala, že mediace může rodičům sloužit jako jakýsi návod k řešení sporů do budoucna. Podle názoru další mediátorky může mediace pomoci rodičům v získání komplexního pohledu na celou situaci a pomoci jim pochopit, jakým způsobem může rozvod prožívat dítě. Odpověď je zde citována.

„Mediace jim dá možnost vidět pohled z jiné perspektivy. Mediátor má možnost rodičům třeba říci, jak dítě vidí jejich situaci. Rodiče často na děti nemyslí. Myslí třeba jen na to, u koho dítě bude, ale už ne to, jak třeba dítě rozvod chápe. Mediátor má možnost rodičům vysvětlit, jak dítě rozvod často prožívá.“

Od jedné z dotázaných zazněl názor, že mediace může rodičům pomoci především v uvědomění si nové situace. Kdy partnerská role je u konce, ale role rodičovská přetrvává nadále. Názor dotázané je citován.

„Mediace jim může pomoci v tom dousadit se v roli, že přestáváme být partnery, ale zůstáváme rodiči. Že jde o jinou roli, která jde z jiných pozic a je uplatňovaná jiným způsobem. A být dobrým rodičem můžeme být, i když nejsme partneři“.

Otázka č. 14: Pokud pomineme rozvodové situace, jaké rodinné konflikty je podle Vás vhodné řešit pomocí mediace?

Podle názoru oslovených mediátorek je možné pokusit se prostřednictvím mediace o řešení v podstatě všech rodinných konfliktů. Konkrétně byly zmíněny generační spory, spory plynoucí z užívání společného prostoru a konflikty vznikající při vzájemném soužití. Výčet možností se u jednotlivých mediátorek nelišil. Uvedena je pouze jedna z odpovědí.

„Třeba generační spory, majetkové, všechny spory, vzniklé při vzájemném soužití. Nebo užívání nějakého společného prostoru. Mediaci myslím, že je možné podstoupit téměř vše.“

Otázka č. 15: Jaké podmínky musí rodiče splňovat, aby jim mediace mohla pomoci?

Rodiče v mediačním procesu sehrávají zásadní úlohu. Skutečnost, zda mediace bude úspěšná či nikoliv závisí do velké míry právě na nich. Podle názoru jedné z mediátorek je podstatné, aby rodič nejednal unáhleně, ale s rozvahou a na základě toho, co je pro něj opravdu podstatné. Názor je zde doslovně uveden.

„Důležité je, aby si každý rodič uvědomil, co vlastně v dané situaci chce a v tom my se mu snažíme pomoci a ne třeba, aby pod dojmem, že teď vyhovím, abych to měl rychle za

sebou. Pokud si neošetřím svojí pozici, tak stejně v budoucnu nebudu moct plnit to, na čem jsem se dohodla, protože to nevyhází z toho, co opravdu chci.“

K tomu, aby mediace rodičům mohla pomoci je podle názoru dvou mediátorek důležitá především ochota rodičů vnímat dítě, jeho potřeby. Být schopen si uvědomit, že rozvod se negativně dotýká především jeho osoby. Ochota slevit a ustoupit ze svých nároků je neméně důležitá. Důraz na respektování potřeb dítěte a jeho individuality zazněl i od další dotázané.

„Je důležité, aby rodiče byli schopni respektovat, jaké dítě doma vlastně mají. Nejde třeba dopředu říct, že budeme prosazovat střídavou péči, která je podle mě více výhodná pro rodiče, než pro to dítě. I společná péče klade na rodiče velké nároky. Rodiče musí být schopni kooperovat, musí už mít mezi sebou dobré vztahy. Pokud přetrvávají spory, nemůže to fungovat. Hodně důležitá je osobnost dítěte. Na tom, jak je temperamentní, jestli má dobrodružnější povahu nebo je klidnější. Jsou děti, které potřebují spíš vzruch a naopak jsou děti klidové, takže vždy je důležité brát v potaz osobnost dítěte. Ústřední jsou právě potřeby dítěte, ty by v žádném případě neměly být popírány.“

Otázka č. 16: V jakých případech není indikace k mediaci u rodičů vhodná?

Za nevhodné účastníky mediace považují mediátorky osoby, které jsou závislé. Konkrétně zazněly hrací automaty, alkohol, drogy. Dále podle jejich názoru není mediace vhodná v případech, pokud má žena z manžela obavy z důvodu jeho násilnického chování. Dvě z mediátorek dodaly, že mediace by nemusela pomoci rodičům, u nichž je komunikace naprosto nefunkční a vztah se nachází v hluboké krizi. Odpověď jedné z mediátorek je citována.

„Samozřejmě se mediace nehodí pro každého. Pokud by byl jeden z páru třeba těžký alkoholik, domluva by s ním zřejmě žádná nebyla. Stejně tak pokud třeba chlap ženskou bije a ta z něj má strach, tak k mediaci to není.“

Otázka č. 17: Jsou v mediaci zohledněny zájmy dětí, jaký je Váš názor?

V názoru na otázku, zda jsou v mediaci zohledněny zájmy dětí, se ztotožnily tři mediátorky. Ve svých odpovědích uváděly, že by nepovolily schválení dohody, která by dítě mohla poškodit. Jejich odpovědi jsou zde uvedeny.

„Vždy je vydefinováno, k čemu má mediace směřovat. Jako mediátor bych samozřejmě nepodpořila dohodu, která by mohla dítě nějakým způsobem poškodit.“

„Z mého pohledu rozhodně zohledněny jsou. Mediátor by měl být odborník v sociální oblasti a měl by jednat tak, aby to bylo v zájmu dětí.“

„Myslím si, že to je jedna z hlavních věcí vedle toho, se nějakým způsobem domluvit.“

Zbývá mediátorka se s nimi shodovala v tvrzení, že by neschválila dohodu, poškozující dítě. Jako jediná zároveň však uvedla, že primárním úkolem mediace hájit zájmy dětí není.

„Myslím si, že primárně mediátor zájmy dětí nehájí. Ale třeba potřeby dětí rodičům během mediace zdůrazňuji. A nesouhlasila bych s podpisem dohody, kde by bylo dítě poškozeno.“

Otázka č. 18: Co si myslíte o účasti dětí na mediaci?

V názoru na otázku, zda je přítomnost dítěte při mediaci vhodná či nikoliv, bylo ve třech případech zdůrazněno individuální posouzení situace. Z odpovědí vyplynulo, že dítě by mělo mít příležitost projevit svůj názor. Odpovědi jsou zde citovány.

„Podle mě je to jeden z principů mediace, aby dítě bylo přítomno a mělo možnost se projevit. Ale nejprve bez přítomnosti rodičů, ale pouze dítě samo s mediátorem. Řešila bych to individuálně, pokud už by šlo o klidnější situaci, mohli by být přítomni jak rodiče, tak i dítě.“

„To bych řekla, že je hodně individuální. Záleží vždy na dítěti, jak je vyspělé a jakým způsobem je schopné posoudit situaci. Jeho názor je samozřejmě důležitý. Během jednotlivých sezení, si myslím, že není vhodné, aby dítě bylo přítomno. Ale pokud je dítě schopné situaci posoudit, nechám ho, aby bylo přítomno u návrhu dohody a pokud má být dohoda schválena, musí s ní dítě souhlasit“.

„V určitém věku si myslím, že je to vhodné, aby mělo šanci říct, jak to chce. Asi bych respektovala přání dítěte. Jestli si se mnou přeje mluvit samostatně, případně jestli chce mít někoho přítomného jako podporu, aby s ním byla třeba mamka nebo babička. Myslím si, že pokud třeba dítě není schopné říct pouze jednoho z rodičů, protože má rádo oba, nemělo by se do takového rozhodnutí nutit. Jinak je to pro něj velké trauma. Záleží vždy případ od případu. Protože tím, že zvolí jednoho z rodičů, dává tomu druhému zprávu, že ho má méně rád. Pokud se dítě nechce rozhodnout, je to pro něj trauma, rodiče by ho tomu neměli vystavit a měli by rozhodnout za něj. To, jakým způsobem dítě projde těžkou životní situací, záleží vždy na rodičích.“

Odlišné odpovědi se dostalo od jedné z mediátorek, která naopak přítomnost dětí při mediaci za vhodnou nepovažuje a pokud by mělo dojít k vyjádření dítěte, tak pouze za podmínky, že rodiče nebudou přítomni.

„Myslím si, že to není vhodné, takže rozhodně ne. A pokud se k tomu má dítě vyjádřit, tak určitě bez přítomnosti rodičů, nikdy ne tak, aby u toho rodiče byli přítomni. Nemyslím si, že by to pro dítě bylo dobré, aby muselo poslouchat dohady rodičů.“

Otázka č. 19: Kolik sezení obvykle rodiče potřebují k tomu, aby byli schopni se dohodnout?

K tomu, aby se rodiče byli schopni dohodnout, potřebují podle zkušenosti tři mediátorek vždy odlišný počet sezení. Názor jedné z nich je zde citován.

„Záleží to na hodně věcech a těžko se to dá určit do průměru. To, jak jsou rodiče motivováni, s jakou představou k nám přichází, to všechno hraje roli.“

Jedna z mediátorek konkrétní počet uvedla. Její odpověď je také citována.

„Myslím si, že minimum sezení je osm sezení. Ideální je podle mě deset. Ale samozřejmě vždy záleží na tom kterém případě.“

Otázka č. 20: Jak dlouho trvá jedno sezení s rodiči?

Délka mediačního sezení se podle zkušenosti mediátorek pohybuje v rozmezí jedné hodiny až maximálně dvou hodin. Délka je odvislá od toho, o kolikáté sezení se jedná.

Otázka č. 21: Kolik případů v procentech končí uzavřením dohody?

Podle zkušenosti jedné z mediátorek je schopno dohodnout se a sepsat dohodu zhruba šedesát procent klientů. Dvě oslovené nebyly schopny procentuálně vyjádřit, kolik případů skončí uzavřením dohody. Jedna z mediátorek přikládá váhu až ověření funkčnosti dohody praxí. Její názor je zde uveden.

„To, že se něco potvrdí, to pořád pouze beru jako slova, až to, že se nám osvědčí to, co jsme uzavřeli v praxi, beru jako, že to funguje, jako potvrzení. Představy můžou být různé, ale až v praxi se potom prokáže, jestli něco fungovat bude nebo ne. Důležitá je ochota lidí být flexibilní a být připraven na to, že to na čem jsme se domluvili, třeba nefunguje, tak jak jsme si představovali a že to budeme ještě muset udělat nějak jinak. I dohoda je živý organismus, který se musí být schopen vyvíjet a přizpůsobit.“

Otázka č. 22: Pokud k dohodě nedojde, proč myslíte, že tomu tak bylo?

K dohodě mezi rodiči nemusí dojít v situaci, kdy strany nehodlají ustoupit ze svých pozic a dají přednost rozhodnutí soudu. S tímto názorem se ztotožnily dvě z mediátorek . Odpověď jedné z nich je uvedena.

„Vidím to z toho hlediska, že nikdo nechce ustoupit. Je to hodně majetnické, často si strany něco vyčítají, ale chybí tam to, že někdo musí občas něco strpět. Strany bohužel nejsou schopny ustoupit a dají přednost soudu.“

Z důvodu nezájmu jedné strany nebo obou stran nemusí dojít k dohodě podle zkušenosti další z nich.

„Asi proto, že nemají zájem. Buď jedna strana nebo obě a druhá strana s tím nic neudělá“.

Pátrat po příčině toho, proč se rodiče nemohou dohodnout je důležité ze zkušenosti jedné z účastnic výzkumu. To, že se o problému mluví, může podle ní otevřít cestu k další spolupráci.

„Je důležité zjistit proč tomu třeba tak je, že se rodič nechce dohodnout, co je třeba v pozadí. Jestli nějaké obavy nebo neochota ustoupit, protože mi ten druhý ublížil. Ale tím, že o tom začne někdo mluvit, je šance s tím dále pracovat.“

Otázka č. 23: Jak hodnotíte návrh zákona o mediaci v netrestních věcech?

K hodnocení návrhu zákona o mediaci v netrestních věcech se dotázané nikterak blíže nevyjadřovaly. Všechny uvedly, že o existenci návrhu zmíněného zákona vědí, ale blíže seznámeni s ním nejsou, tudíž hodnotit nemohou. Pouze u jedné z mediátorek byla odpověď konkrétnější, z toho důvodu je zde uvedena.

„Ano, o zákoně vím, že se připravuje, i když momentálně nevím, v jaké je fázi. Podrobně zákon neznám, ale co si teď vybavuji je, že se zde mluví o tom, jaké požadavky by musel splňovat mediátor.“

Otázka č. 24: Spatřujete budoucnost této metody jako prostředku k řešení rodinných sporů?

V odpovědi na otázku, zda spatřují budoucnost mediace jako prostředku k řešení rodinných sporů, panovala mezi mnou oslovenými shoda. Ode všech se dostalo kladného vyjádření. Odpovědi s odůvodněním jsou doslovně uvedeny.

„Já si myslím, že rozhodně budoucnost má. Soudy jsou podle mě zahlcené. Během mediace naopak strany mají větší prostor k projednání. Je ale důležité, aby rodiče měli o mediaci více informací, často nemají ani tušení, o co se jedná.“

„Ano, myslím si, že budoucnost má. Je to metoda, která má potenciál. Hlavně pokud bude dostatek mediátorů a lidé budou mít o této metodě více informací.“

„Jelikož se budou soudy více a více zdražovat, což si myslím, že je dobře, soudy jsou hodně zaneprázdněný, tak si myslím, že budoucnost mediaci má. Opatrovnické soudy jsou povinny zabývat se návrhy na úpravu styku nebo výživného a to je všechno bezplatně. A lidi toho potom hrozně zneužívají. Projednávání často trvá dlouho a soudy tím jsou zahlceny. Mediátor a mediace by měli pomoci.“

„Dobré by to bylo, kdyby se mediace více rozšířila a více se o ní mluvilo. Rodiče se stále budou rozcházet a mediace by jim mohla pomoci, dohodnout se třeba v záležitostech týkajících se péče o dítě. To, že se rodiče rozcházejí, ještě neznámá, že jsou špatnými rodiči. Mediace by jim mohla pomoci porozumět si navzájem.“

Okruh č. 5: Otázky zaměřené na dostupnost rodinné (rozvodové) mediace

Otázka č. 25: Je mediace finančně dostupná pro každého?

V odpovědi na otázku, zda je mediace finančně dostupná pro každého se tři oslovené mediátorky shodly na tom, že pro někoho mediace finančně dostupná být nemusí. V úvaze poté pokračovaly a srovnávaly náklady na mediaci s náklady spojenými se soudním jednáním. Dvě z odpovědí jsou zde uvedeny.

„Myslím si, že není. I když pokud srovnám náklady na soud a na mediaci, myslím, že mediace je levnější alternativou. Obecně si ale myslím, že dnes lidé třeba i setrvávají v nefunkčním manželství třeba i z toho důvodu, že rozvod je dnes drahou záležitostí.“

„Myslím, že pro každého mediace dostupná finančně není. Je to levnější než právník, ale do takové míry o tom lidé často nepřemýšlí. A často právě nekalkulují a ve finanční rovině moc nepřemýšlí. První hodina si myslím, že by měla být bezplatná a až potom by se měly finance projednat.“

Od jedné z mediátorek zazněla odpověď, že poskytování mediace zdarma také není řešením. Skutečnost, že strany určitou částku hradí, je podle názoru mediátorky více motivuje k uzavření dohody. Na druhou stranu zde mediátorka nastínila problematiku přístupu k mediaci pro osoby s nízkými příjmy.

„Mediace by podle mě být zdarma neměla, alespoň minimum by si měli účastníci hradit. To, když je zdarma, je špatně. Nemají potom takovou motivaci k tomu, aby se dohodli.“

Jinak si toho neváží. Potom je třeba otázka, jak mediaci budou využívat sociálně slabí, pokud na ní nebudou mít finance. “

Otázka č. 26: Podílejí se strany na úhradě rovným dílem?

Od všech oslovených mediátorek zazněla odpověď, že strany se na úhradě nákladů spojených s mediací podílí stejným dílem, pokud se strany nedohodnou jinak. Jedna z odpovědí je citována.

„Ano, platí ji napůl, když se nedomluví nějak jinak. “

Otázka č. 27: Je mediace v České republice dostatečně využívána k řešení rodinných (rozvodových) sporů?

V odpovědi na tuto otázku se oslovené rovněž shodly a to na skutečnosti, že dostatečně využívána mediace není, ale přesto v ní potenciál k řešení sporů spojených rozvodem spatřují.

„Podle mého názoru ji rodiče zase tolik nevyužívají. Možná je to spojeno s tím, že to není běžná praxe jít k mediátorovi. Ale je to škoda. Mediace má určitě budoucnost aspoň v to doufám. Myslím si, že jde o velice efektivní způsob, jak řešit otázky spojené s rozvodem v klidu bez zbytečných negativních emocí. Třeba pomůže ten nový zákon, uvidíme. “

5. Diskuse

V diskusi jsou zhodnoceny výsledky, které byly získány vyhodnocením polostrukturovaných rozhovorů s pracovníci orgánu sociálně-právní ochrany dětí a s mediátorkami zabývajícími se rodinnou (rozvodovou) mediací. Působnost všech dotázaných je v Jihočeském kraji.

Vzhledem k odlišnému charakteru je třeba v rodinných konfliktech odlišit mediaci rodinnou, která řeší spory ve vzájemném soužití, a rozvodovou. Rozvodová mediace řeší problémy spojené se samotným rozvodem či rozchodem partnerů, ochranou zájmu nezletilých dětí a s tím související finanční a majetkové otázky. Diplomová práce se více dotýká právě problematiky mediace rozvodové (30).

Podle Bakaláře (3) při zavádění rodinné (rozvodové) mediace do praxe mohou sehrát klíčovou úlohu orgány sociálně-právní ochrany dětí. Někteří rodiče se na ně sami obrací s žádostí o pomoc při řešení rodinné krize. Veškerá soudní jednání, týkající se nezletilých dětí probíhají za jejich účasti. Příslušný sociální pracovník zde vystupuje jako kolizní opatrovník dítěte.

Zjistit, jakým způsobem na mediaci jako na způsob řešení rozvodových sporů nahlíží pracovníci/ce orgánu sociálně-právní ochrany dětí působící v Jihočeském kraji a zjistit, do jaké míry jsou s mediací obeznámeni/ny, bylo cílem rozhovorů, které se uskutečnily v průběhu února až dubna. K získání komplexních informací o rozvodové mediaci byly osloveny rovněž mediátorky zabývající se touto problematikou. Zjistit, jakým způsobem nahlíží mediátoři/mediátorky na rozvodovou mediaci v Jihočeském kraji, bylo stanoveno jako jeden z cílů diplomové práce. V neposlední řadě jsem se zajímala o vzájemnou spolupráci těchto dvou subjektů. Prostřednictvím rozhovorů jsem se chtěla dozvědět, zda-li existují překážky bránící rozvoji rozvodové mediace a jejímu častějšímu užití v Jihočeském kraji. Uvedené dílčí cíle směřovaly k cíli hlavnímu, kterým bylo zmapovat, jakým způsobem je využívána rodinná (rozvodová) mediace a její potenciál k řešení rozvodových sporů v Jihočeském kraji.

K zodpovězení nastolených otázek a k získání potřebných informací, byly předem pevně stanoveny okruhy, na které jsem se pracovníc OSPOD dotazovala.

Okruhy byly zaměřeny na metodu mediace obecně, dále na pracovní pozici mediátora, na rozvodovou mediaci a otázky zaměřené na spolupráci s mediátory zabývajícími se rozvodovou mediací. První tři okruhy byly shodné i u dotazovaných mediátorek. Ty byly navíc dotazovány na okruh otázek zaměřených na vstup do rozvodové mediace a na dostupnost této metody. Na následujících řádcích jsou interpretovány a porovnávány s dostupnou odbornou literaturou informace získané prostřednictvím kvalitativního výzkumu.

Mediaci pracovnice OSPOD chápou jako proces, ve kterém je snaha stran o dosažení vzájemné dohody. Prostřednictvím volby jiných slov v podstatě všechny dotázané definovaly mediaci podobným způsobem. Mediaci chápou jako mimosoudní řešení sporu, které probíhá za účasti prostředníka. Mediátor zde usměrňuje jednání tak, aby směřovalo k vzájemné dohodě.

Mediátorky se o mediaci vyjadřovaly jako o šetrném a konstruktivním způsobu řešení konfliktů. Jako cíl této metody uváděly dosažení vzájemné dohody. Všechny oslovené zdůraznily úlohu mediátora jako prostředníka mezi stranami.

S obdobnými definicemi se můžeme setkat i v u nás dostupné literatuře. Podle Horáčka (20) by mohla být mediace charakterizována jako proces, ovšem ve smyslu děje plynule se vyvíjejícího k dosažení vzájemně přijatelné dohody mezi účastníky sporu. Nejde tedy o řízení, jehož cílem je autoritativně rozhodnout spor mezi stranami.

Podobným způsobem definují mediaci i Mandová s Vinařovou (30). Pro ně je mediace způsob, jak řešit konflikt neformálně ve spolupráci s druhou stranou za pomoci neutrální třetí strany a dosáhnout hledáním a zvažováním různých alternativ řešení, které si strany na základě svých nalezených společných zájmů samy vytvoří a které je modifikovatelné.

Holá (18) při definování mediace zdůrazňuje komunikační specifika této metody. Mediaci chápe jako metodu řešení konfliktu komunikací, při níž neutrální kvalifikovaná osoba pomáhá účastníkům konfliktu ve vzájemném dorozumívání, jehož cílem je dosažení jejich spokojenosti s procesem a výsledkem řešení konfliktu.

Výhody mediace byly pracovnicemi OSPOD spatřovány v její dobrovolnosti a v možnosti uzavření dohody, kterou jim nenařídila třetí strana, ale která vzejde

z iniciativy rodičů. Dohoda, kterou rodiče vytvořili o vlastní vůli, je více motivuje k dodržení. Podle názoru jedné z pracovnic je výhodou mediace její možnost zklidnění emocí, obnovení komunikace a nenásilné uspořádání narušených vztahů. Obnova komunikace zazněla i u další z pracovnic OSPOD. Další výhody, které zazněly, byly nestrannost, rychlost, možnost získat náhled druhé strany a jedna pracovnice uvedla, že je podle jejího názoru mediace levnější alternativou.

Mediátorky za devizu mediace stejně jako pracovnice OSPOD považují možnost vytvoření dohody vzešlé z vůle stran. Stejně tak zaznělo, že dohoda vytvořená tímto způsobem strany více motivuje k dodržení. Jako další klady mediace zazněly důvěrnost procesu, šetrnost, odlehčení státní administrativy, přítomnost nezávislé strany a úspora financí.

Skutečnost, že účastníci sporu se spíše budou řídit podmínkami dohody vzniklé při mediaci, než-li podmínkami, jež stanoví rozhodnutí soudu potvrzuje ve svém díle Riskin (49). Odůvodňuje to tím, že pokud při formulování podmínek dohody sehrávají rodiče klíčovou úlohu, budou se jí i s větší pravděpodobností řídit.

Se stejným názorem se setkáme i u Horáčka (20), který uvádí, že při úspěšné mediaci, ukončené uzavřením mediační dohody, odcházejí oba účastníci v rolích vítěz - vítěz. To je podle něj charakteristická odlišnost od soudního či arbitrážního jednání, kde řešení sporu těmito cestami staví účastníky sporu nejvíce do pozic vítěz - poražený. Z toho vyplývá, že ten, kdo je poražen, není zainteresován na plnění, které mu bylo autoritativně uloženo. Naopak potvrzuje výše uvedené, že pokud je vzniklá dohoda projevem svobodné vůle obou zúčastněných stran, je více pravděpodobné jejich osobní zainteresování na jejím plnění. Rychlost a efektivita mediace závisí podle autora jen a jen na účastnících a jejich vůli dohodnout se. Mediace není závislá na nejrůznějších objektivních skutečnostech, které by ji brzdily.

Podle Hladíkové (17) je potvrzeno, že soudní řízení není vždy optimální pro řešení sporů. Mediace, prováděna mimo jednacích sítí, umožní podle autorky navození příjemné atmosféry a komunikace mezi účastníky za pomoci mediátora vede k odhalení skutečné podstaty sporu. Mediace podle Hladíkové (17) umožňuje nalézt v přiměřené

lhůtě vhodné řešení, které je dobrovolně akceptované i do budoucna. Dále může přispět k úspoře času a je minimalizována psychická i finanční zátěž účastníků.

V literatuře se můžeme setkat ještě s dalšími výhodami této metody, které dosud nezazněly. Smith (51) uvádí jako výhodu mediace skutečnost, že rodiče mají kontrolu nad celým procesem. Oba rodiče mají možnost říci, jaké uspořádání je podle jeho názoru nejlepší pro něj i pro dítě. V mediaci se neposuzuje, na čí straně je vina. To je podle názoru autorky výhodné pro děti, protože za jiných okolností se každá strana snaží dokázat, že druhý partner se chová špatně a nezodpovědně a je tedy obtížné dosáhnout dohody. Dále autorka uvádí, že mediace může napomoci v obnově komunikace mezi rodiči. Dalším přínosem může být, že se naučí vyjednávat a tato dovednost se jim může hodit i v budoucnosti.

S devizami mediace se můžeme setkat i v díle autora Warshaka (58). Ten pro doplnění za výhody mediace oproti soudní při považuje posílení úcty a důstojnosti rodičů a zmírnění jejich nepřátelství. Dále uvádí zachování soukromí v osobních a rodinných záležitostech. Výhodu spatřuje rovněž v možnosti flexibilního uspořádání různých činností a programů, tak jak to vyžadují měnící se potřeby rodiny. V díle autora je uvedeno rovněž vše to, co již bylo výše zmíněno.

Jako nevýhoda mediace byla jednou pracovnící OSPOD uvedena vysoká cena této metody a ve dvou případech bylo zmíněno, že mediace není v některých případech vhodná a není všelékem. Čtyři ze sedmi oslovených se k nevýhodám této metody nevyjádřily.

Podle Holé (18) naopak mediační služby nepředstavují pro klienty tak vysoké finanční náklady jako u soudních výdajů a dalších právních služeb. Popírá tedy fakt, který uvedla jedna ze sociálních pracovníček.

Podle názoru oslovených mediátorek ale mediace pro každého finančně dostupná být nemusí. Vzápětí některé srovnávaly mediaci s náklady na rozvodové řízení a mediace jim vycházela jako levnější alternativa. Od jedné z mediátorek zazněl názor, že poskytování mediace zdarma také není řešením. Skutečnost, že strany určitou částku hradí, je podle jejího názoru více motivuje k uzavření dohody. Na druhou stranu zde mediátorka nastínila problematiku přístupu k mediaci pro osoby s nízkými příjmy.

Pokud je mediace placená, měly by se na úhradě nákladů spojených s mediací strany podílet stejným dílem, pokud se nedohodnou jinak. Na tom se shodly všechny oslovené.

Rovněž i mediátorky byly dotazovány, zda v něčem spatřují nevýhody této metody. Za nevýhody mediace jedna z mediátorek nic zásadního nepovažovala s tím, že ani mediace nemusí splnit vždy všechna očekávání. Jako nevýhodná pro pozici mediátora se jí jevila situace, kdy strany měly své právní zástupce. Dvě oslovené spatřovaly především výhody mediace a nevýhody neuvedly. Od jedné z tázaných zazněl názor, že to, že se o situaci mluví, je ku prospěchu vždy. Zároveň zdůraznila, že vliv na celý proces má i mediátor.

Skutečnost, že mediace není všelékem, potvrzuje Teyber (56), který uvádí, že rovněž i mediace má svá omezení a nepředstavuje ideální řešení pro všechny páry bez výjimky. Partneři totiž podle autora musejí být ochotni spolu spolupracovat při hledání řešení, která budou spravedlivá vůči všem členům rodiny. Pokud jedna ze stran dohodu „vyhraje“, obvykle podle autora následuje další konflikt a proces, který přináší více problémů.

Dále jsem se zajímala o to, jaké povědomí mají rodiče o mediaci. Obecné povědomí rodičů o metodě mediace je podle zkušeností sociálních pracovníků OSPOD nízké. Některé z nich nedostatečnou informovanost rodičů dávaly do souvislosti s malou propagací mediace a s tím, že mediace v České republice nemá tak velkou tradici.

Se stejným názorem jsem se setkala i u oslovených mediátorek. I podle nich, povědomí rodičů o mediaci není velké. Stejně jako pracovníce OSPOD uváděly jako důvod skutečnost, že mediace je v České republice poměrně novou záležitostí a stejně jako pracovníce OSPOD si i mediátorky nemyslí, že propagace této metody je dostatečná.

V knize autorek Dudové a Hastrmanové (6) se rovněž setkáme s tvrzením, že v Čechách je problém s nedostatečným rozšířením mediace a nedostatkem přesvědčení rozcházejících se rodičů o její výhodnosti. Naopak připravenost párů, ve smyslu znalosti svých práv a povinností, je u rozvádějících se párů podle autorek značná.

Přesto faktická připravenost nemusí nutně znamenat to, že jsou připraveni i

psychicky. Pozitivní roli by v případech sporných rozvodů mohla podle osobních zkušeností soudců a výsledků ze zahraničí sehrát právě mediační služba. Soudci tedy mediaci rozhodně považují za funkční, ale potvrzují skutečnost, že rodiče o mediaci nemají dostatečné povědomí (6).

V dalším z okruhů tazatele zajímalo, jakým způsobem vnímají pracovníce orgánu sociálně-právní ochrany dětí osobu mediátora.

Z rozhovorů vyplynulo, že mediátor je vnímán především jako nestranný zprostředkovatel výměny informací. Mediátor podle oslovených zklidňuje situaci, dbá o vyvážení komunikačního prostoru, naslouchá stranám, snaží se navodit bezpečnou atmosféru a směřuje strany k uzavření dohody. S podobnou charakteristikou úlohy mediátorů se můžeme setkat u odborníků.

Úlohou mediátora podle Teybera (56) je pomoci rodině jasně definovat sporné otázky a dosáhnout dohody v nejlepším zájmu všech zúčastněných. Dále podle autora usměrňuje komunikační proces směrem k racionální diskuzi a snaží se, aby každý mohl říci svůj názor. Mediátor nikomu nestrání, neobviňuje a nerozhoduje za rozvádějící se manžele.

Warshak (58) rovněž zastává názor, že mediátor je nestranná osoba, která se snaží pomoci rodičům řešit jejich spor kooperativním způsobem. Proces mediace zdůrazňuje odpovědnost rodičů za rozhodnutí, která ovlivní jejich děti. Práce mediátora podle autora spočívá v usnadňování komunikace, udržování těžiště pozornosti na současných problémech, ne na problémech z minulosti. Tím mediátor zabrání, aby mediace sklouzla do série neproduktivních obviňování, kritik a urážek.

Morineau (38) chápe úlohu mediátora následovně. Mediátor v její charakteristice nenavrhuje řešení konfliktu, ale nabízí oběma znepráteným stranám možnost setkání a podporu v obnovení přerušného dialogu. Podle názoru autorky se teprve na základě dialogu otevírá možnost transformovat postoje obou stran. Mediátoři tedy plní podpůrnou funkci, ale nepřichází s vlastními návrhy řešení. Mediátor tedy není soudcem, vyjednávačem ani rádcem, ale jen katalyzátorem celého procesu, na jehož konci by měla být dohoda.

Obdobným způsobem vidí úlohu mediátora i Horáček (20). Mediátora vidí jako

třetí, nezávislou osobu, jejímž úkolem není vstoupit do sporu mezi strany a spor autoritativně rozhodnout. Mediátorovým úkolem je podle autora analyzovat předmět sporu, vést vyjednávání, dohlížet na dodržování předem stanoveného průběhu mediace. Jeho základním úkolem je pouze vést sporné strany při hledání oboustranně výhodné dohody.

S tím, že i mediátor může přicházet s návrhy řešení, se setkáme u autorů Riskina, Arnolda a Keatinga (49), kteří vytvořili systém pro klasifikaci orientace mediátorů. Tento klasifikační systém vychází ze dvou základních kritérií. První z nich je tendence definovat problémy úzce či širěji. V užší orientaci jsou předmětem jednání dělitelné distributivní problémy. Mediátor široké orientace naopak vychází z předpokladu, že pro klienty může být výhodné, že mediace přesáhne úzce definované problémy. Za pozicemi, na nichž klienti setrvávají, se často skrývají odlišné zájmy. Mediátor široké orientace pomáhá klientům tyto zájmy objevit, pochopit a zohlednit při řešení.

Druhým kritériem je přístup mediátora k mediaci. Ten může být buď hodnotící, ve kterém mediátor poskytuje informace, hodnotí návrhy klientů, jejich aktivní jednání a navrhuje řešení. Druhým přístupem mediátora je přístup facilitující. Tento přístup předpokládá, že klienti jsou schopni vzájemné spolupráce a že oni sami dovedou svoji situaci nejlépe pochopit. Tím mohou sami dospět k řešení, které bude lepší než jakékoliv řešení navržené mediátorem. Mediátorovou úlohou je především vyjasňovat komunikaci (49).

Holá (18) je toho názoru, že nejvhodnější přístup je ten, který zohledňuje potřeby klienta a možnosti mediátora. Mediátor může být buď vyhraněného typu, nebo v rámci jednoho případu, v závislosti na okolnostech, využívá různé mediační styly. Nelze tedy určit, který z výše uvedených přístupů je nejvhodnější.

Mediátorky spatřovaly svou úlohu především v možnosti pomoci stranám ve vytvoření dohody s důrazem na nestrannost. Mediátorovým úkolem je podle nich usnadnit stranám komunikaci a zajistit, aby strany dostaly stejný prostor vyjádřit se. Mediátor by měl být schopen pomoci stranám vzájemně si více porozumět a dále

zaznělo, že by měl být schopen navodit bezpečnou atmosféru. Svou úlohu v procesu mediace viděly dotázané v podstatě stejně.

Mezi vlastnosti a schopnosti, které pracovníci OSPOD mediátorovi nejčastěji přiřazovaly, patřily komunikační dovednosti. Byly uvedeny ve čtyřech případech. Dále potom empatie zmíněna dvakrát, trpělivost a umění naslouchat taktéž. Racionalita a emoční vyrovnanost byly uvedeny jednou. Podle Jilkové (23) je mediátor tím, kdo vede jednání stran a je tedy nezbytné, aby měl dostatečné odborné znalosti, byl nadán dobrými komunikačními schopnostmi a dovednostmi, byl kreativní, měl smysl pro spravedlnost a byl autoritou. Mediátor musí podle autorky projít zvláštním mediačním tréninkem, aby získal schopnost dovést strany k dohodě.

S tím, že pro profesionální výkon mediátora je nezbytný mediační trénink jsem se setkala i v odpovědích pracovníků OSPOD. Mediátor, který se zabývá rozvodovou mediací, by měl mít podle pěti dotázaných nejlépe vysokoškolské vzdělání humanitního zaměření. Pro jednu oslovenou byla postačující vyšší odborná škola. Jedna z dotázaných uvedla jako dostatečné středoškolské vzdělání s maturitou. Všechny oslovené se ale shodly v tom, že k tomu, aby mediace byla prováděna profesionálně, je nezbytné, aby mediátor absolvoval výcvik v metodě mediace. Tato podmínka zazněla bez výjimky od všech dotázaných.

Warshak (58) zastává názor, že mediátor, kterého si rodiče vyberou, bude mít velký vliv na dlouhodobou psychologickou pohodu rodiny. Podle názoru autora, nejlepší mediátoři v záležitostech porozvodového uspořádání pro děti mají zkušenosti v psychologickém testování a v psychoterapii. Povoláním to můžou být psychologové, v psychiatrii vzdělání sociální pracovníci či psychiatři.

Podle Teybera (56) by měl mediátor být odborník se znalostí rodinného práva, psychologie a vyjednávacích technik.

U autorů Riskina, Arnolda a Keatinga (49) se naopak setkáváme s názorem, že pokud má mediátor přílišné odborné znalosti v daném oboru, může se více klonit k hodnotící roli a tím může narušovat proces formulace konstruktivních řešení.

V odpovědi na otázku, jaký by měl mediátor být, aby jeho výkon byl profesionální, se odpovědi mediátorek odlišovaly. Neutralita, vstřícný postoj, znalost

technik, materiální zázemí a zkušenosti nabyté praxí. Tyto požadavky zazněly od jedné z oslovených. Teoretické znalosti, znalosti psychologie, právní povědomí a autoritativní jednání, především tyto aspekty jsou pro výkon profese mediátora důležité podle názoru další oslovené. Jedna z mediátorek kladla důraz na vzdělání mediátora a výcvik v metodě mediace. Dále jsou podle jejího názoru důležité osobnostní předpoklady a komunikační dovednosti. Další podmínky podmiňující mediátorovu profesionalitu jsou právní povědomí, flexibilita, trpělivost, umění naslouchat a nestrannost. Vzdělání humanitního směru a kurz v metodě mediace uvedla ve své odpovědi i další oslovená. Ke své odpovědi ještě přidala empatii, racionalitu, chuť do práce a schopnost řešit záležitosti týkající se rozvodu. Nutnost být pod dohledem supervizora je podle názoru oslovené rovněž důležitou podmínkou související s profesionalitou mediátora.

V odpovědi na otázku, čeho by se měl mediátor vyvarovat, se oslovené shodovaly. Důležité podle jejich názoru je především zdržet se hodnocení a mentorování. Upřednostňování jedné strany před druhou je rovněž nepřijatelné. Podle názoru jedné z oslovených je rovněž důležité, aby pracovní záležitosti nepřenesl mediátor do svého soukromého života.

V dalším z okruhů byly kladeny otázky zaměřené na rozvodovou mediaci. Mandová s Vinařovou (30) zastávají názor, že mediace může rodičům pomoci k redukci nepřátelství a k podpoře jejich vzájemné kooperace při stanovení tak citlivých otázek, jako je svěření dítěte do péče, stanovení výživného a určení forem výchovy a vzdělávání dětí či finančního a majetkového uspořádání. Partneři, kteří jsou schopni v těchto problematických okruzích uzavřít dohodu, jsou podle autorek méně náchylní ji ignorovat nebo porušovat. Mediace může pomoci rodičům stabilizovat rodinné vztahy, může sloužit jako prevence psychických problémů dětí, které plynou z bojů o jejich svěření do péče jednoho z rodičů.

S podobným názorem jsem se setkala i u mnou oslovených pracovníků OSPOD. Taktéž uvedly, že mediace může rodičům pomoci při posuzování vhodné formy péče o dítě a při úpravě styku (kontaktu) s dětmi. Dále jim podle odpovědí může například pomoci v tom, aby se jejich napjatý vztah nepromítl do vztahu s dítětem, může jim pomoci vylepšit komunikaci, dohodnout výši výživného, majetkové záležitosti a otázky

spojené s výchovou. Možnost získání nového náhledu na věc se zohledněním potřeb dítěte prostřednictvím mediace uvedla jedna z oslovených.

Rodiče v mediačním procesu sehrávají zásadní úlohu. Skutečnost, zda mediace bude úspěšná či nikoliv závisí do velké míry právě na nich. Podle názoru jedné z mediátorek je podstatné, aby rodič nejednal unáhleně, ale s rozvahou a na základě toho, co je pro něj opravdu podstatné. K tomu, aby mediace rodičům mohla pomoci je podle názoru dvou mediátorek důležitá především ochota rodičů vnímat dítě, jeho potřeby. Být schopen si uvědomit, že rozvod se negativně dotýká především jeho osoby. Ochota slevit a ustoupit ze svých nároků je neméně důležitá. Důraz na respektování potřeb dítěte a jeho individuality také zazněl.

S názorem, že vzájemná kritika rodičů, zatahování dětí do hádek a snaha je získat na svou stranu, dětem v žádném případě neprospívá, se můžeme setkat u Teybera (56). Děti, které přihlížejí konfliktu rodičů, se podle autora na situaci po rozvodu adaptují nejhůře. Chovají-li se rodiče nezodpovědně, zpravidla se u dětí objeví dlouhodobé problémy. Jako příklad můžeme uvést zhoršený prospěch ve škole, neschopnost vycházet s kamarády, vzdor vůči učitelům a autoritám obecně, neposlušnost. Autor zastává názor, že mediace může pomoci rodičům pochopit potřeby dětí, dosáhnout optimální dohody a posilovat rodičovský vztah.

Skutečnost, jak negativní vliv může mít vysoká míra konfliktů mezi rodiči, ve své studii popisují autoři Pavlát a Šusta (42). Ti uvádí, že rodiče, kteří se v řešení rozvodových a porozvodových konfliktů uchýlí k soudním sporům, představují závažný sociálně-psychologický problém. Podle autorů je jejich partnerská, společenská a pracovní adaptace často špatná a trpí poruchami duševního a somatického zdraví. Studie autorů analyzovala znalecké posudky pořízené na vyžádání soudu, řešící spor mezi rodiči, kteří již byli rozvedeni nebo se rozvádí. V souboru bylo u rodičů i dětí nalezeno velké množství psychických obtíží. Rodinná situace byla charakterizována častou přítomností akutního konfliktu. Ve studii autorů se potvrdil vztah mezi akutním rodičovským konfliktem a špatným psychickým stavem dětí.

Mediace je podle Holé (18) jednou z cest, jejíž pomocí může dojít ke stabilizaci poměrů rodičů a dětí. S Teyberem (56) je Holá (18) zajedno v názoru, že pro dobrou

adaptaci dětí po rozvodu je nejdůležitější nízká míra konfliktů mezi rodiči. Mediační služby mohou snížit porozvodové napětí a komplikace. V konečném důsledku jde podle autorky o prevenci některých negativních sociálních jevů, které rodinné krize doprovází.

Podle názoru jedné z mediátorek je dohoda, kterou rodiče uzavřely dobrovolně, pro ně více motivující k dodržení z toho důvodu, že jde o jejich iniciativu a ne soudní rozhodnutí. Další dotázaná spatřovala možnosti mediace především v příležitosti obnovy komunikace mezi rozvádějícími se partnery. Fungující komunikace je podle jejího názoru základem další spolupráce mezi rodiči. Dále dodala, že mediace může rodičům sloužit jako jakýsi návod k řešení sporů do budoucna. Setkala jsem se s odpověďmi, kdy mediace podle názoru oslovených může rodičům pomoci v získání komplexního náhledu na celou situaci a pomoci jim pochopit, jakým způsobem může rozvod prožívat dítě, v uvědomění si nové situace, kdy partnerská role je u konce, ale role rodičovská přetrvává nadále.

Pokud zde pojednáváme o dítěti v souvislosti s mediací, myslím, že nesměla být opomenuta otázka, zda jsou v mediaci zohledněny jeho zájmy. V názoru na to, zda jsou jeho zájmy zohledněny či nikoliv, se mnou oslovené pracovnice OSPOD až na jednu výjimku shodly v odpovědi, že ano. Dvě z oslovených dodaly, že mediátor by nepodpořil schválení dohody, která by dítě mohla poškodit. Pouze jedna z dotázaných uvedla, že neví. Prioritním úkolem mediátora podle jejího názoru je dosažení dohody.

S názorem, že v mediaci zájmy dětí zohledněny jsou, jsem se setkala i u oslovených mediátorek. Tři ze čtyř oslovených uvedly, že jsou zohledněny. Ve svých odpovědích uváděly, že by nepovolily schválení dohody, která by dítě mohla poškodit. Tím potvrdily úvahy pracovnic OSPOD. Zbylá mediátorka se s nimi shodovala v tvrzení, že by neschválila dohodu poškozující dítě. Jako jediná zároveň však uvedla, že primárním úkolem mediace hájit zájmy dětí není.

Zájem dítěte, tak jak tento termín figuruje v zákoně o rodině, je velice těžké interpretovat jednoznačným způsobem. Interpretace je mnohdy založena na vlastním subjektivním úsudku jednotlivých aktérů rozvodového řízení. Experti, které ve svém výzkumu oslovily Dudová s Hastrmanovou (6), se shodují v tom, že jednoznačným

zájmem dítěte je, aby byla rodina zachována, a pokud to není možné, tak je v zájmu dítěte, aby si uchovalo kontakt s oběma rodiči nadále i po rozpadu manželství, tedy pokud se nejedná o patologické osobnosti či osoby, které by dítě výrazně v životě disharmonizovaly.

I když manželský vztah končí, rodičovství pokračuje. Mediace může rodičům pomoci dohodnout kontakt odcházejícího rodiče s dítětem a důraz je kladen na to, aby dohoda, ke které rodiče dospěli, byla v zájmu dětí. Pokud je tedy v zájmu dítěte, aby si uchovalo kontakt s oběma rodiči i po rozvodu, mediace může pomoci (51).

Podle Warshaka (58) mediátoři udržují zájem dětí v centru úvah tím, že poučí rodiče o psychologickém vývoji dětí tím, že rodičům vyjasní chybné představy o tom, co děti z rozvedených rodin potřebují a co ne. Zároveň zde potvrzuje i skutečnost, která zazněla i od dvou pracovníků OSPOD a to, že mediátor by odmítl schválit jakýkoli rodičovský návrh, který by mohl být pro děti škodlivý.

Názorová nejednotnost převládala v otázce, která se týkala problematiky účasti dětí na mediačním procesu. Názory sociálních pracovníků OSPOD na to, zda je účast dětí na mediaci vhodná či nikoli se různily. Podle dvou oslovených je jejich přítomnost vhodná a měly by mít právo se vyjádřit. Objevil se i opačný názor v tom smyslu, že by děti u mediace neměly být. Uvedený názor byl zastoupen v jednom případě. Zbytek pracovníků by posuzoval, zda má dítě být u mediace či nikoliv, individuálně.

V názoru na to, zda je přítomnost dítěte při mediaci vhodná či nikoliv, mediátorky zdůrazňovaly individuální posouzení situace. Z odpovědí vyplynulo, že dítě by mělo dostat příležitost projevit svůj názor. Odlišné odpovědi se dostalo od jedné z mediátorek, která naopak přítomnost dětí při mediaci za vhodnou nepovažuje a pokud by mělo dojít k vyjádření dítěte, tak pouze za podmínky, že rodiče nebudou přítomni.

Na to, zda by do procesu mediace měly být zapojeny děti, existují rozporuplné názory, které sahají od jejich úplného vyloučení až po úplnou účast. Zastánci přesvědčení vylučujícího účast dětí na mediaci věří, že rodiče mohou nejlépe rozhodovat o svých dětech, a o celkové situaci po rozvodu. To má povzbudit rodiče, aby brali ohled na názor dětí, a posiluje jejich právo rozhodovat jménem dětí. Často zaznívá ještě jeden argument, podle kterého by děti neměly být přímo zapojovány do procesu

mediace, pokud totiž rodiče sami nedokázali dospět k dohodě a jejich nepřátelství se nijak nezmiňuje, neměly by děti být přítomny vyjednávání (51).

Jiná alternativa zapojuje děti ve větší míře a některých schůzek se účastní i děti. Zprostředkování dohody může být zaměřeno rovněž výhradně na dítě. Podle zastánců této alternativy pro děti může mít nesmírnou cenu vědomí, že jim někdo naslouchá a je pro ně důležité vědět, co se děje. Děti mohou považovat schůzku s mediátorem za bezpečnou příležitost vyjádřit to, co by doma neřekly. Od mediátora se jim rovněž může dostat ujištění, že na rozchodu rodičů nenesou vinu a to, že jsou rozzlobené či smutné je v pořádku. Zaznívá zde názor, jestliže mediátor hovoří o důležitých záležitostech, které ovlivní další život celé rodiny, jen se dvěma jejími členy a děti jsou vynechány, je pravděpodobné, že mediace nedospěje k nejlepšímu možnému výsledku (51).

Pokud se jedná o účast dětí na mediaci i Holá (18) nabádá k velké opatrnosti. Autorka zastává názor, že děti by měly být na konfliktech rodičů účastny minimálně. Děti by neměly být vtaženy do hledání řešení a rozhodování, ke komu budou patřit a jak se s rodiči budou stýkat. Děti by měly být přizvány až v okamžiku, když jsou jim rodiče již schopni společně představit některá konstruktivní řešení situace. Dále autorka uvádí jako možnost samostatnou individuální práci mediátora s dítětem formou oddělených sezení a dále mediaci, kdy práva a potřeby dítěte hájí jeho opatrovník.

Na počátku devadesátých let Česká republika ratifikovala Úmluvu o právech dítěte. Podle této úmluvy je nutno zabezpečit dítěti, které je schopno formulovat své vlastní názory, aby tyto názory mohlo svobodně vyjadřovat ve všech záležitostech, které se ho dotýkají, přičemž se názorům dítěte musí věnovat patřičná pozornost odpovídající jeho věku a úrovni. Podle českého zákona o rodině má dítě, které je schopno s ohledem na stupeň svého vývoje posoudit dosah opatření, která se ho týkají, právo obdržet potřebné informace a svobodně se vyjadřovat ke všem rozhodnutím rodičů týkajících se podstatných záležitostí jeho osoby a být slyšeno v každém řízení, v němž se o takových záležitostech rozhoduje (51)

Pokud zde hovoříme o dítěti, je důležité zmínit, že dítětem se rozumí každá lidská bytost mladší osmnácti let, pokud podle právního řádu státu, který se na dítě

vztahuje, není zletilost stanovena dříve (48). Já sama bych přítomnost dítěte na mediaci vždy nechala na individuálním posouzení.

V rozhovorech jsem se zajímala rovněž o to jakým způsobem pracovnice orgánu sociálně-právní ochrany dětí a oslovené mediátorky pohlíží na návrh zákona o mediaci v netrestních věcech.

Návrh zákona o mediaci v netrestních věcech zavádí institut registrovaného mediátora. Mediátorovým úkolem je, jak stojí v návrhu zákona, pomáhat řešit lidem jejich spory a to jinou, alternativní cestou. S pomocí mediátora se strany mohou snažit o uzavření právně závazné dohody, která vyhovuje všem a tím předejít soudnímu sporu, případně v soudním sporu nebudou muset pokračovat. Cílem zákona je odbřemnit soudy a přispět k rychlému a kultivovanému ukončení konfliktu (36).

V návrhu zákona není upravena veškerá mediační činnost v netrestních věcech, ale pouze mediace, která je prováděna registrovanými mediátory. Mediace je v zásadě dobrovolná, účastníci se mohou sami rozhodnout, zda ji podstoupí. Nikdo nemůže být nucen k řešení sporu ani k uzavření mediační dohody. V rodinných sporech má však soud pravomoc v rámci řízení účastníkům nařídít účast na první schůzce s mediátorem, která je bezplatná. V ostatních případech odměnu a náklady mediátora hradí strany rovným dílem, pokud se nedohodly jinak.

Výsledky získané výzkumem jsou následující. Pouze jedna z pracovnic byla se zmíněným návrhem blíže obeznámena a hodnotila ho jako prospěšný. Většina oslovených pracovnic návrh zákona o mediaci v netrestních věcech neznala. Tři pracovnice o existenci uvedeného návrhu věděly, ale jeho bližší znalost neměly.

K mému překvapení ani povědomí oslovených mediátorek o návrhu zákona o mediaci v netrestních věcech nebylo o moc větší. Oslovené svorně uvedly, že o existenci návrhu zmíněného zákona vědí, ale blíže seznámeni s ním nejsou, tudíž hodnotit nemohou. Pouze u jedné z mediátorek byla odpověď konkrétnější. Tázaná měla povědomí o tom, že se v uvedeném dokumentu pojednává o požadavcích na osobu mediátora.

Ne všichni odborníci návrh zákona o mediaci v netrestních věcech vítají. Podle Hladíkové (17) se jeví potřebnost uvedeného zákona jako diskutabilní. Autorka zastává

názor, že zviditelňování nových institutů prostřednictvím zákona je v rozporu se zásadami vědecké tvorby práva. Místo hypertrofie českého právního řádu je podle autorky účinnější postupně s rozvíjející se praxí nenásilně a systematicky naplnit rámec umožňující průchodnost práva zpřístupnění spravedlnosti prostřednictvím soudního systému i mimo systém soudní, a to za vzájemné návaznosti obou systémů.

Připravovaný zákon o mediaci v netrestních věcech má podle jeho zastánců zvýšit právní vědomí o mediaci. Hladíková (17) soudí, že lze takového účelu účinněji dosáhnout informováním o mediaci v médiích, činností orgánů veřejné moci a nástroji vzdělávacího systému pro nezletilé i zletilé.

Podle Knoblochové (26) náš právní řád prochází revolučním vývojem spojeným s implementací práva evropských společenství. Samotná implementace je jevem novým, navíc jsou na jejím základě zaváděny nové právní instituty, našim právem dosud neupravené. A i v této souvislosti lze podle autorky očekávat, že s ohledem na procesní praxi členských států Evropské unie i na samotné právo Evropských společenství budeme nuceni alternativní způsoby řešení sporů, tedy i mediaci, využívat a proto i v právním řádu zakotvit.

V další otázce tazatele zajímalo, zda pracovnice OSPOD a rovněž oslovené mediátorky spatřují budoucnost mediace jako prostředku k řešení rodinných (rozvodových) sporů. Zcela jednotné ve svých odpovědích pracovnice OSPOD nebyly. Podle čtyř z nich, má mediace potenciál, k tomu aby byla více využívána bez bližšího odůvodnění. Jedna oslovená si nemyslí, že mediaci budou v budoucnu rodiče častěji využívat. Další oslovená uvedla, že rodiče často o dohodu ani nestojí a chtějí, aby za ně rozhodl soud. Jedna z pracovnic vidí budoucnost mediace v souvislosti se zdražováním soudů. V odpovědi na otázku, zda mediátorky spatřují budoucnost mediace, jako prostředku k řešení rodinných (rozvodových) sporů panovala mezi mnou oslovenými shoda. Ode všech se dostalo kladného vyjádření.

Knoblochová (26) se stejně jako mediátorky domnívá, že mediace má do budoucna potenciál. Mediace je pro autorku nástrojem, který může odlehčit soudům, což je podle ní v současné době velice důležité. Navíc při mediaci existuje větší pravděpodobnost dosažení shody, neboť uzavření dohody asistuje mediátor, tedy osoba,

jejímž úkolem je vést sporné strany k uzavření dohody a která je k danému účelu speciálně školená.

V posledním okruhu, byly zařazeny otázky, které byly zaměřeny na spolupráci pracovníků OSPOD s mediátorkami zabývajícími se rozvodovou mediací. V jedné z otázek si pracovníce měly představit, jakým způsobem by rodičům mediaci představily. Umět mediaci rodičům kvalifikovaně představit, je podle mého názoru důležitým krokem k případnému zvýšení zájmu ze strany rodičů o tuto metodu. Pět dotázaných volilo jiná slova, ale v podstatě by mediaci představily podobným způsobem. Mediaci by popsaly jako možnost, která může rodičům pomoci domluvit se v záležitostech, které jsou pro ně podstatné s důrazem na účasti třetí osoby a s důrazem na dobrovolnost této metody. Jedna z pracovníků by si vzala na pomoc informační leták a jedna z pracovníků by rodiče odkázala na někoho, kdo je podle ní více kompetentní a má více informací.

Podle Bakaláře (3) jsou příslušné sociální pracovníce v rámci své pracovní činnosti s rodiči běžně ve styku a mají tak možnost je cíleně a efektivně informovat o možnosti využít mediační službu. Jinými slovy podle autora řečeno, každá sociální pracovníce může svým klientům doporučovat nejenom návštěvu manželské poradny, advokátní kanceláře, psychologa či psychoterapeuta, ale rovněž využití metody mediace. Podle Bakaláře (3) v případě, že rodiče budou s mediací kvalifikovaně seznámeni a bude jim nabídnuta, rodiče, kteří spolu alespoň v určité míře komunikují, této možnosti využijí.

Z uvedeného vyplývá, že pracovníce orgánu sociálně-právní ochrany dětí sehrávají při zavádění mediace do praxe významnou úlohou. To, jakým způsobem jsou schopny rodiče s mediací seznámit, kolik mají o mediaci informací, jakým způsobem jsou schopny je rodičům zprostředkovat, je klíčové.

Mediaci je podle pracovníků OSPOD vhodné rodičům doporučit téměř ve všech případech. Především pracovníce uváděly situace, kdy vidí, že rodiče jsou nakloněni tomu, svoji situaci řešit.

Podle Holé (18) je mediace vhodná pro jedince, kteří i nadále spolu musí spolupracovat, v našem případě se jedná o odděleně žijící rodiče, pokud jde o jejich

děti. Pro mediaci jsou vhodné ty spory, kde by odkládáním řešení mohlo dojít k negativnímu prohloubení důsledku konfliktu.

Na otázku, v jaké situaci by rodičům mediaci naopak nedoporučily, uváděly nejčastěji situace, kdy by jeden z rodičů byl závislý na návykových látkách, na alkoholu a v případě přítomnosti násilí v rodině. Uvedené situace byly zmíněny pěti dotázanými. Jedna z pracovnic uvedla, že by mediaci nedoporučila u rodiny, u které by věděla, že komunikace a vztahy jsou již velmi silně narušeny. Podle názoru jedné z pracovnic, není situace, ve které by indikace k mediaci nebyla vhodná.

Pro srovnání mediátorky za nevhodné účastníky mediace rovněž považují osoby, které trpí závislostí. Konkrétně zazněly hrací automaty, alkohol, drogy. Dále se s pracovnicemi OSPOD shodly v názoru, že mediace není vhodná v případech, pokud má žena z manžela obavy z důvodu jeho násilnického chování. Dvě mediátorky dodaly, že mediace by nemusela pomoci rodičům, u nichž je komunikace naprosto nefunkční a vztah se nachází v hluboké krizi.

Skutečnost, že existují výrazná omezení mediace, připouští i Smith (51). Žádný manželský vztah není stejný a každý člen páru je v některých oblastech silnější než druhý. V případech, kdy nerovnost je výsledkem strachu, stojí podle autorky za to zamyslet se nad vhodností mediace. Výsledkem může být zhoršení potíží nebo prohloubení nerovnosti.

Mediace vychází z předpokladu rovnosti mezi účastníky konfliktu. Podle Holé (18) jsou problémy nerovnosti naléhavé zvláště v rozvodové mediaci. Rozpor v síle stran byl identifikovaný jako nejdůležitější faktor pro vyloučení některých rozvodových případů z mediace. Vyloučení z mediace je ale podle autorky řešení příliš jednoduché. Takové konflikty by se podle autorky neřešily vůbec nebo by způsoby řešení byly omezené. Tím by ale došlo ke značnému omezení možnosti uplatnit mediaci a možnosti pomoci klientům. Názory vylučující z mediace případy spojené se závislostí na alkoholu a drogách jsou podle autorky také k diskuzi. Vhodné nejsou podle názoru autorky případy, kdy jedna ze stran nechce poskytovat veškeré informace.

Podle Teybera (56) mediace selhává ve třech situacích. A to v případech, kdy se některý z rodičů dopouští fyzického násilí, je-li závislý na drogách nebo alkoholu a

váže-li se štěstí a pocit bezpečí jednoho z rodičů na dítě. Pokud podle autora jeden z rodičů ustoupí a podepíše plán péče o dítě, ke kterému nemá důvěru, obvykle se kvůli němu později obrátí na soud nebo jej bude zpochybňovat.

Dále jsem se zajímala o skutečnost, pokud se pracovnícím OSPOD jeví mediace jako vhodná alternativa, navrhnou ji rodičům. Od pěti pracovníc zazněla odpověď, že ano. Od dvou oslovených jsem se dozvěděla, že mediaci rodičům nedoporučují. Jedna z toho důvodu, že si myslí, že by o ní nebyl zájem. Druhá pracovníce je zaměstnaná krátce a ještě neměla podle svých slov příležitost. Skutečnost, že pracovníce OSPOD rodičům mediaci doporučí je podle Bakaláře (3) v souladu s příslušnými právními předpisy. Jako prvek sociálně-právní ochrany dětí a rodiny nepřináší podle autora z hlediska příslušných orgánů nikterak větší zatížení. Podle Bakaláře je tomu naopak. Odpadají totiž zbytečná a marná úřední jednání se zneprátenými rodiči, znovu prováděná sociální šetření poměrů pro potřeby dlouhých a opakovaných soudních řízení, osobní účast na četných jednáních soudu a podobně.

Všechny mnou oslovené pracovníce OSPOD shodně uvedly, že kontakt na mediátora, který se zabývá rozvodovou mediací, jsou schopné rodičům zprostředkovat. Čtyři oslovené jsou v kontaktu s konkrétním mediátorem. V tom jestli je dostatek mediátorů, na které se rodiče mohou obrátit či nikoliv, se jejich názory lišily. Tři oslovené uvedly, že podle nich je jich dostatek. Tři pracovníce měly názor přesně opačný a jedna odpověděla, že neví, že jejich počet souvisí s poptávkou po rozvodové mediaci v tom kterém městě.

V rozhovorech s pracovníci OSPOD jsem se zajímala o skutečnost, jestli rodiče mají o mediaci zájem. V tom, jestli mají nebo nemají rodiče o mediace zájem, se zkušenosti jednotlivých pracovníc OSPOD lišily. Jednoznačná odpověď na tuto otázku nepadla. Převážily odpovědi, že některé rodiče možnost využít mediace jako prostředku k řešení zaujme a některé nikoliv. Jedna z pracovníc uvedla, že z její zkušenosti zájem o mediaci rodiče nemají. Jedna z oslovených uvedla, že se ještě nesetkala se situací, kdy by rodiče přišli obeznámeni s možností mediace a chtěli ji využít.

Podle Smitha (51) většina párů v současné době nemá zájem o dosažení dohody pomocí mediátora a dává přednost nařízení soudu, i přes to, že dohoda vniklá společnou

iniciativou obou stran, může mít delší trvání než rozhodnutí nařízené soudem. Jedním z důvodů, proč rodiče nemají o mediaci zájem, může být podle autorky skutečnost, že se cítí hluboce ukřivdění a chtějí, aby se vše projednávalo u soudu. Jiní mají pocit, že se v jejich vztahu nahromadilo již tolik nepřátelství, že nechtějí se svým bývalým partnerem pobývat ve společné místnosti. Někteří rodiče si uvědomují své nedostatečné verbální dovednosti a v důsledku toho očekávají, že při mediaci budou ve značné nevýhodě.

Rovněž mediátorky měly možnost ohodnotit spolupráci s pracovníci OSPOD. Jako poměrně dobrou ji hodnotily tři mediátorky. Jedna z oslovených popsala vzájemnou spolupráci jako výbornou. O možnosti mediace se mohou případní zájemci dozvědět rovněž z internetových stránek. Ty mají v současné době v provozu všechny mnou oslovená zařízení. S možností využití mediace seznamují rodiče při prvním kontaktu sami pracovníci.

Jedna z otázek kladená mediátorkám zněla, jakým způsobem probíhá zkontaktování protistrany. Na danou otázku odpovídaly oslovené následovně. Jedna z mediátorek se ve své praxi setkala pouze s klienty, kteří byli s metodou mediace seznámeni, ale jak uvedla, nebyl by pro ni problém telefonicky zkontaktovat druhou stranu a s mediací ji seznámit. Navázání spolupráce s druhou stranou prostřednictvím telefonu uvedly i další dvě mediátorky. Jedna z oslovených uvedla, že lepší výchozí situace pro další spolupráci je, pokud telefonický kontakt proběhnout nemusí a rodiče jsou schopni se informovat a domluvit se na návštěvě mediátora společně.

Zkušenosti mediátorek v tom, jestli je mediace častěji iniciována muži nebo ženami se také lišily. Dvě dotázané se častěji setkávají se situací, kdy zájem o mediaci vzejde na popud ženy. Jedna z pracovníků uvedla, že se setkává při své praxi stejně často s oběma případy. U jedné z oslovených nebyla odpověď jednoznačná, s tím, že záleží na tom, o jakou situaci se konkrétně jedná.

Dále jsem se v rozhovorech s mediátorkami zajímala o to, zdali je pro rozvodovou mediaci něco specifického. Podle názoru tří oslovených je specifické především to, že samotné prožívání rozvodu je pro mnoho rodičů velice náročné. Komunikace v nefungujícím vztahu je rovněž obtížná. Jedinou motivací k tomu, aby se

rodiče byli schopni dohodnout, je ze zkušenosti mediátorek, především dítě. Podle zkušeností jedné z mediátorek se naopak dítě často stává prostředkem, pomocí něhož chce jeden z rodičů ublížit tomu druhému. Podle jejího názoru je důležité, jakým způsobem k rozvodu dojde, s tím, že každý případ je ojedinelý a nelze tedy nikterak paušalizovat. Podstatné je rovněž to, jakým způsobem jsou rodiče schopni vnímat potřeby svých dětí.

Se skutečností, že při aplikaci rodinné mediace musí být brána v úvahu určitá specifika, která rodinné spory doprovázejí, se setkáme i u Mandové a Vinařové (30). Autorky potvrzují, že jde zpravidla o silně emočně nabitě vztahy, které mohou výrazně ovlivňovat všechny členy rodiny. Nezbytným úkolem mediátora je oddělit partnerskou rovinu od roviny rodičovské a podpořit vůli a schopnost rozcházejících se partnerů být přes vzájemný konflikt komunikujícími lidmi a kompetentními rodiči.

K tomu, aby se rodiče byli schopni dohodnout, potřebují, podle zkušenosti tří mediátorek, vždy odlišný počet sezení. Délka mediačního sezení se podle zkušenosti oslovených pohybuje v rozmezí jedné hodiny až maximálně dvou hodin a je odvislá od toho, o kolikáté sezení se jedná.

Ve výzkumné části jsem se zajímala rovněž o to, v kolika případech jsou rodiče schopni dospět k závěrečné dohodě. Podle zkušenosti jedné z mediátorek je schopno dohodnout se a sepsat dohodu šedesát procent klientů. Dvě oslovené nebyly schopny procentuálně vyjádřit, kolik případů končí uzavřením dohody. Jedna z mediátorek přikládala váhu až ověření funkčnosti dohody praxí.

Vytváření a sepsání dohody je, podle Holé (18), vyvrcholením procesu mediace. Tato fáze je podle autorky obtížná jak pro rodiče, tak i pro mediátora, z toho důvodu, že po sjednání rámcové dohody vzniká často dojem, že většina problémů je odstraněna. Teprve přesné formulování dohody může odhalit další problémy i skrytá nepochopení. Když potom dojde ke konfrontování s předchozí spokojeností s rámcovou dohodou, účastníci mohou být demotivováni. To, jakým způsobem vnímá kvalitu dohody mediátor, zde není rozhodující. Podstatné je, jak ji vnímají klienti a jak jsou s ní spokojeni.

Zajímala jsem se také o to, z jakých důvodů si mediátorky myslí, že dochází k situaci, kdy rodiče nejsou schopni se dohodnout. Setkala jsem se s následujícím názorem. K dohodě mezi rodiči nemusí dojít v situaci, kdy strany nehodlají ustoupit ze svých pozic a dají přednost rozhodnutí soudu. S uvedeným se ztotožnily dvě mediátorky. Z důvodu nezájmu jedné strany nebo obou stran nemusí dojít k dohodě podle zkušenosti další z nich. Pátrat po příčině toho, proč se rodiče nemohou dohodnout je důležité ze zkušenosti jedné z účastnic výzkumu. To, že se o problému mluví, může otevřít cestu další spolupráci.

S tím, že výsledkem procesu nemusí být vždy jen dohoda, se setkáváme i v literatuře. Stává se, že dochází k situacím, kdy dohody dosaženo není, účastníci rezignují na proces mediace a jednání ukončí (18).

Podle zkušenosti mediátorek není mediace jako prostředek k řešení rozvodových sporů stále dostatečně využívána, i přes to, že potenciál podle názoru oslovených tato metoda má.

6. Závěr

Zodpovězení dílčích otázek směřovalo k hlavnímu cíli diplomové práce, kterým bylo zmapovat, jakým způsobem je využívána rodinná (rozvodová) mediace a její potenciál k řešení rozvodových sporů v Jihočeském kraji. K získání komplexních informací o rozvodové mediaci byly osloveny mediátorky zabývající se touto problematikou a pracovnice orgánu sociálně-právní ochrany dětí, které jsou v rámci své pracovní činnosti s rodiči v kontaktu a mohou je o mediaci a jejích možnostech cíleně informovat.

Domnívám se, že cíl, který jsem si stanovila na začátku práce, byl dosažen a v diplomové práci jsou zodpovězeny hlavní významné okruhy související s daným tématem.

Po zhodnocení výsledků výzkumu lze říci, že většina rozvádějících se rodičů dává v současné době před mediací přednost soudnímu projednání a že potenciál mediace k řešení rozvodových sporů není v současné době plně využíván. Uvedený fakt bychom mohli dát do souvislosti, jak rovněž vyplynulo z výsledků výzkumu, s poměrně nízkým povědomím rodičů o této alternativní metodě.

Právě připravovaný zákon o mediaci v netrestních věcech by mohl podle jeho zastánců mimo jiné zvýšit povědomí odborné i laické veřejnosti o mediaci. Ne všichni odborníci, ale uvedený návrh zákona vítají, některým se jeví jako diskutabilní. V této záležitosti se necítím dostatečně kompetentní vyslovit jednostranný názor a přiklonit se na tu či onu stranu.

Diplomová práce má za cíl poskytnout čtenářům orientaci ve zkoumané oblasti a zodpovědět nejdůležitější otázky týkající se rodinné (rozvodové) mediace. Výsledky práce mohou vést ke zvýšení informovanosti v dané problematice. Diplomová práce může také posloužit jako pilotáž pro další rozsáhlejší výzkum.

7. Seznam použitých zdrojů:

1. Asociace mediátorů České republiky. *O asociaci*. [on-line]. [cit. 2010-2-7]. Dostupné z: <<http://www.amcr.cz/mediace/o-asociaci.php>>.
2. Asociace mediátorů České republiky. *O mediaci*. [on-line]. [cit. 2010-2-10]. Dostupné z: <<http://www.amcr.cz/mediace/o-mediaci.php>>.
3. BAKALÁŘ, E. a kol. *Rozvodová tematika a moderní psychologie*. Vyd. 1. Praha: Karolinum, 2006. 124s. ISBN 80-246-1089-2.
4. ČAKRT, M. *Konflikty v řízení a řízení konfliktů*. Vyd. 1. Praha: Management Press, 2000. 181s. ISBN 80-85943-81-6.
5. DeVito, J. *Základy mezilidské komunikace*. Vyd. 1. Praha: Grada Publishing, 2001. 420s. ISBN 80-7169-988-8.
6. DUDOVÁ, R., HASTRMANOVÁ, Š. *Sociologické studie. Otcové, matky a porozvodová péče o děti*. Vyd. 1. Praha: Sociologický ústav AV ČR, 2007. 129s. ISBN 978-80-7330-124-8.
7. DUNOVSKÝ, J. a kol. *Sociální pediatrie*. Vyd. 1. Praha: Grada Publishing, 1999. 279s. ISBN 80-7169-254-9.
8. EMERY, R. *Marriage, divorce, and children's adjustment*. 2nd ed. Thousand Oaks : SAGE Publications, 1999. 164 s. ISBN 0-7619-0252-X.
9. EMERY, R. *Renegotiating family relationships: divorce, child custody, and mediation*. 1st. ed. New York : The Guilford Press, 1994. 243 s. ISBN 0-89862-214-X.
10. FRIEDEL, J., PETERS-KÜHLINGER, G. *Komunikační a jiné „měkké“ dovednosti*. Vyd. 1. Praha: Grada Publishing, 2007. 112s. ISBN 978-80-247-2145-3.
11. HÁJEK, M. *Jak pracuje mediátor*. [on-line]. [cit. 2010-3-12]. Dostupné z: <<http://www.vlastnicesta.cz/akademie/management/jak-pracuje-mediator/>>.
12. HÁLA, J. Programy narovnání v podmínkách výkonu trestu. *České vězeňství*, 2006, roč. 14, č. 4, str. 12-13. ISSN 1213-9297.

13. HARWEY, J., FINE, M. *Children of divorce: stories of loss nad growth*. 1st ed. Mahwah : Lawrence Erlbaum Associates, 2004. 165 s. ISBN 0-8058-4669-7.
14. HEJDA, J. Alternativní řešení sporů. *Právní rádce*, 2005, roč. 13, č. 4, str. 4-10. ISSN 1210-4817.
15. HENDL, J. *Kvalitativní výzkum: Základní metody a aplikace*. 1. vyd. Praha: Portál, 2005. 408 s. ISBN 80-7367-040-2.
16. HINTNAUS, L. *Člověk a rodina, smysl a funkce rodiny*. Vyd. 1. České Budějovice: Jihočeská univerzita, 1998. 83s. ISBN 80-7040-315-2.
17. HLADÍKOVÁ, I. Diskuse o mediaci. *Soudce*, 2008, roč. 10, č. 1, str. 26-29. ISSN 1211-5347.
18. HOLÁ, L. *Mediace - způsob řešení mezilidských konfliktů*. Vyd. 1. Praha: Grada Publishing, 2003. 190s. ISBN 80-247-0467-6.
19. HOLÁ, L. Mediace a možnosti jejího využití. *Právo a rodina*, 2006, roč. 8, č. 5, str. 9-12. ISSN 1212-866X.
20. HORÁČEK, T. Mediace, téma k zamyšlení. *Právo a podnikání*, 1995, roč. 4, č. 8, str. 19-22. ISSN 1211-1120.
21. HUČÍN, J. *Mediace znamená učit se spolu mluvit*. *Psychologie dnes*, 1999, roč. 5, č. 10, str. 20-21. ISSN 1211-5886.
22. JILEMNICKÁ, J., TESAŘOVÁ, M. *Řešení konfliktů*. [on-line]. [cit. 2010-3-9]. Dostupné z:<http://www.mkc.cz/uploaded/otevrena_skola/mpp_reseni_konfliktu.pdf>.
23. JILKOVÁ, R. Alternativní způsoby řešení sporů, proč mediace? *Bulletin advokacie*, 2002, roč. 7, č. 10, str. 69-73. ISSN 1210-6348.
24. JUSANOVÁ, E., KUBICOVÁ, J., PATERA, L. *Rodinná mediace je prevencí a i řešením rodinných a rozvodových sporů*. [on-line]. [cit. 2010-3-10]. Dostupné z: <<http://www.resenisporu.cz/publik/uk2006.htm>>.
25. KAHOUN, V. a kol. *Vybrané kapitoly k sociální práci: Sociální práce II*. 1. Vyd. Praha: Triton, 2007. 281s. ISBN 978-80-7387-064-5.
26. KNOBLOCHOVÁ, V. Alternativní způsob řešení sporů. *Právník*, 2000, roč. 139, č. 9, str. 857-874. ISSN 0231-6625.

27. KOPŘIVA, K. *Lidský vztah jako součást profese*. 4.vyd. Praha: Portál, 2000. 147 s. ISBN 80 – 7178 – 429 – X.
28. KŘIVOHLAVÝ, J. *Konflikty mezi lidmi*. Vyd. 2. Praha: Porál, 2008. 192s. ISBN 978-80-7367-407-6.
29. LOVASOVÁ, L. *Rodinné vztahy*. Vyd. 1. Praha: Vzdělávací institut ochrany dětí, 2006. 32s. ISBN 80-86991-66-0.
30. MANDOVÁ, M., VINAŘOVÁ, J. *Mediace jako způsob řešení konfliktů. Právo a rodina*, 2004, roč. 6, č. 12, str. 21-22. ISSN 1212-866X.
31. MATĚJČEK, Z., DYTRYCH, Z. *Přestali jste být manželi, ale zůstáváte rodiči*. Vyd. 1. Praha: H&H, 1992. 16s. ISBN 80-85467-53-4.
32. MATĚJKOVÁ, E. *Jak řešit konflikty a problémy v partnerských vztazích*. Vyd. 1. Praha: Grada Publishing, 2007. 160s. ISBN 978-80-247-1832-3.
33. MATOUŠEK, O. *Metody a řízení sociální práce*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2003. 384s. ISBN 80-7178-548-2.
34. MATOUŠEK, O. *Rodina jako instituce a vztahová síť*. Vyd. 1. Praha: Sociologické nakladatelství, 1993. 124s. ISBN 80-901424-7-8.
35. MATOUŠEK, O. *Slovník sociální práce*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2003. 288s. ISBN 80-7178-549-0.
36. Ministerstvo spravedlnosti České republiky. *Návrh zákona o mediaci v netrestních věcech a o změně některých zákonů*. [on-line]. [cit. 2010-2-3]. Dostupnéz:<<http://portal.justice.cz/Justice2/MS/ms.aspx?k=4978&o=23&j=33&d=281981>>.
37. MOJŽÍŠOVÁ, A. *Kapitoly sociální práce v praxi*. Vyd. 1. České Budějovice: Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích. Zdravotně sociální fakulta, 2008. 139s. ISBN 978-80-7394-074-4.
38. MORINEAU, J. *Mediace řeší konflikty*. *Psychologie dnes*, 1999, roč. 5, č. 6, str 20-21 ISSN 1211-5886.
39. NAKONEČNÝ, M. *Úvod do psychologie*. Vyd. 1. Praha: Academia, 2003. 507s. ISBN 80-200-0993-0.

40. NOVÁKOVÁ, L. Spory můžeme řešit i jinak. *Český zápas*, 2008, roč. 88, č. 1, str. 1-3. ISSN 0323-1321.
41. NOVOTNÁ, V. Řešení konfliktů a sporů mediací. *Právní rádce*, 2003, roč. 11, č. 11, str. 20-21. ISSN 1210-4817.
42. PAVLÁT, J., ŠUSTA, M. Děti v rodičovských soudních sporech. *Československá psychologie*, 2008, roč. 52, č. 5, str. 458-467. ISSN 0009-062X.
43. PLAMÍNEK, J. *Jak řešit konflikty*. Vyd. 1. Praha: Grada Publishing, 2006. 132s. ISBN 80-247- 1591-0.
44. PLAMÍNEK, J. *Řešení konfliktů a umění rozhodovat*. Vyd. 1. Praha: Agro, 1994. 198s. ISBN 80-85794-14-4.
45. PLAŇAVA, I. *Manželství a rodiny. Struktura, dynamika, komunikace*. Vyd. 1. Brno: Doplněk, 2000. 296s. ISBN 80-7239-039-2.
46. PLHÁKOVÁ, A. *Učebnice obecné psychologie*. Vyd. 1. Praha: Academia, 2004. 472s. ISBN 978-80-200-1499-3.
47. POSPÍŠIL, M. *Řešení konfliktů a stresů*. Vyd. 1. Plzeň: Pospíšilová Alena, 2007. 306s. ISBN 978-80-903529-1-9.
48. *Práva dítěte v dokumentech*. Praha: Odbor prevence kriminality MV ČR, 1998. 94s. ISBN 80-8521-56-7.
49. RISKIN, L., ARNOLD, T., KEATING, M. *Mediace aneb jak řešit konflikty*. Vyd. 1. Praha: Palata, 1997. 126s. ISBN 80-901710-6-0.
50. ŘEZÁČ, J. *Sociální psychologie*. Vyd. 1. Brno: Paido, 1998. 268s. ISBN 80-
51. SMITH, H. *Děti a rozvod*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2004. 184s. ISBN 80-7178-906-2.
52. SOBOTKOVÁ, I. *Psychologie rodiny a pediatrie: Styčné body a možnosti spolupráce*. *Pediatrie pro praxi*, 2006, roč. 7, č. 6, s 348-350 ISSN 1213-0494.
53. STÖHROVÁ, H., ŠIŠKOVÁ, T. *Konflikt k životu patří*. [on-line]. [cit. 2010-1-7]. Dostupné z: <<http://www.amcr.cz/projekty-01/konflikt-k-zivotu-patri.php>>.
54. SVOBODA, I. *Úvod do studia Mediace a probace*. Vyd. 1. Zlín: Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně, 2005. 118 s. ISBN 80-7318-261-0.

55. ŠULOVÁ, L. *Rodina funkční a dysfunkční*. Právo a rodina, 2006, roč. 8, č. 1, str. 8-12. ISSN 1212-866X.
56. TEYBER, E. *Děti a rozvod*. Vyd. 1. Praha: Návrat domů, 2007. 227s. ISBN 978-80-7255-163-7.
57. TRÉLAUN, B. *Překonávání konfliktů v rodině*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2005. 144s. ISBN 80-7178-935-6.
58. WARSHAK, R. *Revoluce v porozvodové péči o děti*. Vyd. 1. Praha: Portál, 1996. 240s. ISBN 80-7178-089-8.

8. Klíčová slova

Konflikt

Mediace

Mediátor

Rodinné spory

Rozvodová mediace

Děti v rodičovských soudních sporech

9. Přílohy

- 1.) Okruhy otázek určených pracovníkům/pracovnicím orgánu sociálně-právní ochrany dětí.
- 2.) Okruhy otázek určených mediátorům/mediátorkám zabývajícím se rodinnou (rozvodovou) mediací.
- 3.) Návrh zákona o mediaci v netrestních věcech a o změně některých zákonů

Okruhy otázek určených pracovníkům/pracovnícím orgánu sociálně právní ochrany dětí

- 1) Otázky zaměřené na metodu mediace obecně
- 2) Otázky zaměřené na pracovní pozici mediátora
- 3) Otázky zaměřené na rozvodovou mediaci
- 4) Otázky zaměřené na spolupráci s mediátory zabývajícími se rodinou (rozvodovou) mediací

1.) Okruh – otázky zaměřené na metodu mediace obecně

- Jakým způsobem jste se seznámil/a s metodou mediace?
- Jak byste definoval/a mediaci?
- V čem spatřujete výhody mediace?
- Vidíte naopak v něčem i její nevýhody?
- Jaké povědomí o mediaci a možnostech jejího využití mají podle Vás rodiče?

2.) Okruh – otázky zaměřené na pracovní pozici mediátora

- Jaká je úloha mediátora v procesu mediace?
- Jaký by měl podle Vás být mediátor zabývající se rodinnou (rozvodovou) mediací?
- Jaké vzdělání by podle Vás měl mít mediátor zabývající se rodinnou (rozvodovou) mediací?

3.) Okruh - otázky zaměřené na rozvodovou mediaci

- V čem podle Vás může rozvádějícím se rodičům mediace pomoci?
- Jsou v mediaci zohledněny zájmy dětí, jaký je Váš názor?
- Co si myslíte o účasti dětí na mediaci?
- Jak hodnotíte návrh zákona o mediaci v netrestních věcech?
- Spatřujete budoucnost mediace jako prostředku k řešení rodinných sporů?

4.) Okruh - otázky zaměřené na spolupráci s mediátory zabývajícími se rodinnou (rozvodovou) mediací

- Představte si situaci, kdy máte rodičům mediaci představit, jakým způsobem byste to udělala?
- Kdy je podle Vás vhodné rodičům mediaci doporučit?
- Kdy si naopak myslíte, že doporučit rodičům mediaci vhodné není?
- Pokud se Vám mediace jeví jako vhodná alternativa pro rodiče, jak dále postupujete?
- Je podle Vás dostatek kvalifikovaných mediátorů, které můžete rodičům doporučit?
- Jste s některým z mediátorů ve stálém kontaktu?
- Z Vaší zkušenosti, jaký je zájem ze strany rodičů o mediaci?

Okruhy otázek určených mediátorům/mediátorkám zabývajícím se rodinnou (rozvodovou) mediací

- 1) Otázky zaměřené na vstup do rodinné (rozvodové) mediace
- 2) Otázky zaměřené na metodu mediace obecně
- 3) Otázky zaměřené na pracovní pozici mediátora
- 4) Otázky zaměřené na rodinnou (rozvodovou) mediaci
- 5) Otázky zaměřené na dostupnost mediace

1.) Okruh - otázky zaměřené na vstup do rodinné (rozvodové) mediace

- Jakým způsobem byste popsal/a spolupráci mezi Vámi a pracovníky OSPODu?
- Jakým dalším způsobem se o Vás klienti dozvídají?
- Jakým způsobem probíhá zkontaktování protistrany, pokud Vás klient osloví?
- Vyhledávají a iniciují mediaci většinou muži nebo ženy?

2.) Okruh - otázky zaměřené na metodu mediace obecně

- Jakým způsobem byste definoval/a mediaci?
- V čem spatřujete výhody mediace?
- V čem naopak spatřujete její nevýhody?
- Jaké povědomí o mediaci a možnostech jejího využití mají podle Vás rodiče obecně?

3.) Otázky zaměřené na pracovní pozici mediátora

- Jakou úlohu podle Vás sehrává v procesu mediace mediátor?
- K tomu, aby mediátor dosáhl profesionálního výkonu ve své profesi, co podle Vás musí splňovat?
- Čeho by se měl mediátor zdržet při výkonu své profese?

4.) Otázky zaměřené na rodinnou (rozvodovou) mediaci

- Co je podle Vás specifické pro rozvodovou mediaci?
- V čem podle Vás může rozvádějícím se rodičům mediace pomoci?
- Pokud pomineme rozvodové situace, jaké rodinné konflikty je podle Vás vhodné řešit pomocí mediace?
- Jaké podmínky musí rodiče splňovat, aby jim mediace mohla pomoci?
- V jakých případech není indikace k mediaci u rodičů vhodná?
- Jsou v mediaci zohledněny zájmy dětí? Jaký je Váš názor?
- Co si myslíte o účasti dětí na mediaci?
- Kolik sezení obvykle rodiče potřebují k tomu, aby byli schopni se dohodnout?
- Jak dlouho trvá jedno sezení s rodiči?
- Kolik případů v procentech končí uzavřením dohody?
- Pokud k dohodě nedojde, proč myslíte, že tomu tak bylo?
- Jak hodnotíte návrh zákona o mediaci v netrestních věcech?
- Spatřujete budoucnost této metody jako prostředku k řešení rodinných sporů?

5.) Otázky zaměřené na dostupnost mediace

- Je mediace finančně dostupná pro každého?
- Podílejí se strany na úhradě rovným dílem?
- Je mediace v České republice dostatečně využívána k řešení rodinných (rozvodových) sporů?

N á v r h

ZÁKON
ze dne 2009,
o mediaci v netrestních věcech a o změně některých zákonů

Parlament se usnesl na tomto zákoně České republiky:

ČÁST PRVNÍ

Mediace v netrestních věcech

§ 1

Předmět úpravy

(1) Tento zákon zpracovává příslušné předpisy Evropských společenství¹ a upravuje výkon a účinky mediace v netrestních věcech, a to i ve věcech s přeshraničním prvkem (dále jen „mediace“).

(2) Tento zákon dále upravuje

- a) vznik práva vykonávat činnost registrovaného mediátora,
- b) práva a povinnosti registrovaného mediátora,
- c) činnost hostujícího registrovaného mediátora,
- d) vedení registru mediátorů a registru mediátorů v rodinných sporech,
- e) vzdělávání žadatelů o zápis do registru mediátorů nebo do registru mediátorů v rodinných sporech,
- f) akreditaci vzdělávacích zařízení pro registrované mediátory,
- g) působnost Ministerstva spravedlnosti (dále jen „ministerstvo“) na úseku mediace,
- h) přestupky a správní delikty na úseku mediace.

CELEX: 32008L0052

§ 2

Působnost zákona

(1) Zákon se vztahuje na mediaci podle § 3 písm. a) a b) prováděnou v jakýchkoli

---

¹ Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2008/52/ES ze dne 21. května 2008 o některých aspektech mediace v občanských a obchodních věcech.

sporech, které vznikají zejména z občanskoprávních, rodinných, pracovních, obchodních nebo správněprávních vztahů, pokud jiný zákon nevyklučuje vyřešit spor smírem nebo dohodou.

(2) Zákon se nevztahuje na mediaci v trestních věcech podle zákona o Probační a mediační službě, ve znění pozdějších předpisů.

CELEX: 32008L0052

§ 3

Základní pojmy

Pro účely tohoto zákona se rozumí

- a) mediací postup při řešení sporů za účasti jednoho nebo více registrovaných mediátorů, který podporuje komunikaci mezi osobami na sporu zúčastněnými (dále jen „strany sporu“) tak, aby jim pomohl dosáhnout smírného vyřešení jejich sporu uzavřením mediační dohody,
- b) mediací s přeshraničním prvkem mediace, kdy má alespoň jedna ze stran sporu bydliště nebo se obvykle zdržuje v jiném členském státě, než kterákoli jiná strana, a to ke dni, k němuž strany sporu uzavřou dohodu o provedení mediace,
- c) registrovaným mediátorem fyzická osoba, která je zapsaná v registru mediátorů nebo v registru mediátorů v rodinných sporech,
- d) hostujícím registrovaným mediátorem osoba usazená na území Evropské unie, členských států Dohody o Evropském hospodářském prostoru nebo Švýcarské konfederace (dále jen „členský stát“), která vykonává v jiném členském státě činnost srovnatelnou s činností registrovaného mediátora a má v úmyslu dočasně nebo příležitostně vykonávat činnost registrovaného mediátora na území České republiky, a která je zapsána v registru mediátorů nebo v registru mediátorů v rodinných sporech,
- e) rodinným sporem řízení ve věcech výchovy a výživy nezletilého dítěte a styku rodičů, prarodičů a sourozenců s ním,
- f) dohodou o provedení mediace písemná dohoda mezi stranami sporu a nejméně jedním registrovaným mediátorem o provedení mediace,
- g) mediační dohodou písemná dohoda stran sporu upravující mezi nimi práva a povinnosti, uzavřená před registrovaným mediátorem.

CELEX: 32008L0052

§ 4

Zahájení mediace

- (1) Před zahájením mediace je registrovaný mediátor povinen počít strany sporu

o svém postavení při řešení sporu, o účelu a zásadách mediace, o účincích dosažené mediační dohody, o možnosti mediaci kdykoliv ukončit, o odměně za mediaci a o nákladech mediace.

(2) Mediace je zahájena uzavřením dohody o provedení mediace.

(3) Dohoda o provedení mediace musí být písemná a musí obsahovat minimálně

- a) označení stran sporu²,
- b) jméno, příjmení a sídlo registrovaného mediátora,
- c) vymezení předmětu sporu, který je předmětem mediace
- d) výši odměny a náhrad registrovaného mediátora za provedenou mediaci nebo způsob jejího určení,
- e) dobu, na kterou je dohoda o provedení mediace uzavřena, nebo informaci, že dohoda o provedení mediace je uzavřena na dobu neurčitou.

(4) Po dobu mediace, nejvýše však jeden rok, neběží v předmětu mediace promlčecí doba ani lhůta pro zánik práva. Tyto lhůty neběží ani je-li mediace vedena v jiném členském státu dle právních předpisů tohoto členského státu a promlčecí doba či lhůta pro zánik práva dle těchto předpisů v předmětu mediace neběží, nejvýše však po dobu jednoho roku.

CELEX: 32008L0052

§ 5

Role soudu v mediaci

- (1) Pokud již bylo zahájeno řízení před soudem, soud řízení z důvodu provedení mediace na návrh všech účastníků řízení nebo s jejich souhlasem přeruší. Soud určí lhůtu, na kterou je řízení přerušeno, nejdéle však na 1 rok, a ustanoví registrovaného mediátora.
- (2) Shodnou-li se účastníci řízení na osobě registrovaného mediátora, ustanoví soud pro vedení mediace tuto osobu. Je-li předmětem řízení rodinný spor, může soud v případě, že se účastníci neshodnou na osobě registrovaného mediátora v rodinných sporech, ustanovit pro vedení mediace pouze osobu zapsanou v registru mediátorů v rodinných sporech.
- (3) Je-li to účelné, může soud v rodinných sporech účastníkům řízení nařídit první schůzku u registrovaného mediátora v rodinných sporech. Nařídí-li soud takto

---

² § 79 odst. 1 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů.

první schůzku, přeruší řízení z důvodu provedení mediace nejvýše na dobu tří měsíců. Tím není dotčeno právo soudu nařídit předběžné opatření. První schůzku však nelze nařídit po dobu platnosti předběžného opatření podle § 76b občanského soudního řádu.

- (4) Doba, na kterou soud řízení přeruší, začíná běžet od právní moci usnesení o přerušení řízení a jejím uplynutím soud v řízení pokračuje, aniž by o tom vydal rozhodnutí.
- (5) Soud vyrozumí ustanoveného registrovaného mediátora o jeho ustanovení, o právní moci usnesení o přerušení řízení z důvodu provedení mediace a o lhůtě, na kterou bylo soudní řízení přerušeno.
- (6) Po skončení soudem nařízené první schůzky předloží registrovaný mediátor soudu dohodu o provedení mediace nebo soud informuje, že k uzavření dohody o provedení mediace nedošlo. Zároveň soudu předloží vyúčtování své odměny za tuto první schůzku se stranami sporu; soud následně rozhodne o odměně registrovaného mediátora za první schůzku.
- (7) Pokud není mediace ukončena ve lhůtě, na kterou bylo soudní řízení přerušeno, předloží registrovaný mediátor soudu stanovisko, ve kterém uvede důvody pro další přerušení řízení. Toto stanovisko doručí soudu nejpozději 15 dnů před uplynutím lhůty stanovené soudem v usnesení o přerušení řízení.
- (8) Ustanovení odstavců 1 až 7 se uplatní přiměřeně, i pokud je spor veden před správním orgánem.

CELEX: 32008L0052

§ 6

Odmítnutí mediace

(1) Registrovaný mediátor je oprávněn odmítnout své ustanovení, byla-li první schůzka u něj nařízena stranám sporu soudem, jen jestliže

- a) některá strana sporu neposkytuje k provedení mediace potřebnou součinnost, nebo
- b) pro to má jiné závažné důvody.

(2) Registrovaný mediátor je povinen odmítnout své ustanovení, je-li mu známo, že jsou tu důvody, pro které by byl povinen již zahájenou mediaci ukončit.

(3) Registrovaný mediátor je povinen zahájenou mediaci ukončit, jestliže

- a) jedné ze stran sporu v téže věci nebo ve věci, která souvisí s předmětem sporu, poskytuje nebo již poskytl právní služby či psychologické poradenství,
- b) se zřetelem na jeho poměr k věci nebo ke stranám sporu je tu důvod pochybovat o jeho nepodjatosti nebo nestrannosti,

- c) informace, kterou má o některé ze stran mediace, by mohla ohrozit jeho nezávislost nebo nestrannost,
- d) dojde k narušení nezbytné důvěry mezi ním a některou ze stran sporu, nebo
- e) dojde k pozastavení jeho oprávnění vykonávat činnost registrovaného mediátora nebo k jeho vyškrtnutí z registru mediátorů.

§ 7

Ukončení mediace

(1) Mediace končí dnem

- a) uzavření mediační dohody,
- b) doručení písemného prohlášení registrovaného mediátora všem stranám sporu, že mediace je ukončena z některého důvodu uvedeného v § 6 odst. 3,
- c) doručení písemného prohlášení strany sporu registrovanému mediátorovi, že v mediaci nebude nadále pokračovat, nebo
- d) uplynutí doby stanovené v dohodě o provedení mediace.

(2) Dojde-li k ukončení mediace písemným prohlášením strany sporu, informuje o této skutečnosti registrovaný mediátor ostatní strany sporu.

(3) Pokud bylo soudní či správní řízení přerušeno z důvodu provedení mediace, registrovaný mediátor informuje bez zbytečného odkladu příslušný soud či správní orgán o způsobu, důvodech a datu ukončení mediace, a skončila-li mediace uzavřením mediační dohody, předloží mu zároveň mediační dohodu.

§ 8

Mediační dohoda

(1) Mediační dohoda je uzavřena podpisem všech stran sporu, jejichž práva a povinnosti upravuje a podpisem registrovaného mediátora, kterým se stvrzuje, že dohoda byla uzavřena v rámci mediace.

(2) Jestliže má být mediační dohoda podkladem pro výkon rozhodnutí či nařízení exekuce, musí

- a) o ní být následně sepsán notářský nebo exekutorský zápis se svolením k vykonatelnosti, nebo

- b) být schválena soudem jako smír.

§ 9

Výkon činnosti registrovaného mediátora

(1) Registrovaný mediátor je povinen

- a) vykonávat svou činnost osobně, nezávisle, nestranně a s náležitou odbornou péčí,
- b) respektovat názory stran sporu a navrhopvat jim možná řešení sporu, vytvářet podmínky pro jejich vzájemnou komunikaci a pro nalezení řešení, které zohledňuje zájmy obou stran,
- c) bez zbytečného odkladu informovat strany sporu o všech skutečnostech, pro které by byl povinen již zahájenou mediací ukončit, pokud by se zřetelem na jeho poměr k věci nebo ke stranám sporu mohl být důvod pochybovat o jeho nepodjatosti nebo nestrannosti,
- d) stvrdit svým podpisem mediační dohodu, která byla uzavřena stranami sporu v rámci mediace.

(2) Registrovaný mediátor nesmí

- a) jakýmkoliv způsobem sám o sporu rozhodovat nebo nutit strany sporu, aby přijaly jím navrhované řešení,
- b) ve sporu, ve kterém vede nebo vedl mediaci, poskytovat právní služby pouze jedné ze stran sporu, i když je jinak k poskytování právních služeb podle jiného právního předpisu oprávněn,
- c) vést mediaci mezi stranami sporu, kterým ve stejné věci v minulosti poskytoval právní služby nebo psychologické poradenství.

§ 10

Povinnost mlčenlivosti registrovaného mediátora

(1) Registrovaný mediátor je povinen zachovávat mlčenlivost o všech skutečnostech, o nichž se dozvěděl v souvislosti s výkonem mediace, a to i po vyškrtnutí z registru mediátorů nebo z registru mediátorů v rodinných sporech.

(2) Listiny předložené v mediačním řízení některou ze stran sporu nebo sdělení učiněná v tomto řízení některou ze stran sporu nelze použít jako důkazní prostředek v občanském soudním řízení, správním řízení nebo rozhodčím řízení bez souhlasu strany sporu, která předložila příslušnou listinu nebo učinila příslušné sdělení; to neplatí

v případě sporu plynoucího z výkonu dohledové činnosti ministerstva mezi registrovaným mediátorem a ministerstvem a u listin a sdělení, které již byly dříve jako důkazní prostředky v řízení použity.

(3) Povinnosti mlčenlivosti mohou registrovaného mediátora zprostit pouze všechny strany sporu společným prohlášením. Smrtí nebo zánikem některé ze stran sporu přechází právo zprostit registrovaného mediátora mlčenlivosti na jejího právního nástupce.

(4) Povinností mlčenlivosti není registrovaný mediátor vázán

- a) v rozsahu nezbytném pro řízení před soudem nebo jiným příslušným orgánem, je-li předmětem řízení spor plynoucí z výkonu činnosti registrovaného mediátora mezi ním a stranou nebo stranami sporu anebo jejich právními nástupci,
- b) v rozsahu nezbytném pro řízení před soudem nebo jiným příslušným orgánem, je-li předmětem řízení spor plynoucí z výkonu dohledové činnosti ministerstva mezi registrovaným mediátorem a ministerstvem,
- c) pro účely trestního řízení.

(5) Povinnosti mlčenlivosti se registrovaný mediátor nemůže dovolávat vůči ministerstvu při výkonu dohledu nad činností registrovaného mediátora.

(6) Povinnost mlčenlivosti registrovaného mediátora se vztahuje obdobně též

- a) na jeho zaměstnance, jakož i na jiné osoby, které se s registrovaným mediátorem podílejí na zajištění průběhu mediace,
- b) na zaměstnance ministerstva při výkonu dohledu nad činností registrovaného mediátora.

(7) Ten, kdo je mediátorem dle právních předpisů jiného členského státu, nesmí být nucen porušit povinnost mlčenlivosti v rozsahu, v jakém je mu uložena právními předpisy členského státu, na jejichž základě poskytuje své služby.

CELEX: 32008L0052

§ 11

Odpovědnost za škodu

(1) Registrovaný mediátor odpovídá stranám sporu za škodu, kterou jim způsobil porušením právní povinnosti v souvislosti s výkonem mediace. Registrovaný mediátor odpovídá za škodu i tehdy, byla-li škoda způsobena při výkonu mediace osobou, kterou použil k plnění svých úkolů; případná odpovědnost této osoby podle jiných právních předpisů tím není dotčena.

(2) Registrovaný mediátor se odpovědnosti za škodu zproští, jen když prokáže, že škodě nemohlo být zabráněno ani při vynaložení veškerého úsilí, které je po něm možné požadovat.

§ 12

Odměna a náhrada nákladů registrovaného mediátora

(1) Registrovaný mediátor má právo na odměnu za provedenou mediaci a na náhradu hotových výdajů, které účelně vynaložil v rámci mediace. Těmito hotovými výdaji jsou zejména cestovní výdaje, poštovné, náklady na pořízení opisů a fotokopii. Registrovaný mediátor má právo požadovat od stran sporu přiměřenou zálohu na odměnu a náhradu hotových výdajů.

(2) Není-li v dohodě o provedení mediace dohodnuto jinak, hradí strany sporu odměnu registrovaného mediátora a náhradu jeho hotových výdajů rovným dílem. Nařídí-li soud první schůzku u registrovaného mediátora, hradí stát registrovanému mediátorovi odměnu za první schůzku stran sporu s registrovaným mediátorem, a to v rozsahu nejvýše tří hodin. Výše odměny v těchto případech je stanovena prováděcím právním předpisem.

(3) Je-li registrovaný mediátor plátcem daně z přidané hodnoty, náleží mu k odměně a k náhradě hotových výdajů rovněž částka odpovídající této dani, kterou je registrovaný mediátor povinen z odměny a z náhrady hotových výdajů odvést podle zákona o dani z přidané hodnoty.

§ 13

Označení registrovaný mediátor

Registrovaný mediátor je oprávněn při výkonu mediační činnosti používat označení „registrovaný mediátor“. Označení „registrovaný mediátor“, ani od něho odvozené tvary slov, není oprávněna používat jiná osoba.

§ 14

Dohled nad činností registrovaného mediátora

(1) Ministerstvo vykonává dohled nad činností registrovaného mediátora, zejména prověřuje dodržování povinností stanovených tímto zákonem registrovanému mediátorovi. Ministerstvo provádí dohled i na základě písemných podnětů právnických nebo fyzických osob a státních orgánů.

(2) Při výkonu dohledu je ministerstvo oprávněno

- a) nahlížet do listin předložených v rámci mediace a dalších podkladů souvisejících s věcí, která je předmětem dohledu,
- b) požadovat předložení dohody o provedení mediace a mediační dohody,
- c) požadovat ve lhůtě, kterou stanoví, písemné vyjádření registrovaného mediátora k věci, která je předmětem dohledu,
- d) požadovat ústní vysvětlení registrovaného mediátora k věci, která je předmětem dohledu, pokud písemné vyjádření není nutné nebo je nedostatečné.

(3) Registrovaný mediátor je povinen ministerstvu při výkonu dohledu poskytnout požadovanou součinnost tím, že

- a) zašle ve lhůtě stanovené ministerstvem listiny a další podklady, o které bude požádán,
- b) poskytne písemné vyjádření, se dostaví na předvolání k podání ústního vysvětlení.

Oprávnění vykonávat činnost registrovaného mediátora

§ 15

Poskytovat služby registrovaného mediátora je oprávněna pouze osoba zapsaná v registru mediátorů nebo v registru mediátorů v rodinných sporech, pokud jí nebylo oprávnění poskytovat služby registrovaného mediátora pozastaveno.

§ 16

(1) Ministerstvo bez zbytečného odkladu zapíše na žádost do registru mediátorů nebo do registru mediátorů v rodinných sporech fyzickou osobu, která

- a) je plně způsobilá k právním úkonům,

- b) bezúhonná,
- c) získala vyšší odborné nebo vysokoškolské vzdělání v České republice, nebo která získala vyšší odborné nebo vysokoškolské vzdělání v zahraničí, pokud mezinárodní smlouva, kterou je Česká republika vázána, uznání takového vzdělání stanoví, anebo které bylo toto vzdělání uznáno podle jiného právního předpisu,
- d) je odborně způsobilá podle § 25,
- e) nebyla v posledních 5 letech před podáním žádosti vyškrtuta z registru mediátorů nebo z registru mediátorů v rodinných sporech postupem podle § 21 odst. 3,
- f) uhradila ministerstvu správní poplatek za žádost o zápis do registru mediátorů nebo do registru mediátorů v rodinných sporech podle jiného právního předpisu³.

(2) Za bezúhonného se pro účely tohoto zákona nepovažuje ten, kdo byl pravomocně odsouzen

- a) pro úmyslný trestný čin k nepodmíněnému trestu odnětí svobody,
- b) pro trestný čin spáchaný v souvislosti s výkonem registrovaného mediátora.

(3) Za účelem doložení bezúhonnosti fyzické osoby si ministerstvo vyžádá výpis z evidence Rejstříku trestů. Žádost o vydání výpisu z evidence Rejstříku trestů a výpis z evidence Rejstříku trestů se předávají v elektronické podobě, a to způsobem umožňujícím dálkový přístup.

§ 17

(1) V žádosti o zápis do registru mediátorů nebo do registru mediátorů v rodinných sporech žadatel uvede

- a) jméno, příjmení, datum narození, adresu trvalého pobytu a adresu, která má být jeho sídlem,
- b) adresu pro doručování písemností na území České republiky, pokud je odlišná od adresy trvalého pobytu nebo od adresy sídla, popřípadě elektronickou adresu pro doručování písemností,
- c) další kontaktní údaje (telefon, fax, elektronickou adresu, adresu dalšího místa výkonu činnosti odlišnou od adresy sídla), pokud je žadatel požaduje uvést v registru mediátorů nebo v registru mediátorů v rodinných sporech,
- d) zda požaduje zápis do registru mediátorů nebo do registru mediátorů v rodinných sporech,
- e) specializaci, pokud ji žadatel požaduje uvést v registru mediátorů nebo v registru mediátorů v rodinných sporech,
- f) jazyk, ve kterém bude mediaci poskytovat.

---

³ č. 634/2004 Sb., o správních poplatcích, ve znění pozdějších předpisů

(2) K žádosti o zápis do registru mediátorů nebo do registru mediátorů v rodinných sporech musí být připojen

- a) doklad prokazující splnění podmínky vzdělání podle § 16 odst. 1 písm. c),
- b) osvědčení o úspěšném absolvování předepsané zkoušky u akreditovaného vzdělávacího zařízení ne starší než 5 let.

(3) Seznam specializací registrovaných mediátorů, které lze uvést v registru mediátorů či registru mediátorů v rodinných sporech, zveřejní ministerstvo způsobem umožňujícím dálkový přístup.

§ 18

(1) Ministerstvo na žádost vypracovanou v českém jazyce zapíše bez zbytečného odkladu do registru mediátorů či registru mediátorů v rodinných sporech, jako hostujícího registrovaného mediátora, osobu, která předloží doklad potvrzující, že je usazena v členském státě a v souladu s jeho právními předpisy vykonává činnost srovnatelnou s činností registrovaného mediátora a že jí oprávnění k výkonu této činnosti v členském státě nebylo odejmuto ani dočasně pozastaveno.

(2) V žádosti o zápis uvede tato osoba náležitosti dle § 17 odst. 1.

§ 19

(1) Ministerstvo zveřejní způsobem umožňujícím dálkový přístup vzor formuláře pro žádost o zápis do registru mediátorů a registru mediátorů v rodinných sporech.

(2) Ministerstvo vydá registrovanému mediátorovi bez zbytečného odkladu potvrzení o zápisu do registru mediátorů nebo do registru mediátorů v rodinných sporech, které obsahuje jméno, příjmení registrovaného mediátora, datum jeho narození, adresu jeho trvalého pobytu, skutečnost, zda došlo k zápisu do registru mediátorů nebo do registru mediátorů v rodinných sporech a datum zápisu.

§ 20

(1) Oprávnění poskytovat služby registrovaného mediátora se pozastavuje dnem

- a) nabytí právní moci rozsudku, jímž se registrovaný mediátor odsuzuje k výkonu nepodmíněného trestu odnětí svobody,

b) nabytí právní moci rozhodnutí ministerstva o pozastavení oprávnění poskytovat služby
registrovaného mediátora,

c) který uvede registrovaný mediátor v žádosti o pozastavení oprávnění poskytovat služby
registrovaného mediátora.

(2) Ministerstvo může rozhodnout o pozastavení oprávnění poskytovat služby registrovaného mediátora, pokud bylo proti registrovanému mediátorovi

- a) zahájeno trestní řízení pro úmyslný trestný čin, a to nejdéle do dne, kdy nabude právní moci rozhodnutí, kterým se toto řízení končí,
- b) zahájeno řízení o způsobilosti registrovaného mediátora k právním úkonům, a to nejdéle do dne, kdy nabude právní moci rozhodnutí, kterým se toto řízení končí, nebo
- c) na území jiného členského státu zahájeno řízení o zrušení oprávnění vykonávat činnost srovnatelnou s činností registrovaného mediátora, je-li registrovaným mediátorem hostující registrovaný mediátor, a to nejdéle do dne, kdy nabude právní moci rozhodnutí, kterým se toto řízení končí.

(3) Ministerstvo zruší rozhodnutí dle odstavce 2, pominou-li okolnosti, pro něž bylo vydáno.

(4) Pozastavení oprávnění poskytovat služby registrovaného mediátora zaniká dnem, kdy

- a) osoba, již bylo pozastaveno oprávnění poskytovat službu registrovaného mediátora dle odstavce 1 písm. a), vykonala nepodmíněný trest, který jí byl uložen,
- b) nabylo právní moci rozhodnutí o zrušení pozastavení oprávnění poskytovat služby registrovaného mediátora na základě rozhodnutí ministerstva dle odstavce 2,
- c) registrovaný mediátor, kterému bylo oprávnění poskytovat služby registrovaného mediátora pozastaveno na žádost, podá žádost o obnovení tohoto oprávnění.

(5) Pokud bylo soudem ustanovenému registrovanému mediátorovi pozastaveno oprávnění vykonávat činnost registrovaného mediátora, je soud povinen ustanovit bez odkladu jiného registrovaného mediátora na návrh účastníků řízení.

(6) Registrovaný mediátor je povinen ministerstvu oznámit veškeré skutečnosti, které jsou, nebo by mohly být, důvodem k pozastavení oprávnění poskytovat služby registrovaného mediátora, a to nejpozději do 15 dnů ode dne, kdy se o nich dozvěděl.

§ 21

(1) Ministerstvo vyškrtne registrovaného mediátora z registru mediátorů nebo z registru mediátorů v rodinných sporech, pokud

- a) registrovaný mediátor zemřel, a to ke dni jeho úmrtí,
- b) byl registrovaný mediátor prohlášen za mrtvého, a to ke dni právní moci rozhodnutí soudu o prohlášení za mrtvého,
- c) byl registrovaný mediátor zbaven způsobilosti k právním úkonům nebo jeho způsobilost k právním úkonům byla omezena, a to ke dni právní moci rozhodnutí soudu, kterým byl způsobilosti k právním úkonům zbaven nebo kterým byla jeho způsobilost k právním úkonům omezena,
- d) registrovaný mediátor, kterému bylo oprávnění poskytovat služby registrovaného mediátora pozastaveno na žádost, nepodá žádost o obnovení oprávnění do dvou let od pozastavení oprávnění poskytovat služby registrovaného mediátora,
- e) registrovaný mediátor podal ministerstvu písemnou žádost o vyškrtnutí z registru mediátorů nebo z registru mediátorů v rodinných sporech, a to k poslednímu dni kalendářního měsíce následujícího po měsíci, ve kterém byla žádost doručena,
- f) hostujícímu registrovanému mediátorovi bylo jiným členským státem odejmuto oprávnění vykonávat činnost srovnatelnou s činností registrovaného mediátora, a to ke dni právní moci tohoto rozhodnutí,
- g) byl do registru mediátorů či registru mediátorů v rodinných sporech zapsán, ačkoliv nesplňuje některou z podmínek pro zápis.

(2) Ministerstvo rozhodne o vyškrtnutí registrovaného mediátora z registru mediátorů a z registru mediátorů v rodinných sporech, pokud registrovaný mediátor přestal splňovat podmínku bezúhonnosti, nejde-li o hostujícího registrovaného mediátora.

(3) Ministerstvo může rozhodnout o vyškrtnutí registrovaného mediátora z registru mediátorů a z registru mediátorů v rodinných sporech, pokud registrovaný mediátor závažným způsobem nebo i přes písemné upozornění ministerstva opakovaně porušil povinnosti stanovené registrovanému mediátorovi tímto zákonem.

(4) Pokud byl soudem ustanovený registrovaný mediátor vyškrtnut z registru mediátorů nebo z registru mediátorů v rodinných sporech, je soud povinen ustanovit bez odkladu jiného registrovaného mediátora na návrh účastníků řízení.

Registr mediátorů a registr mediátorů v rodinných sporech

§ 22

(1) Registr mediátorů a registr mediátorů v rodinných sporech vede ministerstvo.

(2) Do registru mediátorů a do registru mediátorů v rodinných sporech se u každé zapisované osoby zapisují údaje, které je žadatel o zápis povinen uvést v žádosti o zápis do registru mediátorů či do registru mediátorů v rodinných sporech. Dále se zapisuje

- a) den zápisu do registru mediátorů,
- b) den pozastavení oprávnění vykonávat činnost registrovaného mediátora a důvod tohoto pozastavení.

(3) Sídlem registrovaného mediátora je adresa zapsaná v registru mediátorů nebo v registru mediátorů v rodinných sporech. Registrovaný mediátor je povinen uvést jako adresu svého sídla místo, kde skutečně vykonává svoji činnost.

(4) Do registru mediátorů a do registru mediátorů v rodinných sporech se na žádost registrovaného mediátora zapisují další kontaktní údaje registrovaného mediátora (telefon, fax, elektronická adresa, adresa dalšího místa výkonu činnosti).

(5) V registru mediátorů a v registru mediátorů v rodinných sporech se osoby registrovaných mediátorů a hostujících registrovaných mediátorů zapisují v abecedním pořadí.

(6) Údaje v registru mediátorů a v registru mediátorů v rodinných sporech jsou veřejné, s výjimkou údajů o datu narození a adrese trvalého pobytu. Ministerstvo veřejné údaje zveřejňuje způsobem umožňujícím dálkový přístup. Dojde-li k zániku pozastavení oprávnění poskytovat služby registrovaného mediátora, přestane být veřejně přístupným údaj o dni a důvodu pozastavení tohoto oprávnění.

§ 23

Registrovaný mediátor je povinen oznámit ministerstvu bez zbytečného odkladu, nejpozději však do 8 dnů, veškeré změny údajů, které jsou uvedeny v registru mediátorů a v registru mediátorů v rodinných sporech. Ministerstvo zapíše tyto změny do registru mediátorů a do registru mediátorů v rodinných sporech neprodleně.

Vzdělávání

§ 24

(1) Vzdelávání žadatelů o zápis do registru mediátorů nebo do registru mediátorů v rodinných sporech poskytuje podle tohoto zákona pouze právnická nebo fyzická osoba, které byla udělena akreditace podle tohoto zákona (dále jen „akreditované vzdělávací zařízení“).

(2) Akreditované vzdělávací zařízení poskytuje vzdělávání v souladu se vzdělávacím programem, který schvaluje ministerstvo.

(3) Prováděcí právní předpis stanoví obsah a náležitosti vzdělávacího programu.

§ 25

(1) Odborná způsobilost se prokazuje osvědčením o úspěšném složení předepsané zkoušky u akreditovaného vzdělávacího zařízení po absolvování povinného vzdělávání.

(2) Prováděcí právní předpis stanoví

- a) obsah a náležitosti zkoušek registrovaných mediátorů,
- b) náležitosti zkušební řádu akreditovaného vzdělávacího zařízení,
- c) obsahové náležitosti protokolu o výsledku zkoušky,
- d) obsahové náležitosti osvědčení o úspěšném absolvování předepsané zkoušky.

§ 26

Náklady na vzdělávání žadatele o zápis do registru mediátorů nebo do registru mediátorů v rodinných sporech, jakož i další náklady spojené se získáním odborné způsobilosti nese žadatel o zápis do registru mediátorů nebo do registru mediátorů v rodinných sporech.

Akreditace vzdělávacího zařízení

§ 27

(1) Ministerstvo akredituje pro účely tohoto zákona vzdělávací zařízení na základě písemné žádosti fyzické nebo právnické osoby (dále jen „žadatel o akreditaci“) a za podmínek stanovených tímto zákonem.

(2) Žádost o akreditaci vzdělávacího zařízení obsahuje

- a) jméno a příjmení žadatele o akreditaci, datum jeho narození, místo jeho trvalého pobytu, místo výkonu činnosti, pokud se liší od místa trvalého pobytu, a identifikační číslo, bylo-li přiděleno, je-li žadatelem o akreditaci fyzická osoba,
- b) název nebo obchodní firmu žadatele o akreditaci, jeho identifikační číslo nebo obdobný údaj a adresu sídla, je-li žadatelem o akreditaci právnická osoba,
- c) adresu pro doručování žadatele o akreditaci, je-li odlišná od místa trvalého pobytu nebo od sídla žadatele o akreditaci, popřípadě elektronickou adresu pro doručování písemností.

(3) K žádosti o akreditaci žadatel o akreditaci připojí

- a) oprávnění k poskytování vzdělávacích služeb podle jiného právního předpisu,
- b) vzdělávací program.

(4) Vzdělávací program se předkládá samostatně pro obecnou a pro zvláštní část základního kurzu a kurzu pro mediátory v rodinných sporech.

(5) Podání žádosti o akreditaci vzdělávacího zařízení podléhá správnímu poplatku. Ministerstvo vyzve žadatele, současně s předložením žádosti, k zaplacení správního poplatku podle jiného právního předpisu³⁾ a určí lhůtu k jeho zaplacení; v řízení pokračuje, jakmile mu byl předložen doklad o zaplacení správního poplatku. Řízení o žádosti ministerstvo usnesením zastaví, jestliže žadatel ve stanovené lhůtě nezaplátil správní poplatek, k jehož zaplacení byl v řízení povinen.

(6) Žádost o akreditaci se podává na předepsaném formuláři, jehož vzor je uveden v prováděcím právním předpise.

§ 28

(1) Akreditace se uděluje na dobu 5 let. Akreditace se prokazuje osvědčením vydaným ministerstvem. Obsahové náležitosti osvědčení o udělení akreditace stanoví prováděcí právní předpis.

(2) Před uplynutím lhůty, na kterou byla akreditace udělena, může akreditované vzdělávací zařízení požádat o její obnovení. Obsahové náležitosti žádosti o obnovení akreditace stanoví prováděcí právní předpis.

(3) Akreditace je nepřevoditelná a nepřechází na právního nástupce.

(4) Ministerstvo akreditaci neudělí, jestliže

- a) žadatel o akreditaci k žádosti nepřipojil doklady podle § 27 odst. 3,

- b) žadatel o akreditaci v žádosti uvedl nesprávné nebo neúplné údaje a ve lhůtě stanovené ministerstvem je neopravil nebo nedoplnil, nebo
- c) v posledních 5 letech před podáním žádosti byla žadateli o akreditaci akreditace odejmuta podle § 29 odst. 2 nebo 3.

§ 29

(1) Ministerstvo provádí dohled nad činností akreditovaných vzdělávacích zařízení při uskutečňování vzdělávacích programů.

(2) Zjistí-li ministerstvo závažné nebo opakované nedostatky v činnosti akreditovaného vzdělávacího zařízení, nebo zjistí-li, že akreditované vzdělávací zařízení nedodrží schválený vzdělávací program, vyzve akreditované vzdělávací zařízení, aby ve stanovené lhůtě zjednálo nápravu. Nejednalo-li akreditované vzdělávací zařízení ve stanovené lhůtě nápravu, ministerstvo mu akreditaci odejme.

(3) Ministerstvo akreditaci odejme i v případě, že

- a) na straně akreditovaného vzdělávacího zařízení nastanou takové okolnosti, které by odůvodňovaly neudělení akreditace podle § 28 odst. 4, nebo
- b) o to akreditované vzdělávací zařízení požádá.

§ 30

(1) Akreditované vzdělávací zařízení je povinno neprodleně písemně informovat ministerstvo o všech změnách týkajících se identifikačních údajů akreditovaného vzdělávacího zařízení nebo o změnách ve vzdělávacím programu.

(2) Akreditované vzdělávací zařízení má povinnost

- a) vést evidenci a po dobu 5 let uchovávat doklady o absolvování základního kurzu a kurzu pro mediátory v rodinných sporech,
- b) vést evidenci a po dobu 5 let uchovávat přihlášky ke zkoušce včetně jejich příloh, protokoly o průběhu zkoušky a vydaná osvědčení.

§ 31

(1) Ministerstvo zveřejňuje způsobem umožňujícím dálkový přístup seznam akreditovaných vzdělávacích zařízení v abecedním pořadí.

(2) Do seznamu akreditovaných vzdělávacích zařízení se u každé osoby zapisuje

- a) jméno, příjmení, místo výkonu činnosti, jde-li o fyzickou osobu,
- b) název nebo obchodní firma, identifikační číslo nebo obdobný údaj a adresa sídla, jde-li o právnickou osobu,
- c) den, kdy byla akreditace udělena nebo obnovena.

§ 32

Působnost ministerstva

Ministerstvo

- a) vede registr mediátorů, registr mediátorů v rodinných sporech a seznam akreditovaných vzdělávacích zařízení,
- b) zapisuje žadatele do registru mediátorů a do registru mediátorů v rodinných sporech, pozastavuje oprávnění poskytovat služby registrovaného mediátora, vyškrtnává registrovaného mediátora z registru mediátorů nebo z registru mediátorů v rodinných sporech,
- c) vydává registrovanému mediátorovi potvrzení o zápisu do registru mediátorů nebo do registru mediátorů v rodinných sporech,
- d) vykonává dohled nad činností registrovaného mediátora a nad činností akreditovaných vzdělávacích zařízení,
- e) zveřejňuje seznam specializací registrovaných mediátorů, zveřejňuje formuláře pro žádost o zápis do registru mediátorů a registru mediátorů v rodinných sporech,
- f) zajišťuje výměnu informací o činnosti hostujícího registrovaného mediátora a o opatřeních trestněprávní či správněprávní povahy s příslušnými orgány jiných členských států,
- g) zveřejňuje soubor zkušebních otázek pro písemnou a ústní část zkoušky a seznam doporučené literatury,
- h) jmenuje předsedy a členy zkušební komise,
- i) akredituje vzdělávací zařízení a odejímá akreditaci vzdělávacímu zařízení.

§ 33

Přestupky

(1) Fyzická osoba se dopustí přestupku tím, že

- a) použije označení „registrovaný mediátor“ nebo z něho odvozené tvary slov, přestože registrovaným mediátorem není,
- b) poruší svou povinnost mlčenlivosti o skutečnostech, které vyšly najevo v průběhu mediace, je-li osobou, na niž se vztahuje povinnost mlčenlivosti dle § 10 odst. 6,
- c) vystupuje jako akreditované vzdělávací zařízení, přestože akreditaci podle tohoto zákona nezískala nebo jí byla odejmuta.

(2) Registrovaný mediátor se dopustí přestupku tím, že

- a) poruší svou povinnost mlčenlivosti o skutečnostech, které vyšly najevo v průběhu mediace,
- b) neoznámí ministerstvu skutečnosti, které jsou nebo by mohly být důvodem k pozastavení oprávnění poskytovat služby registrovaného mediátora.

(3) Za přestupky lze uložit pokutu do výše 100 000 Kč.

§ 34

Správní delikty právnických osob

(1) Právnická osoba se dopustí správního deliktu tím, že

- a) použije označení „registrovaný mediátor“ nebo z něho odvozené tvary slov,
- b) vystupuje jako akreditované vzdělávací zařízení, přestože akreditaci podle tohoto zákona nezískala nebo jí byla odejmuta.

(2) Za správní delikt podle odstavce 1 se uloží pokuta do výše 100 000 Kč.

§ 35

(1) Právnická osoba za správní delikt neodpovídá, jestliže prokáže, že vynaložila veškeré úsilí, které bylo možno požadovat, aby porušení právní povinnosti zabránila.

(2) Při určení výše pokuty právnické osobě se přihlédne k závažnosti správního deliktu, zejména ke způsobu jeho spáchání a jeho následkům a k okolnostem, za nichž byl spáchán.

(3) Odpovědnost právnické osoby za správní delikt zaniká, jestliže správní orgán o něm nezačal řízení do 1 roku ode dne, kdy se o něm dozvěděl, nejpozději však do tří let ode dne, kdy byl spáchán.

(4) Správní delikty podle tohoto zákona v prvním stupni projednává ministerstvo.

(5) Na odpovědnost za jednání, k němuž došlo při podnikání fyzické osoby nebo v přímé souvislosti s ním, se vztahují ustanovení tohoto zákona o odpovědnosti a postihu právnické osoby.

(6) Pokuty vybírá a vymáhá orgán, který je uložil. Příjem z pokut je příjmem rozpočtu, ze kterého je hrazena činnost orgánu, který pokutu uložil.

(7) Při vybírání a vymáhání uložených pokut se postupuje podle jiného právního předpisu.

§ 36

Závěrečná ustanovení

Ministerstvo vydá vyhlášku k provedení § 12 odst. 2, § 24 odst. 3, § 25 odst. 2, § 27 odst. 6, § 28 odst. 1 a odst. 2.

ČÁST DRUHÁ

Změna občanského soudního řádu

§ 37

Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění zákona č. 36/1967 Sb., zákona č. 158/1969 Sb., zákona č. 49/1973 Sb., zákona č. 20/1975 Sb., zákona č. 133/1982 Sb., zákona č. 180/1990 Sb., zákona č. 328/1991 Sb., zákona č. 519/1991 Sb., zákona č. 263/1992 Sb., zákona č. 24/1993 Sb., zákona č. 171/1993 Sb., zákona č. 283/1993 Sb., zákona č. 117/1994 Sb., zákona č. 152/1994 Sb., zákona č. 216/1994 Sb., zákona č. 84/1995 Sb., zákona č. 118/1995 Sb., zákona č. 160/1995 Sb., zákona č. 238/1995 Sb., zákona č. 247/1995 Sb., nálezů Ústavního soudu, vyhlášeného pod č. 31/1996 Sb., zákona č. 142/1996 Sb., nálezů Ústavního soudu, vyhlášeného pod č. 269/1996 Sb.,

zákona č. 202/1997 Sb., zákona č. 227/1997 Sb., zákona č. 15/1998 Sb., zákona č. 91/1998 Sb., zákona č. 165/1998 Sb., zákona č. 326/1999 Sb., zákona č. 360/1999 Sb., nálezu Ústavního soudu, zákona č. 500/2004 Sb., správní řád, ve znění pozdějších předpisů, nálezu Ústavního soudu, vyhlášeného pod č. 2/2000 Sb., zákona č. 27/2000 Sb., zákona č. 30/2000 Sb., zákona č. 46/2000 Sb., zákona č. 105/2000 Sb., zákona č. 130/2000 Sb., zákona č. 155/2000 Sb., zákona č. 204/2000 Sb., zákona č. 220/2000 Sb., zákona č. 227/2000 Sb., zákona č. 367/2000 Sb., zákona č. 370/2000 Sb., zákona č. 120/2001 Sb., zákona č. 137/2001 Sb., zákona č. 231/2001 Sb., zákona č. 271/2001 Sb., nálezu Ústavního soudu, vyhlášeného pod č. 276/2001 Sb., zákona č. 317/2001 Sb., zákona č. 451/2001 Sb., zákona č. 491/2001 Sb., zákona č. 501/2001 Sb., zákona č. 151/2002 Sb., zákona č. 202/2002 Sb., zákona č. 226/2002 Sb., zákona č. 309/2002 Sb., zákona č. 320/2002 Sb., nálezu Ústavního soudu, vyhlášeného pod č. 476/2002 Sb., zákona č. 88/2003 Sb., zákona č. 120/2004 Sb., nálezu Ústavního soudu, vyhlášeného pod č. 153/2004 Sb., zákona č. 237/2004 Sb., zákona č. 257/2004 Sb., zákona č. 340/2004 Sb., zákona č. 436/2004 Sb., zákona č. 501/2004 Sb., zákona č. 554/2004 Sb., zákona č. 555/2004 Sb., zákona č. 628/2004 Sb., zákona č. 59/2005 Sb., zákona č. 170/2005 Sb., zákona č. 205/2005 Sb., zákona č. 216/2005 Sb., zákona č. 342/2005 Sb., zákona č. 377/2005 Sb., zákona č. 383/2005 Sb., zákona č. 413/2005 Sb., zákona č. 56/2006 Sb., zákona č. 57/2006 Sb., zákona č. 79/2006 Sb., zákona č. 112/2006 Sb., zákona č. 113/2006 Sb., zákona č. 115/2006 Sb., zákona č. 133/2006 Sb., zákona č. 134/2006 Sb., zákona č. 135/2006 Sb., zákona č. 189/2006 Sb., zákona č. 216/2006 Sb., zákona č. 233/2006 Sb., zákona č. 264/2006 Sb., zákona č. 267/2006 Sb., zákona č. 308/2006 Sb., zákona č. 315/2006 Sb., zákona č. 296/2007 Sb., zákona č. 104/2008 Sb., zákona č. 123/2008 Sb., zákona č. 126/2008 Sb., zákona č. 129/2008 Sb., zákona č. 259/2008 Sb., zákona č. 295/2008 Sb. a zákona č. 305/2008 Sb., se mění takto:

1. V § 99 se za odstavec 1 vkládá nový odstavec 2, který zní:

„(2) Jako soudní smír může soud schválit mediační dohodu uzavřenou před registrovaným mediátorem, a to i tehdy, jsou-li předmětem mediační dohody věci výchovy a výživy nezletilého dítěte nebo styku rodičů, prarodičů a sourozenců s ním.“

Dosavadní odstavce 2 a 3 se označují jako odstavce 3 a 4.

2. V § 100 odstavec 3 zní:

„(3) V řízeních ve věcech výchovy a výživy nezletilého dítěte a styku rodičů, prarodičů a sourozenců s ním, může soud, je-li to účelné, nařídit účastníkům řízení první schůzku u registrovaného mediátora v rodinných sporech. Postupuje při tom podle zvláštního právního předpisu (č. 62ch).“

Poznámka pod čarou č. 62 ch) zní:

62ch) Zákona č. .../2009 Sb., o mediaci v netrestních věcech a o změně některých zákonů.“.

3. V § 109 na konci odstavce 1 se tečka nahrazuje čárkou a doplňuje se písmeno e), které zní:

„e) nařídí první schůzku u registrovaného mediátora v řízení ve věcech výchovy a výživy nezletilého dítěte a styku rodičů a prarodičů s ním podle zvláštního právního předpisu 62ch).“.

4. V § 110 odstavec 2 zní:

„(2) Soud na návrh účastníků řízení nebo s jejich souhlasem přeruší řízení z důvodu provedení mediace. Postupuje při tom podle zvláštního právního předpisu 62ch).“.

5. V § 111 odstavec 3 zní:

„(3) Jestliže je řízení přerušeno podle § 110, pokračuje v něm soud na návrh po uplynutí tří měsíců. S výjimkou řízení o rozvod může soud na návrh pokračovat v řízení i před uplynutím této lhůty, jsou-li pro to závažné důvody. Není-li návrh na pokračování řízení, které bylo přerušeno dle § 110 odst. 1, podán do jednoho roku soud řízení zastaví. Jestliže je řízení přerušeno podle § 110 odst. 2, soud s ohledem na povahu daného řízení pravidelně zjišťuje stav provedení mediace.“.

6. V § 114b odst. 1, § 153a odst. 2 a § 153b odst. 3 se slova „§ 99 odst. 1 a 2“ nahrazují slovy „§ 99 odst. 1 a 3“.

ČÁST TŘETÍ

Změna živnostenského zákona

§ 38

V § 3 zákona č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání (živnostenský zákon), ve znění zákona č. 591/1992 Sb., zákona č. 600/1992 Sb., zákona č. 273/1993 Sb., zákona č. 38/1994 Sb., zákona č. 42/1994 Sb., zákona č. 200/1994 Sb., zákona č. 237/1995 Sb., zákona č. 286/1995 Sb., zákona č. 147/1996 Sb., zákona č. 19/1997 Sb., zákona č. 49/1997 Sb., zákona č. 79/1997 Sb., zákona č. 217/1997 Sb., zákona č. 15/1998 Sb.,

zákona č. 157/1998 Sb., zákona č. 167/1998 Sb., zákona č. 356/1999 Sb., zákona č. 360/1999 Sb., zákona č. 363/1999 Sb., zákona č. 29/2000 Sb., zákona č. 121/2000 Sb., zákona č. 122/2000 Sb., zákona č. 123/2000 Sb., zákona č. 124/2000 Sb., zákona č. 149/2000 Sb., zákona č. 151/2000 Sb., zákona č. 158/2000 Sb., zákona č. 247/2000 Sb., zákona č. 258/2000 Sb., zákona č. 362/2000 Sb., zákona č. 409/2000 Sb., zákona č. 458/2000 Sb., zákona č. 100/2001 Sb., zákona č. 120/2001 Sb., zákona č. 256/2001 Sb., zákona č. 274/2001 Sb., zákona č. 477/2001 Sb., zákona č. 281/2002 Sb., zákona č. 162/2003 Sb., zákona č. 224/2003 Sb., zákona č. 228/2003 Sb., zákona č. 354/2003 Sb., zákona č. 438/2003 Sb., zákona č. 38/2004 Sb., zákona č. 167/2004 Sb., zákona č. 257/2004 Sb., zákona č. 499/2004 Sb., zákona č. 127/2005 Sb., zákona č. 215/2005 Sb., zákona č. 253/2005 Sb., zákona č. 62/2006 Sb., zákona č. 109/2006 Sb., zákona č. 179/2006 Sb., zákona č. 186/2006 Sb., zákona č. 130/2008 Sb., zákona č. 189/2008 Sb., zákona č. 230/2008 Sb. a zákona č. 254/2008 Sb., se na konci odstavce 2 tečka nahrazuje čárkou a doplňuje se písmeno k), které včetně poznámky pod čarou č. 10c zní: „k) registrovaných mediátorů⁴

ČÁST ČTVRTÁ

Změna zákona o správních poplatcích

§ 39

V příloze zákona č. 634/2004 Sb., o správních poplatcích, ve znění zákona č. 217/2005 Sb., zákona č. 228/2005 Sb., zákona č. 357/2005 Sb., zákona č. 361/2005 Sb., zákona č. 444/2005 Sb., zákona č. 545/2005 Sb., zákona č. 553/2005 Sb., zákona č. 48/2006 Sb., zákona č. 56/2006 Sb., zákona č. 57/2006 Sb., zákona č. 81/2006 Sb., zákona č. 109/2006 Sb., zákona č. 112/2006 Sb., zákona č. 130/2006 Sb., zákona č. 136/2006 Sb., zákona č. 138/2006 Sb., zákona č. 161/2006 Sb., zákona č. 179/2006 Sb., zákona č. 186/2006 Sb., zákona č. 215/2006 Sb., zákona č. 226/2006 Sb., zákona č. 227/2006 Sb., zákona č. 235/2006 Sb., zákona č. 312/2006 Sb., zákona č. 575/2006 Sb., zákona č. 106/2007 Sb., zákona č. 261/2007 Sb., zákona č. 269/2007 Sb., zákona č. 374/2007 Sb., zákona č. 379/2007 Sb., zákona č. 38/2008 Sb., zákona č. 130/2008 Sb., zákona č. 140/2008 Sb., zákona č. 189/2008 Sb., zákona č. 230/2008 Sb., zákona č. 239/2008 Sb. a zákona č. 254/2008 Sb., zákona č. 296/2008 Sb., zákona č. 297/2008 Sb., zákona č. 301/2008 Sb., zákona č. 309/2008 Sb. a zákona č. 312/08, se v položce 10 doplňují písmena f) a g), která včetně poznámky pod čarou č. 9b znějí:

„f) Přijetí žádosti o zápis do registru mediátorů nebo do registru mediátorů v rodinných sporech
Kč 5 000

g) Přijetí žádosti o udělení akreditace vzdělávacího zařízení 9b) Kč 10 000

---

⁴ Zákon č. .../2009 Sb., o mediaci v netrestních věcech a o změně některých zákonů.“

9b Zákon č. .../2009 Sb., o mediaci v netrestních věcech a o změně některých zákonů.“.

ČÁST PÁTÁ

Změna exekučního řádu

§ 40

V § 3 zákona č. 120/2001 Sb., o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád), se na konci textu odstavce 2 doplňují slova: „a činnost registrovaného mediátora podle zvláštního právního předpisu1)“.

Poznámka pod čarou č. 1) zní:

„1) Zákon č. .../2009 Sb., o mediaci v netrestních věcech a o změně některých zákonů.“.

Dosavadní poznámka pod čarou č. 1) se označuje jako poznámka pod čarou 1a), a to včetně odkazů na poznámku pod čarou.

ČÁST ŠESTÁ

Změna notářského řádu

§ 41

V § 5 zákona č. 358/1992 Sb., o notářích a jejich činnosti (notářský řád), se na konci textu odstavce 2 doplňují slova „a činnost registrovaného mediátora podle zvláštního předpisu2a)“.

Poznámka pod čarou č. 2a) zní:

„ 2a) Zákon č. .../2009 Sb., o mediaci v netrestních věcech a o změně některých zákonů.“.

Dosavadní poznámka pod čarou č. 2a) se označuje jako poznámka pod čarou 2b), a to včetně odkazů na poznámku pod čarou.

ČÁST SEDMÁ

Účinnost

§ 42

Tento zákon nabývá účinnosti dnem 1. ledna 2011, s výjimkou ustanovení § 24 až 31, § 32 písm. a), d), g) až i) a ustanovení § 36, které nabývají účinnosti dnem 1. ledna 2010. __

Text návrhu dostupný na:

Ministerstvo spravedlnosti České republiky. *Návrh zákona o mediaci v netrestních věcech a o změně některých zákonů*. [on-line]. [cit. 2010-2-3].

Dostupnéz:<<http://portal.justice.cz/Justice2/MS/ms.aspx?k=4978&o=23&j=33&d=281981>>.